

Forsvarets høgskole

våren 2013

Masteroppgave

Norsk tilnærming til opprørsbekjempning:

Illusjon eller realitet?

Morten Line Anderssen

Abstract

Even though NATO has signalized the need for a unified approach to counterinsurgency, it seems that nations have different national approaches. This thesis examines the hallmarks of the Norwegian approach to counterinsurgency, as they appeared in the Norwegian-led Faryab province in Afghanistan, between 2006 and 2012. The Norwegian political will and military ability to conduct counterinsurgency operations are analysed through the lens of five counterinsurgency principles. On the basis of this analysis, the thesis draws conclusions at the intersection between the political level and the level of military power. The thesis identifies a weak connection between the Norwegian strategic and tactical level, resulting in a strong difference of opinion between the political-strategic and the military tactical level upon the use of the nation's instruments of power in a counterinsurgency conflict.

Key words; counterinsurgency, military ability, political will, principles, Norwegian approach, Afghanistan

Sammendrag

Hensikten med studien har vært å analysere hva som kjennetegner Norges tilnærming til opprørsbekjempning, slik denne har kommet til uttrykk i Afghanistan-konflikten etter 2006.

Studien har gjennom å følge utviklingen fra det som omtales som klassisk opprørsbekjempning frem mot dagens moderne form for opprørsbekjempning utledet fem kjerneprinsipper. Tidligere erfaringer tilsier at disse suksesskriteriene har stor betydning for utfallet av konflikten. Kjerneprinsippene, *politisk forrang, legitimitet, kampen om befolkningen, enhetlig innsats og langsiktighet*, er brukt for å analysere den norske politiske viljen og den militære evnen til å drive opprørsbekjempning i Afghanistan. Empiri for analysen av den politiske viljen er i all hovedsak hentet fra politiske dokumenter og medieuttalelser knyttet til Stoltenberg-regjeringen. Analysen av den militære evnen er i hovedsak basert på intervjuer med seks PRT sjefer som har tjenestegjort i Faryab mellom 2006 og 2012. Studien viser at Norge har en rekke særtrekk som kan sies å kjennetegne den norske tilnærmingen til opprørsbekjempning. Særtrekkene kan plasseres i det strategiske skjæringspunktet mellom politikk og militærmakt.

Studien har blant annet avdekket en tvetydighet ved at Stoltenberg-regjeringen på den ene siden har gitt sin tilslutning til ISAFs opprørsbekjempningsstrategi, men på den andre siden hevder nøkkelpersonell på politisk-strategisk nivå at Norge ikke driver opprørsbekjempning i Afghanistan. Sammen med de politiske myndighetenes prinsipielle skille mellom sivil og militær aktivitet legger denne tvetydigheten betydelige begrensninger på Norges tilnærming til opprørsbekjempning. Dette setter Norge i en særstilling i forhold til andre allierte.

Summen av særtrekk gir inntrykk av at koblingen mellom det politisk-strategiske og taktiske nivå i Norge kan synes å være svak. På den ene siden er norske militære styrker del av en større NATO-ledet kampanje hvor opprørsbekjempning er metoden som er valgt. Studien har vist at det politisk-strategiske nivå i Norge tilsynelatende ikke har tatt konsekvensen av dette. På den annen side synes norske militære å være lite sensitive i forhold til de politiske pålegg og føringer som gis, og at opprørsbekjempning søkes gjennomført på taktisk nivå *til tross* for at det politiske nivå tilsynelatende tar avstand fra metoden. Det kan dermed se ut til at norske militære ikke evner å sette egen virksomhet inn i en bredere norsk politisk kontekst. Resultatet er stor avstand mellom det politisk-strategiske og det taktiske nivået i synet på hvordan statens maktmiddel skal og kan anvendes effektivt i en opprørskonflikt.

Forord

En masteroppgave kommer ikke av seg selv, det har vært en lang og alt annet enn problemfri reise. På den ene siden har jeg mang en gang angret på at jeg valgte et tema som var så omfattende og rikt beskrevet. På den andre siden har antagelig ingen andre temaer og konflikter hatt så stor betydning for Hæren etter den kalde krigens slutt som opprørsbekjempning og Afghanistan-konflikten. Det har derfor vært et privilegium å få anledning til å sette seg grundig inn i denne tematikken. Det personlige læringsutbyttet har vært formidabelt, men å omsette dette til en samfunnsvitenskapelig tekst som skal gi innsikt og forståelse for andre lesere har vist seg å være en formidabel utfordring. Min hovedveileder, Tormod Heier, og biveileder Mårten Langvik, har lagt ned en betydelig innsats for å hjelpe meg på den veien og jeg er dem begge en stor takk skyldig. Denne oppgaven ville heller ikke vært mulig uten velvillige intervjuobjekter, deres innsikt og vurderinger har vært uvurderlig.

Den som ønsker fred, må forberede seg på krig skrev den romerske militærteoretikerne Flavius Vegetus Renatus. To års studier ved Forsvarets høgskole, med kunnskapsrike lærekrefter og fantastiske medstudenter, har gitt et godt teoretisk fundament i så måte. Takk til Forsvarets høgskole og fantastiske medstudenter for en lærerik reise.

Som student havner man fort i en selvsentrert tilværelse. Avslutningsvis vil jeg derfor takke mine nærmeste, Gro Anette, Cecilie og Lars for å ha holdt ut med en som har vært mye hjemme det siste halvåret, men lite til stede.

Lunderåsen, 21. mai 2013

Morten Line Anderssen

Innholdsfortegnelse

Abstract	3
Sammendrag	4
Forord	5
1 Innledning.....	8
1.1 Bakgrunn	8
1.2 Problemstilling	10
1.3 Avgrensning, nøkkelbegreper og definisjoner	12
1.4 Oppgavens struktur	15
2 Metodiske betraktninger.....	16
2.1 Generelle utfordringer	16
2.2 Kildebruk.....	19
3 Teoretisk rammeverk.....	20
3.1 Bakgrunn	21
3.2 Klassisk og moderne former for opprørsbekjempning.....	22
3.3 Valg av kjerneprinsipper	27
3.3.1 Kjerneprinsipp 1: Politisk forrang.....	28
3.3.2 Kjerneprinsipp 2: Legitimitet	29
3.3.3 Kjerneprinsipp 3: Kampen om befolkningen	30
3.3.4 Kjerneprinsipp 4: Enhetlig innsats	32
3.3.5 Kjerneprinsipp 5: Langsiktighet.....	33
4 Empirisk analyse av norsk politisk vilje til å drive opprørsbekjempning	35
4.1 Det innenrikspolitiske bakteppet	35
4.2 Kjerneprinsipp 1: Politisk forrang.....	39
4.3 Kjerneprinsipp 2: Legitimitet	41
4.4 Kjerneprinsipp 3: Kampen om befolkningen	44
4.5 Kjerneprinsipp 4: Enhetlig innsats	48
4.6 Kjerneprinsipp 5: Langsiktighet.....	51
5 Empirisk analyse av norsk militær evne til å delta i opprørsbekjempning	53
5.1 PRT Meymaneh og opprørsbekjempning	53
5.2 Kjerneprinsipp 1: Politisk forrang.....	57
5.3 Kjerneprinsipp 2: Legitimitet	59
5.4 Kjerneprinsipp 3: Kampen om befolkningen	63
5.5 Kjerneprinsipp 4: Enhetlig innsats	67
5.6 Kjerneprinsipp 5: Langsiktighet.....	72
6 Konklusjon og oppsummering om norsk tilnærming til opprørsbekjempning	75
Litteraturliste	79

Vedlegg A, Respondentoversikt.....	88
Vedlegg B, Informasjonsskriv.....	90
Vedlegg C, Samtykke erklæring	91
Vedlegg D, Intervjuguide	92

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

De fleste av Europas stormakter har lang erfaring med forskjellige former for opprørsbekjempning. En viktig årsak til dette kan spores til rollen som kolonimakt fra starten av 1800-tallet, og spesielt erfaringene fra kolonikrigene som fulgte i kjølvannet av andre verdenskrig. Disse erfaringene ble etter hvert nedfelt i en rekke grunnprinsipper som i grovt kan oppsummeres i det som kalles klassisk opprørsbekjempning. Selv om stormaktene stort sett benyttet seg av de samme metodene for opprørsbekjempning var nasjonenes tilnærming allikevel noe forskjellig. Eksempelvis ga dette utslag som at Frankrike satte inn store nasjonale styrker i Algerie, mens Storbritannia satset på færre europeere og større bruk av lokalt rekrutterte styrker i Malaya (AFM 1-10, 2009, s. CS5-3). Dette skyldes blant annet de respektive landenes erfaringer fra tidligere konflikter, lokale forhold, utenriks- og innenrikspolitiske ulikheter mellom landene, og forskjeller i deres nasjonale militære evne.

USAs rolle som bolverk mot spredning av kommunismen under den kalde krigen blir regnet som den primære årsaken til amerikansk involvering i Vietnamkonflikten på 1960 og 70-tallet. Selv om amerikanerne lenge holdt på en konvensjonell tilnærming til konflikten,¹ finnes det flere eksempler der virkemidler og metoder som er gjenkjennbare i klassisk opprørsbekjempning ble benyttet. Vietnamkrigen endte med amerikansk tilbaketrekning i 1975, og et demoralisert amerikansk militærapparat som en av konsekvensene. Den viktigste erfaringen fra Vietnam ble «aldri mer Vietnam», som blant annet betød et ønske om ikke å utkjempe geriljalignende kriger igjen (Mets, 2011, s. 2; Noetzel & Schreer, 2009, s. 542). Flere selvransakende studier ble gjennomført for å forklare hvordan USA kunne gå tapende ut av konflikten (Nagl, 2005, s. 205-208). Harry Summers rapport (1982), som konkluderte med at årsaken til tapet var at «vi ikke var konvensjonelle nok», fikk best gjenklang i amerikanske militære kretser (Nagl, 2005, s. 207).

Erfaringene fra Vietnam bidro til et reformert amerikansk militærapparat og utvikling av en særegen amerikansk måte å utkjempe kriger på, preget av fellesoperativ tenkning (såkalt «jointness»), ildkraft, tempo, teknologi og en offensiv opptreden på slagmarken (Myers, 2003; Nagl, 2005, s. 207). Slutten på den kalde krigen og erfaringene knyttet til dette

¹ Clausewitz har beskrevet krig som et produkt av en styrke- og viljeprøve mellom to parter (Clausewitz, 1976, s. 77). I en konvensjonell tilnærming vektlegges «styrkeprøven», hvor fokus er på å bruke og vise sin militære styrke til å lete opp og nedkjempe motstanderen. Studien bruker gjennomgående begrepet «konvensjonell» som beskrivelse av tradisjonelle militære forband.

operasjonskonseptets spektakulære effekt har bidratt til at USA i årene etter den kalde krigen har fremstått som militært uslåelig, og utgjort et «benchmark» for andre vestlige lands styrker.

NATOs primære rolle under den kalde krigen var som sikkerhetsgarantist for medlemslandene mot en regulær motstander fra Øst-Europa.² Irregulære styrker og opprørsbekjempning har derfor tradisjonelt fått lite oppmerksomhet. NATO har, i likhet med USA, først og fremst lagt vekt på de kapasitetene som understøtter Alliansens kjerneoppgaver relatert til avskrekking og såkalt «decisive victory».³ Satsningen på konvensjonelle kapasiteter har, i følge Austin Long, paradoksalt nok bidratt til at opprørsbekjempning har blitt ytterligere aktualisert:

This focus on high-intensity conflict has, perhaps ironically, resulted in such overwhelming superiority in nuclear and conventional military capability that opponents (with a few possible exceptions) are forced to embrace low intensity conflict as the only viable means of challenging the United States (Long, 2006, s. 2).⁴

Amerikanernes suksess i den første gulfkrigen i 1991 og innledende fase av *Operation Iraqi Freedom* i 2003, gjorde motviljen stor mot å endre dette suksessformularet. Dette ble spesielt tydelig etter som amerikanske bakkestykker utover sensommeren og høsten 2003 gradvis innså at de stod ovenfor et opprør i Irak, et opprør som blant andre Thomas Ricks (2007) tilskriver nettopp dette konvensjonelle operasjonskonseptet. Det kan hevdes at NATO har gjort seg en tilsvarende erfaring i Afghanistan. Disse konfliktene har imidlertid fungert som katalysator for ny forskning og praksis, spesielt innen opprørsbekjempning. Dette har blant annet resultert i utgivelsen av opprørsbekjempningsdoktriner i NATO (AJP-3.4.4, 2011), USA (FM 3-24, 2007) og Storbritannia (AFM 1-10, 2009).

Norge har valgt å implementere og benytte seg av NATOs opprørsbekjempningsdoktriner (Defence staff Norway, 2011).⁵ Harald Høiback (2010, s. 219) hevder at de fleste av NATOs doktriner først og fremst er verktøy for standardisering og interoperabilitet. Til tross for at NATO har signalisert behov for en felles tilnærming til opprørsbekjempning (Kronvall &

² A regular force is employed to serve a political purpose decided upon by a lawful government... An irregular force can be just as deadly, but operates outside the state, and therefore the laws of that state (Smith, 2006, s. 7).

³ Kapasiteten innbefatter naturligvis konvensjonelle stridsmidler, som infanteri og stridsvogner, men også ukonvensjonelle stridsmidler som atomvåpen, samt kjemiske og biologiske våpen. Irregulære styrker har i liten grad tilgang til slike ukonvensjonelle stridsmidler og fordi slike stridsmidler anses for uhensiktsmessige i en opprørsbekjempning vil de ikke bli omtalt videre i denne oppgaven.

⁴ Elliot Cohen (1996) peker på det samme poenget i tilknytning til USAs økende teknologiske forsprang.

⁵ Behovet for en felles doktriner i Afghanistan og manglende saksbehandlerkapasitet på dette området i Norge har gjort at Norge bevisst har valgt å bruke NATOs doktriner «as is» (Steindal, intervju 23. jan 2013).

Petersson, 2011, s. 2; McChrystal, 2009; NATO, 2010), og at dette resulterte i utgivelsen av en egen NATO doktrine, så kan det synes som nasjonene har valgt forskjellige tilnærminger. Disse ulikhetene kommer enten til uttrykk i nasjonale doktriner, eller som særegen nasjonal praksis i operasjonsområdet.

Det finnes flere internasjonale studier som undersøker hvilke karakteristika og prinsipper som kjennetegner vellykket opprørsbekjempning. Blant disse er en RAND studie som viser at desto flere av prinsippene som benyttes, desto større er sannsynligheten for å lykkes (Paul, Clarke, & Grill, 2010). Dersom konklusjonene i denne studien er riktig kan det på den ene siden hevdes at det er viktig i en norsk tilnærming til opprørsbekjempning å kunne implementere flest mulig av prinsippene for dermed å kunne samarbeide tettest mulig med våre viktigste allierte. Hvorvidt prinsippene og teknikkene skal benyttes må selvsagt avstemmes med situasjonen i operasjonsområdet. På den annen side viser studien at det også er mulig å lykkes med opprørsbekjempning selv om ikke samtlige prinsipper tas i bruk, eller ikke brukes optimalt. Som del av en større kampanjeplan kan nasjoner, med et avklart forhold til hvordan de kan og vil drive opprørsbekjempning, tilby styrkebidrag eller ressurser tilpasset sin nasjonale tilnærming. Det synes således å være et visst rom for nasjonale tilnærminger til opprørsbekjempning, også i en allianse som tilstreber standardisering og interoperabilitet.

1.2 Problemstilling

En rekke norske bøker, studier og artikler knyttet til opprørsbekjempning er publisert de senere årene.⁶ Selv om flere av disse har pekt på norske særegenheter er ikke forfatteren kjent med noe helhetlig forsøk på å analysere og konkretisere hva som er norsk tilnærming til opprørsbekjempning, eller om det finnes en norsk tilnærming. Væpnede opprør er et effektivt virkemiddel for en underlegen motstander og det er lite som tyder på at denne typen utfordringer vil forsvinne i fremtiden (Gray, 2008). Flere har tatt til orde for et norsk «aldri mer Afghanistan» (Gitmark & Skjeseth, 2012), et utsagn med en klar parallell til utsagnet «aldri mer Vietnam». Det er imidlertid ikke usannsynlig at Norge vil bli bedt om å stille med nye styrkebidrag i internasjonale operasjoner, enten i rammen av FN, NATO, EU, eller i en løse «koalisjon av villige». En felles utfordring synes uansett å være stor sannsynlighet for en motstander som ikke ønsker å sloss mot vestens konvensjonelle styrker i en avgjørende «styrkeprøve». Isteden benyttes asymmetriske virkemidler og metoder for å vinne «kampen

⁶ Eksempelvis (Bergmann, 2011; Dyndal & Knutsen, 2012; Friis, 2010; Halsne, 2013; Haugland, 2011; Harald Høiback & Ydstebø, 2012; Krekvik, 2011; Lien, 2011; Lurås, 2009b; Nergård, 2009; Nyhamar, 2009; Ravndal, 2009; Reichborn-Kjennerud, Friis, & Håvoll, 2012; Solberg, 2010; Walter, 2005; Wenneberg, 2011).

om viljen», slik vi har sett opprørerne gjøre i Irak og Afghanistan. Da fremstår det også betimelig å benytte anledningen, mens norske militære og sivile myndigheter enda har erfaringene fra Afghanistan friskt i minne, å forsøke å analysere hva som er den norske tilnærmingen.

Hovedspørsmålet i denne oppgaven er derfor:

Hva kjennetegner den norske tilnærmingen til opprørsbekjempning?

Problemstillingen krever to presiseringer. Begrepet «kjennetegner» kan fremstå som abstrakt og diffust med mindre det knyttes til et teoretisk fundament. En utfordring er at det ikke synes å være konsensus om hva som kjennetegner opprørsbekjempning som operasjonstype eller metode. Til tross for store likheter finnes det nyanseforskjeller mellom USAs, Storbritannias og NATOs tilnærming til opprørsbekjempning. Et eksempel kan være at de tre aktørene benytter forskjellige definisjoner av opprør og opprørsbekjempning.⁷ Dette kan føre til en ulik vektlegging og tilnærming til opprørsbekjempning som fenomen. Det er imidlertid flere likheter enn forskjeller. Summen av disse fellestrekkene har ledet til et antall prinsipper som, med noe varierende ordlyd, går igjen i de fleste opprørsbekjempningsdoktriner. Prinsippene baseres primært på stormaktenes erfaringer fra kolonikrigene etter den andre verdenskrig. Men også som resultat av «containment-strategien» anført av USA under den kalde krigen, samt dagens konfliktbilde som i stor grad er preget av opprørskonflikter (Themnér & Wallensteen, 2012). Det er disse kjennetegnene som vil bli kontrastert i forhold til småstaten Norge; et land som under den kalde krigen holdt seg med et statisk territorialforsvar, og som i liten grad var engasjert i kampoperasjoner eller opprørsbekjempelse utenfor landets grenser. Norge har ingen kolonihistorie eller stormaktsbasert utenrikspolitikk, og har dermed heller ikke utviklet den samme tradisjonen for opprørsbekjempelse som mange vestlige stormakter.

Den andre presiseringen knytter seg til begrepet «norsk tilnærming», for hva er det? På den ene siden kan det hevdes at den norske tilnærmingen i et militært perspektiv hele tiden er i endring; dels som følge av praktiske erfaringer som gjøres i felt, og som deretter pløyes tilbake i de militære avdelingenes taktikk og prosedyrer. Og dels som følge av tilgang på nytt materiell og våpensystemer som påvirker militær taktikk og stridsteknikk. På den annen side kan det også hevdes at «norsk tilnærming» varierer med ulike innenrikspolitiske årsaksforhold som settes på agendaen, og som reflekterer de skiftende regjeringskonstellasjonenes politiske

⁷ FM 3-24 (2007, s. 2), AJP-3.4.4 (2011, s. 0109) og AFM 1-10 (2009, s. 1.5-1.6).

syn. Et eksempel på dette kan være Stoltenberg-regjeringens sammensetning,⁸ og hvordan dette har preget de norske styrkebidragenes deltakelse i opprørsbekjempelsesoperasjonen i Afghanistan.⁹ General Rupert Smith (2006, s. 4) hevder at det hersker en dyp og varig sammenblanding av begrepene «*deploying and employing force*», og likeledes forveksles hva en militær styrke kan gjøre og hva den kan oppnå. Studien tar som utgangspunkt at det er politisk vilje til å stille styrker til opprørskonflikter (deploy), men undersøker i hvilken grad den politiske viljen slår ut i norske særegenheter som legger føringer for måten styrkebidraget kan gjennomføre opprørsbekjempning (employ). Ett eksempel på en slik særegenhet kan være den såkalte *norske modellen* som kjennetegnes av et nært samarbeid mellom norske statlige myndigheter, akademiske institusjoner og ikke-statlige humanitære organisasjoner (Utenriksdepartementet, 2000).¹⁰ I denne studien vil «den norske tilnærmingen» favne begge perspektivene; dels gjennom en analyse av de politiske føringene, og dels gjennom en analyse av militær praksis slik den har kommet til uttrykk i det norske operasjonsområdet i Faryab-provinsen i Nord-Afghanistan.

1.3 Avgrensning, nøkkelbegreper og definisjoner

Hew Strachan (2010) har pekt på at den amerikanske opprørsbekjempningsdoktrinen (FM 3-24, 2007), heretter benevnt FM 3-24, og NATOs opprørsbekjempningsdoktrine (AJP-3.4.4, 2011), heretter kalt AJP-3.4.4, i mangel av gode strategier for hvordan konfliktene i henholdsvis Irak og Afghanistan skal håndteres, har fungert som strategier på et overordnet nivå.¹¹ Studien vil imidlertid fokusere på den prinsipielle tilnærmingen til opprørsbekjempning som nasjonene og Alliansen har valgt. Dette innebærer at de generiske prinsippene som ligger til grunn for teorien blir tillagt særlig vekt, og disse finnes i følge Strachan (2010, s. 169) best på det operasjonelle nivå. Samtidig utformes den politiske viljen

⁸ Jens Stoltenbergs andre regjering ble utnevnt i statsråd 17. oktober 2005. Den er en flertallsregjering utgått av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Ved stortingsvalget 14. september 2009 fikk disse partiene fornyet mandat fra velgerne gjennom fortsatt flertall i Stortinget, slik at regjeringen kunne fortsette (Regjeringen, 2012). «Stoltenberg-regjeringen» brukes i studien som beskrivelse for regjeringene som har sittet med makten fra oktober 2005 og frem til stortingsvalget 2013.

⁹ Ida Marie Oma (2008) har i sin masteroppgave behandlet elementer av dette.

¹⁰ «Den norske modellen» behandles nærmere i kapittel 4.

¹¹ Denne studien legger til grunn for bruk av strategibegrepet at: «Strategi er å finne en fornuftig balanse mellom (spesielt betydningsfulle) mål, midler, og metoder, ofte i en situasjon preget av konkurranse» (Harald Høiback, 2011, s. 40). En militær strategi vil da kunne operasjonaliseres slik: “Ends” can be expressed as military objectives and “Ways” are concerned with the various methods of applying military force. In essence, this becomes an examination of courses of action (termed military strategic concepts) that are designed to achieve the military objective. “Means” refers to the military resources (manpower, material, money, forces, logistics, etc.) required to accomplish the mission (Lykke, 2001, s. 180).

til å følge de generiske prinsippene på politisk-strategisk nivå,¹² og hvordan de appliseres i praksis kommer best til uttrykk på det taktiske nivået. Det er derfor ikke mulig å gjøre en klar nivåavgrensning av problemstillingen.

Analysen av norsk politisk vilje og militær evne til deltakelse i opprørskonflikter avgrenses i tid til perioden der dette fremstår tydeligst. Denne perioden strekker seg fra og med flyttingen av hovedfokus for norsk deltakelse i ISAF¹³ til Nord Afghanistan, primo 2006,¹⁴ og frem til afghanske sikkerhetsstyrker overtok ansvaret for sikkerheten i Faryab, i september 2012 (Forsvaret, 2012, s. 37).

For å analysere en norsk tilnærming vil det være hensiktsmessig med et sammenligningsgrunnlag. Sammenligningsgrunnlaget avgrenses til å omfatte våre to nærmeste allierte, USA og Storbritannia, samt NATOs tilnærming til opprørsbekjempning. Aktøragrensningen begrunnes i at de tre aktørene har gitt ut ugraderte sammenlignbare doktriner i nyere tid. Det kan fremstå som problematisk å sammenligne nasjoner og en allianse. Dette gjøres likevel fordi NATOs doktriner har en konsensusbasert tilnærming som kan fange elementer og erfaringer som mindre nasjoner måtte ha til opprørsbekjempning.

Norge har hatt flere typer styrkebidrag i Afghanistan innenfor den avgrensede tidsperioden. Det blir for omfattende å analysere alle disse styrkebidragene. Studien avgrenses derfor til å undersøke den militære evnen til å gjennomføre opprørsbekjempningsoperasjoner slik det har kommet til uttrykk i stabiliseringsstyrken i Faryab som både har vært «landeier» og det største norske bidraget.¹⁵ De primære aktører som vil være gjenstand for analysen vil således være henholdsvis Stoltenberg-regjeringen og den norsk-ledede stabiliseringsstyrken i Faryab.

Det finnes ikke en universell akseptert oppskrift på opprørsbekjempning. Det er stor forskjell på de virkemidler vestlige liberale demokratier benytter i opprørsbekjempning, og de virkemidlene som mer autoritære regimer kan bruke.¹⁶ Det vil i tillegg finnes store variasjoner i måten opprørsbekjempelse utøves på ut ifra hvilke verdier og menneskesyn som de ulike

¹² Begrepet «politisk-strategisk» brukes i studien for å favne både det politiske miljøet og det departementale nivået.

¹³ NATO operasjonen i Afghanistan går under akronymet ISAF - International Stabilization Force Afghanistan.

¹⁴ Norge overtok ansvaret for PRT Meymaneh i Faryab fra Storbritannia allerede i september 2005. Fokus på Nord-Afghanistan ble imidlertid tydelig først ifm etablering og styrkeoppbygging i Mazar e-Sharif i 2006.

¹⁵ I denne studien brukes begrepet stabiliseringsstyrken synonymt med styrkebidraget Provinsjonal Reconstruction Team (PRT) Meymaneh.

¹⁶ Eksempler på sistnevnte kan være metodene militærjuntaen i Myanmar benyttet i 2007, eller syriske styresmakter under Hama-massakren i 1982. Beatrice Heuser (2010, s. 426) beskriver asymmetrien i myndighetenes og opprørernes virkemidler.

tidsepokene preges av. Årsaken er at verdier og holdninger til bruk av vold og tvangsmakt endres over tid; en metode som var akseptabel på 1950-tallet vil ikke nødvendigvis oppfattes som like akseptabel i dag. Britisk massedepotasjon av den kinesiske befolkningen i Malaya på 1950- og starten av 60-tallet kan tjene som eksempel på dette. Studien avgrensnes derfor til å se på den form for opprørsbekjempning som utøves innenfor rammen av nasjonale og internasjonale lover, samt sedvane, og som er i tråd med det verdigrunnlag som finnes i dagens vestlige demokratier. Denne formen for opprørsbekjempning omtales ofte som befolkningssentrisk opprørsbekjempning.

For å øke presisjonsnivået i analysen er det nødvendig å definere noen sentrale begreper. Ett av disse begrepene er nettopp befolkningssentrisk opprørsbekjempning. Begrepet anser befolkningen for å være konflikten såkalte «centre of gravity».¹⁷ Teorien er at befolkningen motiveres av sikkerhet og vil støtte den part i konflikten som de anser har størst sannsynlighet for å vinne (Manea & Cohen, 2013). I stedet for å jakte på og drepe opprørere legges det vekt på å skape sikkerhet, utvikling og fremtidstro for befolkningen. Isolering av opprørerne er kun mulig med hjelp og støtte fra befolkningen. Befolkningen velger imidlertid ikke side i konflikten uten at de føler rimelig trygghet mot eventuelle represalier fra den andre parten i konflikten.

De to engelske begrepene «insurgency» og «counter-insurgency» (COIN) oversettes vanligvis til henholdsvis opprør og opprørsbekjempning på norsk. Det kan hevdes at norsk oversettelse og konnotasjon tillegger begrepene et noe annerledes innhold enn det engelske begrepet. Eksempelvis kan oversettelsen opprørsbekjempning tyde på at opprøret er noe som må «bekjempes» med kinetiske virkemidler,¹⁸ mens den engelske konnotasjonen i større grad går på at opprøret må «håndteres» i et bredere perspektiv der alle statens sivile og militære virkemidler ses i sammenheng.¹⁹ Til tross for dette brukes den norske oversettelsen av begrepene i studien. Begrep har også en tendens til å endre betydning og innhold over tid, noe James Kiras illustrerer når han hevder at: «insurgency was first used to describe insurrections or violence with limited aims and duration, but the term now conveys motivation, organization and a degree of popular support» (Jordan et al., 2009, s. 230). Ord betyr noe og begrepsforståelse, begrepsinnhold og konnotasjon kan påvirke hvordan et opprør blir håndtert.

¹⁷ ”Centre of gravity” er et begrep hentet fra Clausewitz, som i denne studien må forstås som den primære kilde til styrke og makt som er nødvendig for å oppnå målsettingen (COPD, 2010, s. A-12).

¹⁸ Kinetiske virkemidler defineres i denne studien til fysisk bruk av voldsmakt.

¹⁹ Thompson (1966, s. 50) misliker det engelske begrepet fordi det impliserer at opprøreren har initiativet og at regjeringen bare kan være reaktiv til opprørernes initiativ.

Det er således problematisk at det heller ikke eksisterer en omforent universell definisjon av nøkkelbegrepene.²⁰ I og med at Norge har valgt å benytte NATOs opprørsbekjempningsdoktrine som norsk doktrine legges NATOs definisjoner til grunn for denne studien:

Insurgency is defined as the actions of an organised, often ideologically motivated, group or movement that seeks to effect or prevent political change of a governing authority within a region, focused on persuading or coercing the population through the use of violence and subversion (AJP-3.4.4, 2011, s. 0109).

Og videre:

COIN [Counterinsurgency] is defined as the set of political, economic, social, military, law enforcement, civil and psychological activities with the aim to defeat insurgency and address any core grievances (ibid).

Et vesentlig aspekt ved denne definisjonen er at opprørsbekjempning ikke må tolkes som et militært konsept, men snarere som en metode hvor det militære virkemidlet bare inngår som ett av flere. Et annet aspekt ved definisjonen er at den bygger på en tese om en årsakssammenheng mellom en eller flere «core grievances» og det fysiske opprøret. David Kilcullen (2009) er en av flere forfattere som har argumentert for at dette ikke nødvendigvis er tilfelle. Utenlandsk tilstedeværelse eller innflytelse kan oppfattes som et fremmedelement, som i seg selv kan forårsake eller virke samlende for et opprør (ibid). Opprør kan også finne næring i selvsentrerte entiteter, ideologisk og religiøs ekstremisme, eller fremmede maktens nasjonalisme. Slike årsaker kan ekskludere et «rimelighets-kriterium» ved at underliggende årsaksforhold til opprøret skal imøtekommes. Norge risikerer dermed å ha lagt til grunn en definisjon på opprørsbekjempning som krever eller forutsetter bruk av teknikker og virkemidler som ikke nødvendigvis passer den lokale konteksten i operasjonsområdet.

1.4 Oppgavens struktur

I dette kapittelet er rammen satt for studien gjennom en innledning og redegjørelse av de viktigste begrepene som blir brukt i oppgaven.

²⁰ Se eksempelvis definisjonene hos Galula (2006, s. 1-2), Thompson (1966, s. 29), FM 3-24 (2007, s. 2), AJP-3.4.4 (2011, s. 0109) eller AFM 1-10 (2009, s. 1.5-1.6).

Kapittel 2 vil grovt skissere de viktigste kildene og adressere noen generelle statsvitenskapelige utfordringer av metodisk karakter. De mer spesifikke metodiske utfordringer og metoderelaterte valg håndteres fortløpende i analysen.

Kapittel 3 danner et teoretisk rammeverk for oppgavens problemstilling. Målet er å komme frem til hva vestlige militærteoretikere i dag anser som tidløse kjennetegn for en vellykket opprørsbekjempning. Disse kjerneprinsippene vil bli brukt for å strukturere den påfølgende analysen i kapittel 4 og 5, samt for konklusjonene i kapittel 6.

Kapittel 4 vil gjennomføre en politisk-strategisk analyse av norsk politisk vilje til å drive opprørsbekjempning i Afghanistan i tråd med kjerneprinsippene identifisert i kapittel 3.

Kapittel 5 vil, basert på dybdeintervju med seks tidligere sjefer for det såkalte Provincial Reconstruction Team (PRT) Meymaneh, gjennomføre en militærfaglig analyse av evnen til å operere i tråd med kjerneprinsippene utledet i kapittel 3.

Kapittel 6 oppsummerer funnene, og utleder konklusjoner basert på den politiske og militærfaglige analysen som besvarer oppgavens problemstilling.

2 Metodiske betraktninger

2.1 Generelle utfordringer

Studien utleder et sett med kjerneprinsipper som brukes som analytisk rammeverk for studien. Det oppstod imidlertid en metodisk utfordring når den innsamlede empiri fra intervjuene, som kapittel 5 i stor grad bygger på, skulle analyseres. Det viste seg at intervjuobjektene i sin beskrivelse av hvordan de operasjonaliserte de forskjellige kjerneprinsippene, kategoriserer samme aktivitet under forskjellige kjerneprinsipper. For å systematisere innsamlet data ble det derfor nødvendig å etablere et sett med indikatorer for hvert av kjerneprinsippene. Det ville styrket studiens troverdighet om indikatorene tok utgangspunkt i et anerkjent og velprøvd indikatorsett. Et slikt indikatorsett er imidlertid ikke funnet, og det har derfor vært nødvendig å utvikle egne indikatorer basert på den teoretiske redegjørelsen i kapittel 3, samt empirien fra intervjuene. John Creswell (s. 13) hevder at en slik prosess er vanlig i kvalitative studier og at den omtales som «grounded theory». En fordel ved å utvikle indikatorer basert på empiri både fra teorikapittelet og intervjuene er at indikatorene da kan etableres på grunnlag av både primær- og sekundærkilder. En svakhet kan være at primærkildene er farget av egne erfaringer. Det har derfor vært nødvendig å benytte egen militærfaglig kompetanse og erfaring

som korrektiv til intervjuobjektene fremstilling. Studien har valgt å benytte tre indikatorer for hvert av kjerneprinsippene. Dette bør være mange nok til at analysen drøfter bredden i sakskomplekset, men samtidig så få at det mest sentrale ved hvert kjerneprinsipp fremheves.

Historien har vist at ingen opprørskonflikter er like, enhver konflikt har sine særtrekk. Det kan derfor være problematisk å generalisere fra ett tilfelle til et annet. Dette omtales gjerne som et såkalt induksjonsproblem i samfunnsvitenskapen, og går i korte trekk ut på at man «ikke kan slutte sikkert fra regelmessigheter i fortiden til fremtidige observasjoner» (Ringdal, 2009, s. 35). Det er således betimelig å spørre seg om «allmenngyldige» prinsipper er en god «oppskrift» å følge for å håndtere fremtidens opprørskonflikter når den politiske, sosiale og økonomiske konteksten er i mer eller mindre konstant endring. Denne studien tar som utgangspunkt at det er mulig å lære noe av historien, og at utviklingstrekk i nåtiden kan si mye om fremtiden.²¹ Det finnes utallige eksempler som viser at historien preges av alt annet enn en lineær utvikling, men som Harald Høiback (2003) har påpekt; dersom vi ikke skal lære av fortid og nåtid – hva skal vi da lære av? Historien viser at det finnes ingen «silver bullet» som løser alle problemer i opprørskonflikter, å basere analysen på «allmenngyldige» kjerneprinsipper kan således være en svakhet ved denne studien.

En vesentlig begrensning på analysens allmenne gyldighet er at de fleste kildene i den politisk-strategiske analysen i kapittel 4 er knyttet til Stoltenberg-regjeringens politikk mellom 2005 og 2012. Et eventuelt regjeringsbytte i 2013 vil således kunne rukke ved studiens fortsatte gyldighet i forhold til spørsmålet om det finnes en særegen norsk tilnærming til opprørsbekjempning. Studiens validitet er derfor først og fremst knyttet til denne konkrete perioden i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Samtidig har norske myndigheter siden andre verdenskrig hatt som målsetting å ha en bred partipolitisk oppslutning om hovedlinjene i forsvars- og utenrikspolitikken, herunder også oppslutningen om norske styrkebidrag i internasjonale operasjoner. Det er således grunn til å anta at en viss grad av kontinuitet også vil prege norsk politikk i fremtiden. Funnene i denne studien kan derfor ha en viss gyldighet også etter stortingsvalget 2013.

Det er gjennomført åtte intervju som del av studien. Prosjektet er innrapportert og godkjent av Personvernombudet for forskning. Oversikt over intervjuobjektene finnes i vedlegg A. Alle respondentene fikk tilsendt et informasjonsskriv (Vedlegg B) i forkant av intervjuet.

²¹ Et synspunkt Clausewitz tilsynelatende deler når han hevder: «While history may yield no formula, it does provide an exercise for judgment here as everywhere else» (1976, s. 517).

Oppklarende spørsmål ble besvart og samtykke til bruk av båndopptaker og sitering fra intervjuene ble gitt før intervjuene startet (Vedlegg C). Alle respondentene ble ved intervjuets slutt spurt om det var elementer i uttalelsene som var gradert eller de ikke ønsket å bli sitert på, og dette er ikke benyttet i oppgaven. Alle intervjuene ble tatt opp på digital opptaker og er lagret som lydfiler. Intervjuene er gjennomført som samtaleintervjuer der spørsmålene er åpne og intervjuguiden (Vedlegg D) har fungert som en basis det improviseres ut fra (Ringdal, 2009, s. 102-103). Lengden på intervjuene har variert, fra en til tre og en halv time, og det viste seg derfor nødvendig å foreta en stikkordsmessig transkribering av intervjuene for å kunne kategorisere og analysere de innsamlede data.

Oppgaven benytter en kvalitativ tilnærming med et lavt antall respondenter. Det begrensede antallet intervjuobjekter ga på den ene siden gode mulighet til å gå i dybden. På den annen side reduseres muligheten for generalisering fordi representativiteten blir mindre. Et lavt antall respondenter medfører en risiko for at studien ville gjort andre funn dersom andre respondenter var blitt intervjuet. For å motvirke dette ble det, for det første, lagt vekt på at intervjuobjektene skulle ha praktisk erfaring i opprørsbekjempning fra operative sjefsstillinger i Afghanistan. For det andre er det valgt å kun benytte respondenter fra samme type avdeling og for det tredje ble det valgt å innlemme respondenter fra hele den aktuelle tidsperioden som studien dekker. Majoriteten av respondentene er imidlertid plukket fra den siste delen av tidsavgrensningen da opprørsbekjempningskonseptet fremstår som tydeligst, samt at det er mer sannsynlig at Norge sent i perioden har «funnet sin måte» å drive opprørsbekjempning på. Muligheten for generalisering ville vært større dersom antallet respondenter ble økt og dersom respondenter med opprørsbekjempningserfaring fra øvrige norske styrkebidrag i Afghanistan også ble innlemmet. Det ville imidlertid økt studiens omfang ut over tildelte rammer.

Det bør også nevnes at forfatteren ikke har tjenestegjort i stabiliseringsstyrken i Faryab. Dette kunne gitt metodiske utfordringer knyttet til en sterk forforståelse eller ønsket om å fremstille det en selv har vært en del av, i et best mulig lys. Forfatteren har imidlertid egne erfaringer fra konflikten i Afghanistan, både som operativ sjef, og før og etter dette som bidragsyter og observatør til nasjonale prosesser knyttet til norske styrkebidrag. Jeg har således egne oppfatninger og en forforståelse knyttet til oppgavens problemstilling. Dette har jeg forsøkt å være bevisst og motvirke ved utvelgelse og tolkning av kildematerialet. Egne kunnskaper om oppgavens tema og Forsvarets virkemidler har imidlertid også vært en styrke, både når det

gjelder å finne gode respondenter og å ha god innsikt og helhetsforståelse for spørsmålene som drøftes.

2.2 Kildebruk

Kapittel 3 er basert på sekundærlitteratur, i første omgang klassikerne til Robert Thompson (1966) og David Galula (2006) som beskriver den klassiske tilnærmingen til opprørsbekjempning. Tore Nyhamar (2009) er en av forskerne som har vist hvordan moderne opprørsbekjempning tar utgangspunkt i, og bygger videre på disse forfatternes teorier. Dermed brukes den amerikanske og britiske, samt NATOs doktriner for opprørsbekjempning, som kilder. I tillegg benyttes også enkelte RAND studier og kortere artikler for å utlede hva som er opprørsbekjempningens kjerneprinsipper.²² En svakhet ved kildene er at alle er vestlige, og analyserer konfliktene sett fra opprørsbekjemperens side. Det hadde vært ønskelig med kilder som beskriver hva opprørerne oppfatter som sin motstanders suksesskriterier. Slike kilder har imidlertid ikke vært å oppdrive. Siden litteraturen som er benyttet er skrevet av militære aktører, forskere og journalister fra flere nasjoner, og både tilhengere og kritikere av befolkningscentrisk opprørsbekjempning benyttes, kan kildebruken likevel ikke sies å være ensidig.

Det er selvsagt en utfordring å måle politisk vilje, som kan oppfattes som et både flyktig og abstrakt begrep. Drøftingen i kapittel 4 tar som utgangspunkt at en bevisst politisk vilje til å etterkomme opprørsbekjempningens kjerneprinsipper vil komme til uttrykk i skiftelige kilder. Empirien vil derfor i all hovedsak være basert på åpne politiske dokumenter som omhandler internasjonale operasjoner og norske styrkebidrag, herunder stortingsmeldinger, stortingsproposisjoner,²³ politiske taler og referater fra åpne høringer og redegjørelser i Stortinget. Den rød-grønne regjeringskoalisjons såkalte *Faryab-strategi* (Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, & Justisdepartementet, 2009) står også sentralt. Disse kildene anses å ha stor gyldighet som grunnlag for å måle den politiske viljen mot de utledede kjerneprinsippene.

Mange av de viktigste politiske møtene vedrørende innretning på norske styrkebidrag har foregått i Stortingets utvidede sikkerhets- og utenrikskomite. Disse referatene er ikke tilgjengelig for offentligheten. For å kompensere for denne svakheten vil studien suppleres

²² Eksempel på RAND studier er Paul et al. (2010), (Long, 2006) Rabasa, Warner, Chalk, Khilko, and Shukla (2007) og Mackinlay and Al-Baddawy (2008).

²³ Fra 1 okt 2009 benevnt «melding til Stortinget» og «proposisjon til Stortinget» (stortingsvedtak) (Prop S.) (<http://www.stortinget.no/no/Stottemeny/Ordbok>).

med en analyse av politiske signaler og avgjørelser knyttet til Afghanistan konflikten slik disse har fremkommet i mediebildet. Kildegrunnlaget vil da være artikler, kronikker og medieuttalelser som hovedsakelig er hentet fra den elektroniske databasen ATEKST. Slike kilder kan ha betydning for undersøkelsens pålitelighet. Pressemeldinger og uttalelser som fremkommer i media trenger ikke nødvendigvis å gi et helt korrekt bilde av den reelle politiske viljen i Storting og regjering, noe blant andre Helge Lurås (2009b) har vist i sin undersøkelse av retorikken knyttet til Norges rolle i Afghanistan.

Primærkilder til den militærfaglige analysen i kapittel 5, kommer som tidligere omtalt fra intervjuer. Det er også benyttet noen sekundærkilder i form av avisartikler, taler og mediareportasjer. Forfatterens tilgang til primærkilder, som få andre har fått anledning til å intervjuer, har gjort det naturlig å lene storparten av den militærfaglige analysen på disse kildene. Primærkildenes førstehåndskjennskap øker analysens troverdighet, men det er samtidig en fare for at analysen i for stor grad baseres på et ensidig kildegrunnlag som muligens mangler kritisk distanse til det de har vært med på. Forfatteren har derfor forsøkt å holde en kritisk distanse, bruke egen kunnskap og erfaring, og i størst mulig grad etterprøve den empirien som respondentene har oppgitt.

3 Teoretisk rammeverk

Målsettingen med dette kapittelet er å identifisere et sett teoretiske prinsipper som den påfølgende analysen i kapittel 4 og 5 kan bygge på. Innledningsvis vil kapittelet redegjøre for rasjonale og bakgrunn for opprørskonflikter. Deretter redegjøres det for teorigrunnlaget for det som omtales som klassisk og moderne opprørsbekjempning, samt hovedtrekkene i kritikken som reises mot dagens opprørsbekjempning. Avslutningsvis utledes og beskrives fem prinsipper som kan hevdes å være nær kjernen i dagens opprørsbekjempning. Disse kjerneprinsippene vil bli benyttet for å systematisere den empiriske analysen i de påfølgende kapitler.

Helt siden Thucydides²⁴ har det vært en grunnleggende antakelse i internasjonal politikk at den sterkeste parten i en konflikt alltid vil vinne; «the strong do what they can and the weak suffer what they must» (Thucydides, 431 B.C.). Til tross for dette postulat hevder Ivan Arreguin-Toft (2001, s. 96) at den svake parten ble seierherre i nærmere 30% av alle asymmetriske konflikter siste 200 år, og at den svake aktøren stadig hyppigere står som

²⁴ Thucydides regnes av mange for å være grunnlegger av realismen i internasjonal politikk.

seierherre. Politisk sårbarhet (Mack, 1975, s. 181; Walter, 2005, s. 17-19), regime-type (Desch, 2003), spredning av moderne våpen, nasjonalisme, kunnskap og ideologi (Walter, 2005, s. 11-16) har vært brukt som forklaringer på hvordan den sterke aktøren kan tape. Arraguin-Toft (2001, s. 95) hevder imidlertid at den beste predikatoren for utfallet er hvilken strategi den sterke aktøren velger som svar på opprøret. Alle opprørsstrategier vil følgelig ha en god mot-strategi, det gjelder bare å finne den rette (ibid s. 104).

3.1 Bakgrunn

Dagens opprørskonflikter har en lang forhistorie og har gått under mange navn.²⁵ Frem til andre verdenskrig var opprørsbekjempning, som oftest foregikk i koloniene, preget av den vestlige aktørens overlegne teknologi, taktikk og organisering (Walter, 2005, s. 14). Opprør ble raskt og kontant slått ned, og dersom opprørerne skjulte seg blant- og fikk logistisk støtte fra lokalbefolkningen, ble krigen brakt til lokalbefolkningen som straff (Walter, 2005, s. 20). Krigføringen var preget av råskap og brutalitet og det militære maktmidlet var dominerende (AFM 1-10, 2009, s. CS 1-6).

Etter den andre verdenskrig fikk nasjonalistisk motiverte frigjøringsbevegelser stadig større spillerom og gehør for sine krav. Forståelsen for at kolonimakten ikke kunne nedkjempes militært gjorde at kampen nå i større grad stod om den politiske viljen som kolonimakten hadde til å fortsette krigen (Mack, 1975, s. 195). Opprørerne valgte ofte en langsiktig tilnærming der de forsøkte å gi kolonimakten et inntrykk av at «dette koster mer enn det smaker». Bedre kommunikasjon, etermedier og en liberalistisk «oppvåkning», bidro også til at bevissthet og interesse for hva som foregikk i koloniene økte. Forsterket av en økt ideologisk polarisering mellom øst og vest bidro dette til at de politiske aspektene ved kolonikriger fikk gradvis større oppmerksomhet. Kampen om overskrifter i media og frykten for redusert politisk anseelse bidro også til at de brutale metodene for å tvinge koloniene til underkastelse ikke lenger var akseptable. Mer oppmerksomhet ble derfor rettet mot «winning hearts and minds» (Walter, 2005, s. 22). For å få til dette ble kolonisoldatens rolle endret til i

²⁵ “Small war, colonial war, asymmetric war, irregular war, unconventional war, guerilla war, partisan war, colonial policing, revolutionary war, low intensity conflict, operations other than war (OOTW), stability operations, war amongst the people og insurgency war” er blant begrepene som brukes. Dierk Walter (2005) hevder at de ulike begrepene er overlappende og har dukket opp til forskjellige tider, i forskjellige former, på fem kontinenter i minst 500 år. Samtidig hevder Frank Kitson (1992, s. 2) at de ulike begrepene ikke dekker denne konflikttypens natur og karakteristika på en tilfredsstillende måte. Selv om enkelte advarer mot å blande sammen disse begrepene (Smith, 2006, s. 159-160) så ligger det utenfor rammen av denne oppgaven å separere og definere alle disse begrepene.

større grad å være administrator, samfunnsutvikler og bistandsarbeider. Spiren til det som i dag omtales som klassisk opprørsbekjempning, hvor det militære maktmidlet bare er ett av flere maktmiddel underlagt en *politisk forrang* (political primacy), og hvor opprørsbekjemperen søker å adressere de underliggende årsakene til opprøret, hadde sett dagens lys.

3.2 Klassisk og moderne former for opprørsbekjempning

En gjennomgang av NATOs, USAs og den britiske opprørsbekjempningsdoktrinen indikerer at de to mest anerkjente teoretikerne innen klassisk opprørsbekjempning, britiske Sir Robert Thompson og franskmannen David Galula, selv i dag har stor påvirkning på vestlig opprørsbekjempning.²⁶ Deres teorier tar utgangspunkt i kommunistisk inspirerte opprør som vestlige stormakter anså for å være den største trusselen under den kalde krigen. Slike opprør var i stor grad inspirert av Mao Zedongs teori om langvarig revolusjonskrig («protracted popular war».²⁷ Maos opprørsstrategi legger vekt på å skape et politisk fundament for opprøret før opprørerne griper til våpen. Tålmodighet og tid brukes som våpen for å slå en militært overlegen motstander. Mao (2000) hevder at en opprørsbevegelse er like avhengig av å finne støtte i befolkningen som fisk er avhengig av vann for å leve.²⁸

Klassisk opprørsbekjempelse representerer en indirekte tilnærming hvor «fisken blir skilt fra vannet den svømmer i». Dersom opprøreren ikke kan skjule seg blant befolkningen svekkes grunnlaget for, og støtten til opprøret. Thompson (1966, s. 63) hevder at regjeringen bare kan regne med uforbeholden støtte fra cirka 10% av befolkningen under et opprør, mens 80–90% av befolkningen vil forholde seg mer eller mindre nøytrale. En viktig oppgave for opprørsbekjemperen blir derfor å få majoriteten av de som «sitter på gjerdet» til å velge opprørsbekjemperens side.

Thompson (1966, s. 50-58) fremmer fem prinsipper som opprørsbekjemperen må forholde seg til for å lykkes. For det første; «The government must have a clear political aim». Spiren til et opprør har normalt grobunn i en eller flere underliggende årsaker, det er med andre ord ikke nok å nedkjempe opprørerne militært. Den politiske målsettingen må ta tak i de underliggende årsakene til opprøret og strekke seg mot å etablere, eller sikre, politisk og økonomisk stabilitet

²⁶ Denne påstanden finner også støtte hos Tore Nyhamar (2009) som har sett på påvirkningen disse klassikerne har hatt på FM 3-24. Dette er også uttrykt eksplisitt i AFM 1-10 (2009, s. CS 1-4) og i FM 3-24 (2007, s. xlix).

²⁷ Denne og andre opprørsformer er godt beskrevet i AJP-3.4.4 (2011, s. A01-A15).

²⁸ Selv om Maos opprinnelige utsagn er betydelig lenger er dette blitt en kjent aforisme som blant annet brukes av Nagl (2005, s. 28).

og levedyktighet. Ofte så vil dette innebære å etablere, forbedre, eller styrke myndighetsstrukturer som gir befolkningen en forhåpning om en bedre fremtid. Målsetningen er således å vinne befolkningens tillit og støtte ved å gi den noe å tape. En tydelig politisk målsetting bidrar også til et langsiktig perspektiv hvor aktiviteter eller løsninger som kanskje gir kortsiktig gevinst, men som kan undergrave en fremtidig levedyktig løsning, kan unngås.

For det andre hevder Thompson; «The government must function in accordance with law» (ibid, s.52). En opprørsbekjemper som ikke opptrer i tråd med landets lover bryter «kontrakten» mellom styresmakter og befolkning. En regjering som ikke overholder sine egne lover kan heller ikke forvente at befolkningen skal gjøre det. Et opprør kan fremtvinge et skjerpert lovverk, men poenget er at majoriteten av befolkningen må se nødvendigheten og nytten av dette. Dersom opprørsbekjemperen overholder lovverket vil han fremstå som en beskytter av de uskyldige, mens opprørerne vil fremstå som kriminelle.

For det tredje; «The government must have an overall plan» (ibid, s.55). En overordnet plan reduserer tilbøyeligheten til kun å være reaktiv på opprørernes handlinger. En slik plan skal koordinere alle statens maktmidler, enten de er militære, politiske, sosiale, økonomiske, administrative, eller på andre måter bidrar til å bekjempe opprøret. Ressursene myndighetene har til rådighet vil sjelden strekke til. En overordnet plan vil således bidra til at de viktigste områdene gis prioritet gjennom det som i dag omtales som sektorovergripende tverrprioritering.

For det fjerde; «The government must give priority to defeating the political subversion, not the guerillas» (ibid, s. 55-56). En maoistisk inspirert opprørsbevegelse har hydraens evne til å fornye seg. For å lykkes, hevder derfor Thompson, at de politisk motiverte bakmennene som lever blant befolkningen må være et prioritert mål. Dette handler om å fjerne «den gytende fisken som stadig reproducerer seg». Uten bakmennene vil opprørerne gå tom for forsyninger, rekrutter og etterretning. Samtidig poengterer Thompson at også den politiske strukturen vil vende tilbake, med mindre befolkningen aktivt bidrar til å isolere opprørerne.

Og for det femte; «In the guerilla phase of an insurgency, a government must secure its base areas first» (ibid, s. 57). Dette handler om å tilby sikkerhet til en størst mulig andel av befolkningen, og om å sikre viktig infrastruktur og grunnlaget for landets økonomi. Fra et sikkert område vil så opprørsbekjemperen gradvis kunne utvide sitt virkefelt. Befolkningstette

områder er som regel enklest å sikre og det er dermed større sannsynlighet for å få en tidlig suksess, noe som kan gi befolkningen tro på at opprørsbekjemperne vil lykkes.

I all hovedsak har Galula et sammenfallende syn med Thompson. Galulas argumentasjonsrekke går imidlertid via fire lover som han mener kjennetegner opprørskriger, og som prinsipper kan utledes fra (2006, s. 52-55). Hans første lov argumenterer for at «støtten fra befolkningen er like nødvendig for opprørsbekjemperen som for opprøreren». For å identifisere opprørernes nettverk er man avhengig av god etterretning. I og med at opprørerne lever blant og forsynes av befolkningen, er man avhengig av at befolkningen bidrar med informasjon. Opprørsbekjemperens konvensjonelle fortrinn gjør det relativt enkelt å rydde et område for opprørere, men det krever store ressurser å holde området sikkert. Et redusert militært nærvær er mulig først når befolkningen velger å samarbeide. Det viktigste slaget står derfor om å vinne befolkningens tillit.

Galulas andre lov argumenterer for at «støtten fra befolkningen oppnås gjennom en aktiv minoritet». I likhet med Thompson hevder han at majoriteten av befolkningen vil forholde seg tilnærmet nøytrale. Opprørsbekjemperen er avhengig av den minoriteten som støtter hans sak for å «vinne over» de nøytrale, og nøytralisere de som støtter opprørerne. Dette vil kun oppnås dersom en fremtid med opprørsbekjemperen fremstår som et bedre alternativ enn at opprørerne får makten.

I den tredje loven hevder han at «støtten fra befolkningen er betinget». Befolkningen vil ikke aktivt støtte myndighetene så lenge de har trusselen fra opprørerne hengende over seg. Den viktigste deduksjonen fra denne loven er at sikkerhet for befolkningen må komme først. All verdens gode bistandsprosjekter, reformer eller andre gode intensjoner vil ikke kunne vinne befolkningen over til myndighetenes side, så lenge opprørerne har et grep på befolkningen.

Den fjerde loven hevder at «forståelsen for omfang av innsatsen og det utømmelige behovet er essensielt». Å fjerne opprørernes grep på befolkningen vil kreve enorme ressurser og langsiktighet. Myndighetene kan derfor ikke gjøre alt samtidig, men må prioritere sin innsats og bygge sten på sten i et langsiktig nasjonsbyggingsprosjekt. «To confine soldiers to purely military functions while urgent and vital tasks have to be done, and nobody else is available to undertake them, would be senseless», hevder Galula (2006, s. 62). Militære styrker må således være forberedt på å bli brukt til sivile oppgaver for å imøtekomme forventningene i

befolkningen, og for å fylle gapet mellom oppgaver og ressurser. Oppgavene må imidlertid overlates til sivile så snart som mulig, hevder Galula (ibid).

Å få befolkningen til å velge sin side er det viktigste målet for begge parter i en opprørskonflikt. Derfor hevder Galula at krigføringsmetoden i hovedsak er politisk (2006, s. 5). All militær, politisk, økonomisk eller annen aktivitet initiert av myndighetene henger så tett sammen at de ikke kan skilles fra hverandre. Aktivitet i ett domene vil påvirke utvikling i et annet. Galula (2006, s. 63) hevder at den rette balansen i en opprørskonflikt vil være 20% militær aktivitet og 80% politisk.²⁹ Myndighetenes maktmidler; diplomatiske, så vel som militære, økonomiske og sivile, bidrar alle til å nedkjempe opprøret gjennom gjensidig forsterkende vekselvirkninger. Galula hevder sågar at dette ikke er et addisjonsstykke, men et multiplikasjonsstykke der resultatet blir null dersom ett av maktmidlene ikke brukes (ibid, s. 61). Han anbefaler derfor at en overordnet sjef må styre all aktivitet for å skape de nødvendige synergier. Hovedansvaret for opprørsbekjempningen bør ligge hos den sivile delen av myndighetsapparatet, da en militær dominans vil være en fallitterklæring som lett kan utnyttes i propagandaøymed av opprørerne (ibid, s. 63).

Det klare utgangspunktet som dagens opprørsbekjempning tar i klassisk opprørsbekjempning gjør det vanskelig og uhensiktsmessig å skape et skarpt skille mellom dem. Hva er det så som er nytt?

NATO hevder at fremtidens konflikter vil inneholde samtidige elementer av konvensjonell krigføring, sikkerhetsoperasjoner og fredsbevaring (AJP-3.4.4, 2011, s. 0111).³⁰ En slik tilnærming til krig omtales av Frank G. Hoffman (2009) som «hybridkrig», mens Charles Krulak (1999) omtaler fenomenet som «three block war». David Kilcullen er blant dem som hevder at mange av dagens opprørskonflikter best kan kategoriseres som hybridkriger:

... prosecuting the campaign demands an agile mixing of counterinsurgency, counterterrorism, border security, nation-building, and peace enforcement operations, all of which must be underpinned by a robust political strategy... Effective counterinsurgency is a *sina qua non* for success, but it is still only one component within a truly hybrid conflict (David Kilcullen, 2009, s. 152).

²⁹ Militær aktivitet kan selvsagt også være politisk, det er derfor rimelig å anta at Galula har ment at balanseforholdet skal være 20% militær og 80% sivil.

³⁰ Opprørsbekjempning som er en del av sikkerhetsoperasjonsbegrepet omtales som er den mest krevende varianten (AJP-3.4.4, 2011, s. 0114).

En RAND studie (Paul et al., 2010, s. 75) har konkludert med at de mest relevante opprørsstrategiene i dag, ut over Maos langvarige revolusjonskrig, er en militær fokusert tilnærming (military-focused approach), en urban tilnærming (Urban approach) eller kombinasjoner av disse.³¹ Moderne opprør karakteriseres av en konstant tilpasning hvor kunnskap overføres på tvers av landegrenser og inspirasjon hentes fra både tidligere opprørskonflikter og organisert kriminalitet. Dette skjedde nok også tidligere, men globalisering og bruk av internett har akselerert denne utviklingen.

Når vi skal finne frem til kjerneprinsipper som karakteriserer dagens opprørsbekjempelse kan det derfor være hensiktsmessig å vurdere klassiske og moderne prinsipper under ett. De tre doktrinene som denne studien tar utgangspunkt i, har alle en klar knytning til klassisk opprørsbekjempning og benytter i stor grad de samme prinsippene, eller dekker de samme forholdene i sine utdypninger av prinsippene. Dette blir tydelig når de tre doktrinenes prinsipper sammenlignes i en tabell:

NATO-COIN	US-COIN	UK-COIN
Political Primacy	Political factors are primary	Primary of political purpose
	Manage information and expectations	
	Empower the lowest levels	
The struggle against the insurgent is a struggle for the population, not against it	Counterinsurgents must understand the environment	Understand the human terrain
		Gain and maintain popular support
	Use the appropriate level of force	
Relevance of legitimacy	Legitimacy is the main objective	
	Support the host nation	
Intelligence drives operations	Intelligence drives operations	Integration of intelligence
	Learn and adapt	Learn and adapt
Unity of effort	Unity of effort is essential	Unity of effort
Neutralise the insurgent	Insurgents must be isolated from their cause and support	Secure the population Neutralize the insurgent
Prepare for a protracted campaign	Counterinsurgents should prepare for a long-term commitment	Prepare for the long term
Security under the rule of law is essential	Security under the rule of law is essential	Operate in accordance with law

Tabell 1: *Sammenstilling av NATOs, amerikanske og britiske opprørsbekjempningsprinsipper.*

Paul et al. (2010) har i deres studie undersøkt hva utfallet har blitt, og hvilke metoder som er benyttet, i avsluttede opprørskonflikter de siste 30 årene. De mener å ha funnet 20 forskjellige

³¹ Det blir utenfor rammene av denne oppgaven å gå inn i detaljer på mulige opprørsstrategier, disse er imidlertid godt beskrevet i AJP 3-4.4 (2011, s. Annex A) og FM 3-24 (2007, s. 9-15).

tilnærminger til opprørsbekjempning, og at datasettet deres gir belegg for å hevde at 12 av disse tilnærmingene gir stor sannsynlighet for at opprørsbekjemperen skal vinne. Klassisk opprørsbekjempning og moderne opprørsbekjempning (slik den beskrives i FM 3-24) er blant disse metodene (ibid). De hevder også at jo flere av metodene som benyttes samtidig, desto større er sannsynligheten for å lykkes. Det er stor overlapping av prinsipper og praksiser mellom metodene. Prinsippene som de tre doktrinene beskriver dekker stort sett alle de 12 virkningsfulle metodene.

De tre doktriner beskriver tilnærmet det samme operasjonskonseptet, hvor opprørsbekjempningsoperasjonen er inndelt i de tre fasene Clear, Hold og Build (AJP-3.4.4, 2011, s. 0561).³² Thompson (1966, s. 121) beskriver «Hold-fasen» som den mest komplekse og kritiske. Opprørsbekjemperne vil sjelden ha ressurser til å skape sikkerhet over alt. Med litt forskjellige ord beskriver derfor doktrinene og klassikerne at man må starte i tilknytning til de store befolkningsentrene og jobbe seg gradvis utover – som ringer i vannet, eller slik en blekkflekk – «inkspot» – brer seg utover et ark.

En befolknings-sentrisk tilnærming til å drive opprørsbekjempning har imidlertid sine kritikere. Reichborn-Kjennerud et al. (2012, s. 14) oppsummerer i grovt kritikken mot moderne opprørsbekjempning til enten å dreie seg om et behov for å rette opp svakheter ved dagens befolknings-sentriske tilnærming, eller de som mener at denne tilnærmingen bygger på feilaktige antakelser og anbefaler en mer fiendefokusert tilnærming.³³ I kjølvannet av konfliktene i Irak og Afghanistan har også flere tatt til orde for at vesten ikke lenger har økonomi eller vilje til å påta seg nye store nasjonsbyggingsprosjekt (Manea & Cohen, 2013).

3.3 Valg av kjerneprinsipper

Det vil ikke være rom i denne studien for å gjøre en analyse med utgangspunkt i alle prinsippene listet i tabell 1. Som tabellen viser er imidlertid flere av prinsippene artikulert på tilnærmet samme måte i alle tre doktrinene. Basert på redegjørelsen over kan det argumenteres for at prinsippene; «political primacy, relevance of legitimacy, the struggle against the insurgent is a struggle for the population - not against it, unity of effort, samt

³² Den britiske doktrinen benytter «shape – secure – develop» som konseptuelt rammeverk (AFM 1-10, 2009, s. 4-3), mens «clear – hold – build» benyttes innen rammen av «secure» (ibid, s. 4-14).

³³ Studiens omfang tillater ikke at det går i detalj på kritikken reist mot befolknings-sentrisk opprørsbekjempning. Reichborn-Kjennerud et al. (2012) anbefales for lesere som ønsker ytterligere innsikt.

prepare for the long term», ligger nærme kjernen i opprørsbekjempning.³⁴ Disse kjerneprinsippene vil bli benyttet i den videre analysen som grunnlag for å strukturere den empiriske analysen i kapittel 4 og 5.

3.3.1 Kjerneprinsipp 1: Politisk forrang

Politisk forrang (political primacy) tar utgangspunkt i at opprør har en politisk årsak og følgelig ligger også nøkkelen til en varig og fredelig løsning her. De sittende styresmaktene har i realiteten tre valg; å gi etter, å gi litt, eller å ikke gi noenting. De fleste opprørskonflikter som ender fredelig gjør det på grunnlag av en politisk løsning, en form for kompromiss mellom de som støtter opprørers sak og den sittende regjering. All opprørsbekjempning må derfor ta som utgangspunkt at aktivitet ikke skal hindre en fremtidig politisk løsning (FM 3-24, 2007, s. 40). AJP-3.4.4 (2011, s. 3-20) hevder samtidig at den politiske viljen i opprørsbekjempning ofte regnes av opprørerne for å være liberale demokratiers akilleshæl. Langvarige, kostbare opprørsbekjempningsoperasjoner hvor begrensede nasjonale interesser står på spill, er sårbare for påvirkning av den hjemlige politiske opinion.

Vi ser dermed at politisk forrang kan ha to fasetter. For det første, i tilknytning til å finne en politisk løsning som partene kan leve med, og som skaper grunnlag for varig fred. For det andre handler det om at legitime og tydelige politiske målsettinger er viktig for å sikre politisk oppslutning og vilje til å stå «løpet ut», og for å holde alliansen sammen. Resultatet er at nasjoner som bidrar til opprørsbekjempningen ofte har sprikende nasjonale agendaer og målsettinger. Dette kan være en av forklaringene på hvorfor nasjonene har forskjellige tilnærminger til opprørsbekjempning.

Et av de viktigste bidragene fra Clausewitz er hans beskrivelse av «the primacy of policy»:

War has its roots in a political object, then naturally this original motive which called it into existence should also continue the first and highest consideration in its conduct (Clausewitz & Rapoport, 1968, s. 119).

Uheldigvis misforstås eller forsvinner ofte dette budskapet i det mer kjente sitatet i påfølgende avsnitt: «War is a mere continuation of policy by other means» (ibid). General Rupert Smith

³⁴ Øvrige prinsipper som dekkes av alle tre doktrinene er: Intelligence drives operations, Neutralise the insurgent og Security under the rule of law is essential. De to førstnevnte er utelatt da empirien for å drøfte disse fort kommer inn på graderte forhold og sistnevnte kan dekkes av prinsippet som omhandler viktigheten av legitimitet. Avgrensningen gjør analysen spissere og håndterbar. Ulempen er at vesentlige aspekter ved opprørsbekjempning muligens ikke blir synliggjort.

(2006, s. 58) hevder at dette siste sitatet har medført to vanlige feiltolkninger av Clausewitz. Den første feiltolkningen er at det finnes et punkt hvor politikken og diplomatiet opphører og krig overtar, mens Clausewitz i det første sitatet indikerer at dette er parallelle aktiviteter. Den andre feiltolkningen er at de politiske og militære målsetningene er identiske, mens Clausewitz fremhever dem som separate, men relatert til hverandre. For den militære komponenten betyr dette at alle operasjoner må ses på som del av en helhetlig tilnærming (comprehensive approach),³⁵ hvor understøttelse av de politiske målsettingene med en operasjon skal ha forrang.

Military force when employed has only two immediate effects: it kills people and destroys things. Whether or not this death and destruction serve to achieve the overarching or political purpose the force was intended to achieve depends on the choice of targets or objectives all within the broader context of the operation (Smith, 2006, s. 6).

Som sitatet til Smith indikerer ligger nytteverdien av den militære maktbruken i en god forståelse av den kontekst som maktmidlet skal benyttes i, og en gjensidig forståelse på både politisk og militær side av hva det militære maktmidlet kan oppnå. For å analysere den militære evnen til å gjennomføre opprørsbekjempningsoperasjoner kan det være hensiktsmessig å utlede noen indikatorer for om prinsippet ivaretas. Basert på redegjørelsen så langt kan det synes som hensiktsmessige indikatorer er:

- politisk nivå sanksjonerer de militære operasjonene
- politisk nivå gir politiske føringer for, og deltar i planlegging av operasjoner
- operasjonene adresserer de underliggende årsakene til opprøret

3.3.2 Kjerneprinsipp 2: Legitimitet

Legitimitet (relevance of legitimacy) omtales ofte som opprørsbekjempningens viktigste målsetting (FM 3-24, 2007, s. 37).³⁶ I befolkningssentrisk opprørsbekjempning innebærer *legitimitet* at vertsnasjon, og eksterne bidragsytere enten er, eller jobber for å bli, bredt akseptert, og at deres inngripen anses rettmessig, adekvat og nødvendig. *Legitimitet* i befolkningen er en forutsetning for å få dem til å gjøre slik styresmaktene ønsker uten

³⁵ Begrepet behandles nærmere i kapittel 4, men handler om koordinering og samordning av innsatsen med den hensikt å skape tversektorielle synergieffekter som muliggjør at det internasjonale samfunn kan yte effektiv bistand med sikte på å stabilisere situasjonen og samtidig etablere nødvendige samfunnsinstitusjoner i et konfliktområde (Forsvarsdepartementet, 2009).

³⁶ Professor Mats Berdal (2009) hevder at legitimitet er grunnfundamentet for å lykkes også i militære FN operasjoner.

omfattende bruk av tvangsmidler. Dette kan blant annet oppnås gjennom å fremme et effektivt styresett, antikorrupsjonsarbeid, ivaretagelse av befolkningens sikkerhet, samt tilbud om adekvate basale samfunnsfunksjoner som utdanning, rettsvesen, helsestell og renovasjon.³⁷

Thompson (1966, s. 51) påpeker at det er mulig å vinne befolkningens tillit og støtte ved å gi den noe å tape. Gjennom bistand og utviklingsprosjekter kan tilliten og *legitimiteten* til styresmaktene styrkes og befolkningen «tvinges ned fra gjerdet» og til å velge styresmaktene side.

Militære operasjoner må alltid søke å øke vertsnasjonens *legitimitet*. FM 3-24 (2007, s. 38) har forslag til flere indikatorer som kan brukes til å analysere myndighetenes *legitimitet*. Det kan selvsagt diskuteres om disse indikatorene i for stor grad har et etnosentrisk perspektiv og om denne formen for *legitimitet* har lik relevans i alle typer samfunn.³⁸ De mest relevante måleparameterne som kan utledes for den militære komponenten anses for å være:

- operasjonene bidrar til oppfattelsen av økt sikkerhet blant befolkningen
- operasjonene bidrar til en kulturelt akseptabel politisk, økonomisk og sosial utvikling
- korrupsjonsnivået er, og holdes, på kulturelt akseptabelt nivå

3.3.3 Kjerneprinsipp 3: Kampen om befolkningen

Kampen om befolkningen (the struggle against the insurgent is a struggle for the population, not against it) er ved kjernen i de fleste opprørskonflikter, og henger nøye sammen med kampen om *legitimitet*. Et viktig element for å vinne befolkningens tillit er å skape et narrativ som kan kontre opprørernes propaganda, og som kan bidra til å håndtere befolkningens forventninger. Opprøreren kan både love og lyve, mens myndigheter og opprørsbekjempere må innfri løfter og være sannferdig. De viktigste forventningene som befolkningen har til myndighetene må innfris for at befolkningens tillit skal bevares eller styrkes.

Overdreven voldsbruk eller sikkerhetsoperasjoner som rammer sivilbefolkningen hardt vil kunne medføre at befolkningen mister tilliten til opprørsbekjemperne. Skal befolkningens tillit vinnes må opprørsbekjemperen komme tett på befolkningen slik at de får tilgang til informasjon, og befolkningens sikkerhet kan ivaretas. For militære styrker medfører dette

³⁷ Berdal hevder at sikkerhet og utvikling av nødvendig samfunnsstruktur er viktigst for å bygge legitimitet (Berdal, 2009).

³⁸ Dette behandles nærmere i både kapittel 4 og 5.

oftest små enheter som er tilstede og lever blant befolkningen, med økt risiko for opprørsbekjemperen som konsekvens. Operasjoner må således vurderes ut fra hvilken effekt de antas å ha på befolkningen, ikke bare opprørerne (AJP-3.4.4, 2011, s. 3-21).

Dersom opprørsbekjemperen skal lykkes med å beskytte befolkningen kreves det tilgang til et tilstrekkelig antall sikkerhetspersonell.³⁹ Litteraturen på dette området er imidlertid sprikende på hva som er «tilstrekkelig» og hvordan dette skal måles. T.E. Lawrence (1920) hevder at antallet sikkerhetspersonell må ses i sammenheng med størrelsen på operasjonsområdet. Galula (2006, s. 21) hevder at det kreves mellom 10 og 20 opprørsbekjempere per opprører. FM 3-24 (2007, s. 23) hevder at «troop density» må måles i forhold til befolkning som skal beskyttes, og at et styrkeforhold på 20 opprørsbekjempere per 1000 innbyggere blir regnet for å være et minimum.

Det finnes imidlertid de som er svært skeptiske til at et stort antall opprørsbekjempere bidrar til å løse konflikten (Friedman, 2011, s. 563). Skeptikerne hevder gjerne at «for mange» opprørsbekjempere kan gi en voldsspiral, hvilket ofte går ut over befolkningen de skal beskytte. Andre hevder at utenlandske tropper av et visst omfang fort oppfattes som okkuperanter og dessuten hindrer utviklingen av bærekraftige og adekvate nasjonale sikkerhetsstyrker. De som argumenterer for store sikkerhetsstyrker trekker gjerne frem at det setter dem bedre i stand til å beskytte større befolkningsgrupper, bistå i å levere basistjenester, samle informasjon og antallet «overtaler» befolkningen til å velge side. Jeffrey Friedman (2011, s. 572) har i sin studie av 171 opprørskonflikter etter første verdenskrig funnet en positiv korrelasjon mellom antall opprørsbekjempere og befolkningsstørrelse. Samtidig har han vist at det ikke finnes empirisk belegg for et numerisk knekkpunkt i styrkeforhold. Det er således ikke belegg for å benytte en tommelfingerregel på styrkeforholdet.

Friedman (ibid) har også funnet belegg for at lokale sikkerhetsstyrker oppnår større suksess enn utenlandske, men at utfallet er mer usikkert. En militær aforisme lånt fra T. E. Lawrence indikerer det samme: «It is better to let them do it themselves imperfectly, than do it yourself perfectly. It is their country, their way and our time is short». Dette sitatet er nærmest blitt et mantra for tilnærmingen til opplæring og trening av lokale sikkerhetsstyrker. Rasjonale bak logikken er også at en vaktmann som passer på sin egen familie gjør det bedre enn en utenlandsk soldat fordi det kan være hans barn som rammes om han ikke gjør en skikkelig

³⁹ Med sikkerhetspersonell menes både nasjonale og internasjonale bidrag fra militære styrker, politi, milits, og lignende.

jobb. Det fremstår også lite formålstjenlig å bruke ressurser på å lære opp lokale sikkerhetsstyrker til å gjøre noe på en «vestlig måte», som de allikevel ikke har vilje eller grunnlag for å fortsette med den dagen vesten trekker seg ut. Friedeman (2011, s. 588) finner i sin studie belegg for at sikkerhetsstyrker som brukes slik opprørsbekjempningsteorien foreskriver – med opprørsbekjempere som lever og arbeider i små forband blant lokalbefolkningen og som konsentrerer seg om å skape sikkerhet i små områder av gangen – har stor sannsynlighet for å lykkes.

Hensiktsmessige indikatorer for om dette prinsippet ivaretas av den militære komponenten synes å være:

- minimum bruk av makt benyttes for å unngå «collateral damage»⁴⁰
- befolkningen holdes orientert om operasjoner i sitt nærområde for å avklare forventninger
- sikkerhetsstyrkene bor og arbeider tett på befolkningen

3.3.4 Kjerneprinsipp 4: Enhetlig innsats

Enhetlig innsats (unity of effort) handler om at alle virkemidler som settes inn for å håndtere et opprør, eller konsekvensene av dette, må trekke i samme retning.⁴¹ Aktørene kan imidlertid ha ganske forskjellige tilnærminger og målsetninger som gjør *enhetlig innsats* vanskelig. Minimumskriteriet er at aktørene ikke skal være eller fremstå ødeleggende for hverandre da dette kan medføre misnøye i befolkningen og gi grunnlag for opprørernes propaganda. Dette gjelder på tvers av deltakende nasjoner i en allianse, mellom vertsnasjon og den internasjonale assistansen, mellom sivile og militære og på tvers av statlige etater og funksjoner. Et viktig element for å få til dette er en felles strategi som baserer seg på en felles forståelse av hva som er problemet, hva som må gjøres og hva som skal oppnås.

I en ideell verden skulle alle aktørene stått under en sivil sjef som sikret samordning og synergieffekter (Galula, 2006, s. 61-63). En slik løsning har imidlertid vist seg tilnærmet umulig å lykkes med i praksis. Aktører som media, lokale maktpersoner, stammer og familier, private firmaer og enkelte humanitære organisasjoner er ganske enkelt ikke villig til å

⁴⁰ Collateral damage - destruction in civilian areas caused by military operations (AAP-6, 2012). På norsk brukes ofte begrepet utilsiktede følgeskader.

⁴¹ Selv om likhetstrekkene er mange må ikke *enhetlig innsats* sammenblandes med *helhetlig innsats* som er den norske oversettelsen av begrepet «comprehensive approach».

innordne seg under myndighetene. Dialog, eller i det minste en pragmatisk sameksistens, er derfor nødvendig. Utstrakt bruk av liaisons eller frivillige deltakelse i ulike fora hvor budskap, sikkerhetsinformasjon, oppgaver og målsettinger kan diskuteres og samordnes må da etterstrebese, slik at flest mulig aktører trekker i samme retning. Galula (ibid, s. 64) forskriver to modeller for å sikre enhetlig innsats, enten at opprørsbekjempningen koordineres gjennom bruk av komiteer på alle nivå hvor både sivile og militære interesser er representert, eller i form av integrerte staber.

FM 3-24 (2007, s. 67) hevder at: «In COIN it is always preferred for civilians to perform civilian tasks», og de øvrige opprørsbekjempningsdoktrinene har lignende uttalelser. De sivile ressursene strekker imidlertid ofte ikke til for å dekke befolkningens behov for støtte, og sikkerhetssituasjonen kan gjøre arbeidet vanskelig eller umulig. Fra et militært perspektiv er frykten at en kollaps i grunnleggende samfunnstjenester medfører økt misnøye i befolkningen, med økt oppslutning til opprørerne og en påfølgende voldsspiral som vil gjøre sivilt bistandsarbeid enda vanskeligere. Spørsmålet blir da hva som kommer først, sikkerhet eller bistand? De to funksjonene henger i følge opprørsbekjempningsteorien tett sammen og kan ikke ses på separat. Som tidligere nevnt hevder derfor Galula at militære styrker må være beredt på å bli brukt til sivile oppgaver for å imøtekomme forventningene i befolkningen og for å fylle gapet mellom oppgaver og ressurser. Oppgavene må imidlertid overlates til sivile så snart som mulig (Galula, 2006, s. 62).

Hensiktsmessige indikatorer for om dette prinsippet ivaretas av den militære komponenten synes å være:

- sikkerhetsoperasjoner koordineres med øvrige aktører i operasjonsområdet
- sikkerhetsoperasjoner støttes ved behov av andre virkemidler og vice versa
- militære styrker er del av en «comprehensive approach»

3.3.5 Kjerneprinsipp 5: Langsiktighet

Petraeus said privately, “You have to recognize also that I don’t think you win this war. I think you keep fighting. It’s a little bit like Iraq, actually. Iraq is a bit of a metaphor for this. Yes there has been enormous progress in Iraq. But there are still horrific attacks in Iraq, and you have to stay vigilant. You have to stay after it. This is the kind of fight we’re in for the rest of our lives and probably our kids’ lives” (Woodward, 2010, s. 332-333)

Langsiktighet (prepare for the long term) handler om at opprørskonflikter er langvarige av natur, billig å utkjempe for opprørerne, og ekstremt kostbare i form av menneskelige og økonomiske kostnader for opprørsbekjemperne.

Ordspeilet «dere har klokkene, vi har tiden» tillegges ofte en anonym Talibankriger (Yousafzai & Moreau, 2011) og er betegnende på betydningen av å forberede seg for en langvarig konflikt. For det første vil en langvarig konflikt være svært kostbar og tære på den politiske viljen hos nasjonene som støtter myndighetene. Opprørsbekjemperens evne og vilje til å håndtere motgang og egne tap både militært og politisk er derfor av stor betydning. For det andre vil en langvarig konflikt gjøre det mulig for opprørerne å samle støtte og bygge opp robuste strukturer som på sikt kan utfordre myndighetenes maktmonopol. Befolkningen vil «gå lei» av myndighetenes manglende evne til å levere sikkerhet og andre nødvendige samfunnsfunksjoner, og se seg om etter andre alternativer. På denne måten kan opprørerne vinne konflikten ved å unngå å tape.⁴² En RAND studie av alle opprørskonflikter siden 1945 har vist at:

Successful counterinsurgency campaigns last for an average of 14 years, and unsuccessful ones last for an average of 11 years... Insurgencies can also have long tails: Approximately 25 percent of insurgencies won by the government and 11 percent won by insurgents last more than 20 years (Jones, 2008, s. 10).

Det er altså avgjørende at opprørsbekjemperne fra første dag forbereder seg på at konflikten vil bli langvarig. Opprørsbekjemperne må være forberedt på at det er nødvendig at nasjonsbyggingsprosjektet fortsetter selv lenge etter at opprørerne er nedkjempet, for å adressere de underliggende årsaker til opprøret og hindre at de gir ny næring til konflikten.

Selv om befolkningen sympatiserer med styresmaktene så vil de ikke aktivt begynne å støtte styresmaktene med mindre de er overbevist om at opprørsbekjemperne har midler, evner, utholdenhet og vilje til å vinne (FM 3-24, 2007, s. 43). For vestlige land handler dette like mye om å sikre støtte til operasjonen på hjemmebane som det handler om å overbevise den rammede befolkningen om at de vil «stå løpet ut» (AJP-3.4.4, 2011, s. 3-20).

For de militære styrkene innebærer dette prinsippet at de må bygge støttestruktur og fasiliteter for et langvarig oppdrag. Samtidig må de tenke *langsiktig* gjennom å avpasse til et

⁴² Begrepet «vinne ved å unngå å tape» ble lansert av Henry Kissinger som beskrivelse på den nord-vietnamesiske taktikken under Vietnamkrigen (Kissinger, 1969, s. 214)

operasjonstempo det er mulig å vedlikeholde og som lar seg understøtte over tid med personell og øvrige ressurser (FM 3-24, 2007, s. 43). Denne ressurstilgangen er som oftest en funksjon av den eksisterende politiske vilje og de forskjellige sektorenes evne til å levere.

Hensiktsmessige indikatorer for om dette prinsippet ivaretas av den militære komponenten synes å være:

- evne og vilje til å tåle tap
- langsiktighet i planlegging ivaretas
- etablering av varig infra- og støttestruktur i operasjonsområdet

4 Empirisk analyse av norsk politisk vilje til å drive opprørsbekjempning

Forrige kapittel endte med en utledning av fem kjerneprinsipper for opprørsbekjempning. Med utgangspunkt i disse teoretiske kjerneprinsippene, er målet med dette kapittelet å gjennomføre en politisk-strategisk analyse av Norges politiske vilje til å drive opprørsbekjempning. Innledningsvis beskriver kapittelet noen generelle særtrekk ved Norges sikkerhets-, bistands- og utenrikspolitikk. Dette vil fungere som et bakteppe når kapittelet deretter gjør en analyse av hvorvidt det var en politisk vilje i Stoltenberg-regjeringen til å etterleve den allierte strategien i Afghanistan innenfor de fem kjerneprinsippene.

4.1 Det innenrikspolitiske bakteppet

En rekke forskere og akademikere har vist at motivasjon og argumentasjon for den norske engasjementspolitikken etter andre verdenskrig har beveget seg i spenningsfeltet mellom altruisme og egeninteresse (Bøifot, 2007; Coning, Lurås, Nagelhus Schia, & Ulriksen, 2009; L. Kristoffersen, 2009; Thune & Ulriksen, 2002). Virkemidlene og metodene som benyttes er imidlertid omdiskutert.

Det er i dag bred enighet om at effektiv konflikthåndtering krever «a multi-dimensional, comprehensive, system-wide or integrated approach» (Coning et al., 2009, s. 11). Eller for å bruke tidligere utenriksminister Jonas Gahr Støres ord:

Decades of experience has taught us this lesson: We need a comprehensive, multidimensional approach to peace-keeping: stronger emphasis on human security; better recognition of the links between security and development; and stronger emphasis on measures to protect civilians (Støre, 2009).

Implisitt i Gahr Støres uttalelse ligger en erkjennelse av at dagens konflikter oftest er slik at en enkelt aktør ikke er i stand til å håndtere problemet alene. Internasjonale institusjoner, statlige og ikke-statlige aktører, har varierende forutsetninger for å håndtere forskjellige aspekter ved konflikten. Norge har vært en pådriver både i FN og i NATO for en større samordning av alle «instruments of power»⁴³ (Coning et al., 2009, s. 9; Ekhaugen, 2011). NATO bruker terminologien «comprehensive approach» om slik samordning, mens en nasjonal samordning av aktiviteter omtales som «whole of government approach».⁴⁴

På norsk brukes oftest begrepet *helhetlig tilnærming*. Dette beskriver den koordinering og samordning av innsatsen som har til hensikt å skape tversektorielle synergieffekter som muliggjør at det internasjonale samfunn kan yte effektiv bistand med sikte på å stabilisere situasjonen, og samtidig etablere nødvendige samfunnsinstitusjoner i et konfliktområde (Forsvarsdepartementet, 2009). Collier et al. (2003) hevder i sin forskning at krig begrenser utvikling, og motsatt, at utvikling vil begrense krig. Det er således ingen urimelig påstand når NORAD (2012, s. 31) hevder at en sterk demokratisk stat med vilje og kapasitet til å bekjempe fattigdom er den beste måten å hindre at Afghanistan på nytt blir et fristed for terrorisme.

En *helhetlig tilnærming* til konflikter er imidlertid ikke uproblematisk og det er de senere årene gjort mye forskning på området. Barth Eide, Kaspersen, Kent og Hippel (2005) har pekt på tre dilemmaer som ofte trekkes frem; det humanitære dilemmaet, menneskerettighetsdilemmaet og dilemmaet knyttet til lokalt eierskap. Coning og Friis (2011) hevder at forskjeller i aktørenes mandat, verdier og interesser, forskjell i kort og langsiktig perspektiv, samt dårlig implementering av tilnærmingen, er blant forklaringene på hvorfor *helhetlig tilnærming* har vært vanskelig å få til i praksis. Baumann (2008) fremhever blant annet forskjeller i organisasjonskultur, byråkratisk «revirpissing», og manglende ressursallokering som plausible årsaker til samordningsproblemene. Berdal (2009) tilføyer i tillegg at vanskelighetene med å implementere en slik tilnærming ofte undervurderes.

Erkjennelsen av behovet og potensialet ved en samordning har ledet til utviklingen av en uformell og fleksibel samarbeidsmodell mellom den norske stat og norske ikke-statlige aktører i det som ofte omtales som *den norske modellen* (Coning et al., 2009, s. 23). Modellen utnytter småstatens fortrinn som fredsforhandler og kjennetegnes av et nært samarbeid

⁴³ Politiske, militære, økonomiske og sivile virkemidler (COPD, 2010, s. A-5)

⁴⁴ FN bruker terminologien «*integrated mission/-approach*» om slik samordning.

mellom norske statlige myndigheter, akademiske institusjoner og ikke-statlige humanitære organisasjoner (Utenriksdepartementet, 2000). Fordi Norge er et lite land uten kolonifortid og stormaktsinteresser, og fordi landets organisasjoner har drevet fredsarbeid i mange år, har som regel få parter i konfliktområder noe imot Norges fredsarbeid og bistand. I tillegg utnytter *den norske modellen* et nettverk av norske nøkkelpersoner fra private organisasjoner, forskningsmiljøer og utenriktjeneste som kan tilby utradisjonelle og uformelle diplomatiske kanaler. Samtidig preges modellen av en vilje og evne til å jobbe langsiktig. *Den norske modellen* tar denne tilnærmingen til freds- og bistandsarbeid lenger enn noen andre land, hevder Terje Tvedt (2006, s. 84).

Et særtrekk ved *den norske modellen* er at Utenriksdepartementet tildeler bistandsmidler direkte til bistands- og humanitære aktører, samt forskningsinstitusjoner. Disse aktørene bidrar dermed direkte til økt norsk utenrikspolitisk innflytelse. Et annet særtrekk ved den norske modellen er i følge Tvedt (ibid) en *elitesirkulasjon* mellom bistandsorganisasjoner, forskning og politikk. Han fremhever at personer som Jonas Gahr Støre, Espen Barth Eide, Jan Egeland med flere, sirkulerer fra den ene institusjonen til den andre. Denne «eliten» opptrer derfor på alle sider av bordet (ibid, s.77) . Dette har gitt bistandspolitikken en meget sterk posisjon i norsk politikk.

Tvedt (ibid, s. 78) hevder på den ene siden at en konsekvens av *den norske modellen* er at staten gradvis har invadert organisasjonene og forskningsinstituttene, noe som setter spørsmålsteget ved deres etiske grunnlag og selvstendige stilling. På den annen side hevder han at *elitesirkulasjonen* har medført at staten ikke lenger har et utenrikspolitisk monopol. Til tross for disse betenkelighetene, er det stor innenrikspolitisk enighet knyttet til videreføring av *den norske modellen* (ibid).

Norges «uskyldige» fremtoning som småstat har gjort det akseptabelt for bistandsorganisasjoner og forskningsinstitusjoner å være tilknyttet og finansiert av staten, uten samtidig å miste sin «non-governmental status» (Coning et al., 2009, s. 25). Norges rolle i Afghanistan, hvor landet assosieres og likestilles med NATO og USA, har imidlertid komplisert dette samspillet. Rollen og fortrinnet som småstat utvannes og dette gjør det utfordrende å arbeide innenfor *den norske modellen*.

De vestlige opprørsbekjempningsdoktrinene har identifisert sammenhengen mellom bistand og sikkerhet, og således bidratt til en militarisering av bistands- og utviklingsarbeidet (Egnell,

2008; Moseley, 2009). Militariseringen har ført til debatt om skillet mellom sivil og militær virksomhet, og i Afghanistandebatten er temperaturen særlig høy. Dette skyldes at de militære styrkenes klare politiske mandat er å bidra til at sentralregjeringens rekkevidde og innflytelse økes. De militære styrkene vil dermed på en eller annen måte også bli involvert eller koblet til bistands- og utviklingsprosjekter. Det kan således synes som rollen Norge har hatt, som «lead nation» i Faryab provins, har stått i kontrast til det norske selvbildet som fredsnasjon, komplisert samspillet mellom den norske stat og norske ikke-statlige aktører i *den norske modellen*, samt nødvendiggjort en ny norsk *helhetlig tilnærming* til konflikten i Afghanistan.

I en beskrivelse av det innenrikspolitiske bakteppet er det vanskelig å komme utenom Stoltenberg-regjeringens sammensetning og spesielt betydningen Sosialistisk venstreparti (Sv) har hatt for norsk Afghanistan-politikk. Enkelte hevder sågar at Sv har vetorett i Afghanistansspørsmål (Dagbladet leder, 2008; Nygaard, Skjævesland, & Magnus, 2007).⁴⁵

Det kan argumenteres for at ett av de viktigste grepene Norge har tatt i forbindelse med Afghanistanpolitikken er etableringen av det såkalte *Afghanistan-forumet*. Nåværende utenriksminister Espen Barth Eide ledet i 2005 utarbeidelsen av en rapport om FN's «integrated missions» (Eide et al., 2005). Med bakgrunn i denne kunnskapen tok Barth Eide initiativ til etableringen av en norsk «whole of government» tilnærming i form av et såkalt *Afghanistan-forum* (Coning et al., 2009, s. 26). *Afghanistan-forumet* utgjøres av statssekretærene fra de departementene som bidrar på en eller annen måte i Afghanistan.⁴⁶

Afghanistan-spørsmål blir behandlet sektorvis i byråkratiet og fremmet til *Afghanistan-forumet* for behandling (Coning et al., 2009, s. 27). Forumet gir rom for at aktørenes ulike tilnærminger og perspektiver skal komme frem og integreres i en norsk *helhetlig tilnærming* til Afghanistankonflikten. Dermed skal interessekonfliktene og de ulike synene mellom norske aktører kunne avstemmes og eventuelt korrigeres. Forumet oppsummerer sin behandling i regjeringsnotater, som legges frem for politisk beslutning i Statsråd.

Den såkalte *Faryab-strategien* (Utenriksdepartementet et al., 2009), som gir retning og føringer for Norges innsats i Faryab, er et konkret produkt med opphav i *Afghanistan-forumet*. Dokumentet har fått en blandet mottakelse og hevdes å være for banalt, overordnet og generelt til å gi meningsfull retning på norsk innsats i Afghanistan (Halsne, 2013; Matlary,

⁴⁵ For en mer utførlig analyse se Bøe-Hansen, Heier, and Matlary (2013); Oma (2008).

⁴⁶ Afghanistan forumet består av statssekretærene fra Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Statsministerens kontor (Utenriksdepartementet, 2012b).

2009b; Ravndal, 2009). Strategidokumentet har muligens bidratt til å samordne norsk aktivitet i Faryab, men har neppe bidratt i vesentlig grad til en samordning med ISAFs kampanjeplan eller afghanske myndigheter.

Mot dette bakteppet kan vi så spørre: Hvordan kommer kjerneprinsippene for opprørsbekjempning til uttrykk i en norsk politisk kontekst?

4.2 Kjerneprinsipp 1: Politisk forrang

Norges rolle som småstat og fredsmekler har gjort det naturlig å snakke med alle parter i en konflikt, selv når andre allierte har kritisert en slik dialog.⁴⁷ Selv om Utenriksdepartementet ikke har ønsket å kommentere det, hevder flere kilder at Norge også har vært en pådriver for dialog mellom Taliban, afghanske myndigheter og vesten (Latifi, 2013). Den tidligere afghanske presidenten og leder for det afghanske fredsrådet, Burhanuddin Rabbani, hevdet at norske myndigheter flere ganger inviterte delegasjoner fra Taliban til samtaler i Norge, og at Norge brukte mye penger på dette (NTB, 2011).⁴⁸ Norges ønske om å bidra til freds- og forsoningsprosessen kan tolkes både i et altruistisk lys og i et nyttemaksimerende lys. Jan Egeland hevder at Norges lederrolle i konflikten mellom palestinerne og Israel har gitt norske politikere en tilgang til verdens mektigste ledere som få andre land på Norges størrelse kan håpe på (Vinding & Wold, 2013). I disse møtene drøftes selvsagt Midtøstenspørsmålet, men også andre temaer som er viktig for Norge (ibid). En tilsvarende lederrolle i Afghanistankonflikten ville gitt Norge en betydelig politisk gevinst.

Flere har påpekt det etiske dilemmaet som ligger i å føre samtaler med, og reintegrere Taliban og andre opprørsgrupper med alvorlige menneskerettighetsbrudd og forbrytelser på samvittigheten i det afghanske samfunnet (Armanshahr, 2011; Matlary, 2009c). Andre har tatt til orde for at et «skittent kompromiss» antagelig er helt nødvendig for å få slutt på konflikten i Afghanistan. Tidligere utenriksminister, Jonas Gahr Støre, og tidligere spesialutsending for FN til Afghanistan, Kai Eide, har vært blant de som har pekt på nødvendigheten av en politisk løsning for å få varig fred, selv om dette kan innebære dialog med tidligere Taliban topper (Akerhaug, 2010). Tilsynelatende har norske politikere forståelse for at denne dialogen kan medføre at enkelte av de norske idealistiske målsetningene, som demokrati og kvinneverdigheter, må vike for å oppnå et slikt nødvendig kompromiss (Lurås, 2009a).

⁴⁷ Dette så vi blant annet i forbindelse med inngåelsen av Oslo-avtalen mellom Israel og PLO i 1993 og i rollen som tilrettelegger for fredsprosessen mellom de tamilske tigrene og myndighetene på Sri Lanka i 2002.

⁴⁸ Fredsrådet er gitt ansvar for dialog og forsoningsprosessen med Taliban. Rabbani ble drept av en selvmordsbomber 20.09.2011, ingen har påtatt seg ansvar for angrepet.

Et viktig aspekt ved prinsippet *politisk forrang*, som ble redegjort for i kapittel 3, er å sikre bred politisk oppslutning og vilje til å tåle opprørskonfliktens slitasje både som del av alliansen og i den norske befolkningen.⁴⁹ Karsten Friis (2010) hevder at argumentasjonen for hvorfor og hvordan man skal delta i Afghanistan konflikten avhenger av hvilket verdensbilde man har. Han mener å kunne spore tre forskjellige diskurser, nemlig en militær, en humanitær og en statsbyggingsdiskurs. For personer som identifiserer seg innenfor en av disse diskursene vil det nærmest kreve en kopernikansk vending å endre rasjonale for hvorfor Norge skal delta i konflikten. Flere (Bøifot, 2007; Halsne, 2013; Lurås, 2009b) har vist hvordan norsk argumentasjon for involvering i Afghanistan har endret seg over tid.

Statsminister Jens Stoltenberg lister, i en kronikk tilbake i 2007, de viktigste grunnene til at Norge er i Afghanistan: 1) vi er der for å stabilisere landet og bidra til sikkerhet, 2) vi er der for å gi landets befolkning skole, helse og andre grunnleggende tjenester, og 3) vi er der for å gi hele landet et bedre styresett og fungerende institusjoner (Stoltenberg, 2007). Disse argumentene dekker for så vidt alle tre diskursområdene som Friis beskriver, og et bredt lag av befolkningen kan dermed identifisere seg med statsministerens argumentasjon. Dagens retorikk fokuserer i større grad på målsetninger som å hindre at Afghanistan på nytt blir et arnested for internasjonal terrorisme (De Rosa, 2012).⁵⁰

Dreiningen i argumentasjon kan tolkes som at de tre diskursgruppene (Friis, 2010) har varierende gjennomslag for sine argumenter. En annen tolkning er en reell retorisk dreining fra altruistiske og idealistiske målsetninger til mer egoistiske målsetninger, nemlig at Afghanistan-konflikten handler om vår egen sikkerhet. Den retoriske dreiningen har antagelig både vært forårsaket av en økt forståelse for konfliktens kompleksitet, og vært nødvendig for å sikre støtten i egen befolkning.

En delkonklusjon fra dette kjerneprinsippet er at det kan argumenteres for at dersom politikken skal ha forrang må det komme tydelige politiske styringssignaler og det må være en form for koordinering eller styring av aktørene, helt ned på det utøvende nivået, hvor en politisk ansvarlig sitter i førersetet. I prinsippet er dette ivaretatt på det politisk- strategisk

⁴⁹ Det er ikke nødvendigvis sammenfall mellom politiske målsetning for Norge, for NATO, for den afghanske regjering og for lokale styresmakter i Faryab. Det kan således være betimelig å dvele ved hvilken politikk som skal gis forrang. Prinsippet politisk forrang handler som beskrevet i kapittel 3 primært om å adressere den politiske årsaken til opprøret og denne finnes i Afghanistan. Samtidig regnes den hjemlige politiske vilje for å være opprørsbekjemperens akilleshæl og denne analysen utvides derfor til også å favne dette aspektet

⁵⁰ Erik Bøifot (2007, s. 67) hevder at «godhetsargumentet og idealismen har blitt brukt i Afghanistan-debatten, men at disse i stor grad overskygges av argumenter med bakgrunn i norsk egeninteresse».

nivå gjennom *Afghanistan-forumet*. Lillandutvalgets rapport (2010, s. 4-8) gir imidlertid inntrykk av at dette ikke har materialisert seg på tilsvarende måte på nivåene under departementene.⁵¹

4.3 Kjerneprinsipp 2: Legitimitet

Mange år med krig har ført til at de offentlige institusjonene i Afghanistan har brutt sammen og fungerer svært dårlig. Dette gjelder både de institusjonene som skal yte tjenester til befolkningen, som for eksempel utdanningssektoren, helse- og rettsvesen, og de som skal sørge for lov, orden og sikkerhet, som politi, rettsvesen og hær. En stor andel av den norske støtten har som formål å bidra til afghanske institusjoner blir bedre og sterkere, slik at afghanerne selv kan ta ansvar for sikkerhet og utvikling i landet (Utenriksdepartementet, 2012d).

I tråd med teorigrunnlaget redegjort for i kapittel 3, og som sitatet over indikerer, kan det hevdes at Norge i stor grad har vist politisk vilje til å bygge opp under legitimiteten til de afghanske styresmaktene. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom betydelige økonomiske bidrag til utvikling av godt styresett og til anti-korrupsjonsarbeid i regi av organisasjoner som FN og verdensbanken. Denne tilnærmingen kan tolkes i lys av en norsk «default» posisjon hvor Norge ønsker å maksimere den internasjonale innflytelsen og støtte opp under multilaterale organisasjoner. I praksis har imidlertid hovedtyngden av den norske innsatsen vært rettet mot det nasjonale nivået med sete i Kabul og dermed bare indirekte bidratt til opprørsbekjempelsen i Faryab provins, hvor Norge har hatt et militært hovedansvar.

Ståle Ulriksen (2010, s. 2-3) hevder at makten i Afghanistan og Faryab kan fordeles på tre systemer. Det første systemet er «moderne» og representert ved embetspersonell som utpekes av presidenten. Deres maktfundament ligger først og fremst i Afghan National Army (ANA), Afghan National Police (ANP) og andre elementer fra justissektoren, som fengselsvesen og domstoler. Det andre systemet er tuftet på lokale og regionale krigsherrer som praktiserer et føydalt styresett, og som er i stand til å mønstre både politisk oppslutning og militær militans ved behov. Det tredje systemet er det tradisjonelle afghanske styresettet med shura og jirgaer,⁵² som sannsynligvis utgjør den vanligste måten å håndtere konflikter og uenigheter på. Det er sterke maktpolitiske motsetninger mellom disse tre systemene. Norges politiske

⁵¹ Forsvarsjefen gav i 2009 generalmajor Lilland i oppdrag å lede et utvalg som skulle lage en anbefaling til hvordan helhetlig innsats i Afghanistan kan operasjonaliseres i Forsvaret.

⁵² Shura er et «eldreråd» på landsby og distriksnivå, mens jirga tradisjonelt er et stammeråd.

involvering i konflikten begrenses i hovedsak til det «moderne» systemet, et system som flere anser for å ha minst legitimitet i Faryab.

Norge har vektlagt kampen mot korrupsjon i offisiell dialog med Afghanistan og norsk innsats på dette området har primært vært innrettet mot det nasjonale nivået (Utenriksdepartementet, 2012d). I praksis har derfor anti-korrupsjonsarbeid og utvikling av godt styresett i Faryab i realiteten hatt lav prioritet fra norsk politisk hold. ANP beskyldes av flere for korrupsjon, ulovlig skattelegging, involvering i narkotikatrafikk og annen kriminalitet (Bauck, Strand, Hakim, & Akbari, 2007; Røssum, 2013). Samtidig er de den myndighetsstrukturen som oftest har tette kontakt med befolkningen. Det kan således hevdes at det viktigste grepet for å bekjempe korrupsjon i Faryab sannsynligvis ville vært et tettere samarbeid og økt innsats for å utdanne ANP i provinsen.

Stortinget har lagt en begrensning på at maksimalt 1% av den norske politistyrken kan delta i utenlandsoperasjoner til en hver tid.⁵³ Politidirektoratet har hatt store rekrutteringsutfordringer og norske polititjenestemenn skal dessuten fordeles på flere internasjonale operasjoner. Siden 2004 har omtrent 170 polititjenestemenn tjenestegjort i Afghanistan, hvor de siste ble trukket hjem i juli 2012 (Politidirektoratet, 2012). Polititjenestemennene har tjenestegjort ved en rekke forskjellige instanser i Afghanistan og bare et fåtall har arbeidet med utvikling av politi og justisvesen i Faryab.⁵⁴ Norsk innsats til støtte for ANP i Faryab har således sannsynligvis vært utilstrekkelig og ikke i nevneverdig omfang bidratt til økt *legitimitet*. USA kom, i 2010, Norge delvis til unnsetning ved at de satte inn et militært styrkebidrag (ca 700 soldater) som skulle utdanne og følge opp ANP i Faryab (Ulriksen, 2010, s. 2). Det amerikanske personellet har imidlertid lite eller ingen politierfaring og kommer fra regulære militære avdelinger.⁵⁵

Legitimiteten har imidlertid sannsynligvis økt som følge av utviklingen i ANA, som i langt større grad fremstår som relativt godt trent, utrustet og i stand til selvstendig å gjennomføre militære operasjoner i deler av landet. Enkelte hevder imidlertid at utrustning, utdanning og organisering har vært for konvensjonell, noe som gjør ANA mindre egnet til å drive befolknings-sentrisk opprørsbekjempning (Ulriksen, 2010, s. 7). Utrustning og organisering er for så vidt sentralt styrt, men Norge har hatt en vesentlig innflytelse på hvordan styrken i Faryab er blitt trent. Som vist i kapittel 3.3.3 kan et for stort fokus på å nedkjempe opprørerne,

⁵³ Politidirektoratet (2013) oppgir at politi- og lensmannsetaten i Norge har omtrent 13 000 tilsatte, hvilket skulle tilsa maksimalt 130 polititjenestemenn i utenlandsoperasjoner til en hver tid.

⁵⁴ Polititjenestemenn arbeidet i Faryab fra 2009 og frem til medio 2012 (Politidirektoratet, 2012).

⁵⁵ For eksempel kom de amerikanske politimentorene i 2010-2011 fra en artilleribataljon.

fremfor å beskytte befolkningen, øke faren for «collateral damage». På sikt kan dette medføre at ANA og de afghanske styresmaktene får redusert *legitimitet* i befolkningens øyne. Dette forsterkes ytterligere ved at både ANP og ANA har en underrepresentasjon av enkelte etnisiteter (pashtunere), noe som i enkelte områder påvirker innbyggernes syn på sikkerhetsstyrkenes *legitimitet*.

En av de viktigste oppgavene til den militære komponenten i en opprørskonflikt er å gjenopprette myndighetenes monopol på legitim bruk av makt. Dette er også et sentralt element ved ISAFs strategi:

Increasing the effectiveness of legitimate authorities in Afghanistan starts with the most basic and core function of government as stated above – ensuring the security of the populace through monopolizing the use of force (ISAF, 2012, s. 3).

Norske myndigheter har derfor vektlagt opplæring og mentorering av afghanske sikkerhetsstyrker i den norske Afghanistan-tilnærmingen. Målsetningen har vært en «afghanisering», hvor afghanerne gradvis tar større og større ansvar for å skape sikkerhet for egen befolkning. Hensikten er at den internasjonale militære bistanden ikke skal bli et substitutt for utvikling av den afghanske sikkerhetssektoren (Utenriksdepartementet et al., 2009). Ved at befolkningen ser at afghanske myndigheter i større grad tar ansvar for egen sikkerhet er det sannsynlig at befolkningens syn på myndighetenes *legitimitet* øker. Faryab ble en av de første provinser utenfor Kabul hvor sikkerhetsansvaret ble tilbakeført til afghanerne. Selv om dette kan skyldes flere årsaksforhold kan det også være en god indikasjon på at Norge har lykket med denne delen av kjerneprinsippet *legitimitet*.

Et vesentlig aspekt ved «kontrakten» mellom befolkning og myndigheter, i tillegg til tilbudet om sikkerhet, er myndighetenes evne til å levere basisstjenester som helse, utdanning, renovasjon, og annen samfunnsinfrastruktur. De viktigste innsatsfaktorene for å oppnå dette finnes på den sivile siden. Den norske sivile økonomiske støtten til Afghanistan utgjør 750 millioner kroner årlig og fordeler seg hovedsakelig på de tre hovedaktørene; FN, «Afghanistan Reconstruction Trust Fund» i regi av Verdensbanken,⁵⁶ og frivillige «Non-Governmental Organizations» (NGO) (Utenriksdepartementet, 2012c).

⁵⁶ «Flegiverfondet Afghanistan Reconstruction Trust Fund er den mest sentrale kanal for å støtte de prioriterte den afghanske regjering selv har satt, og sånn sett bidra til afghansk eierskap. Fondet administreres

Omtrent 37% av den norske bistanden går til «Afghanistan Reconstruction Fund» (ibid). Både afghanske myndigheter og FN ber givelandene i minst mulig grad øremerke bistanden slik at afghanske myndigheter selv kan bestemme hvilke områder som skal prioriteres, og på den måten styre utviklingen i sitt eget land. Norge er blant de landene som stiller størst andel ikke-øremerkede midler til rådighet for afghanske myndigheter (Utenriksdepartementet, 2012d).

Inntil 20% av midlene er øremerket Faryab provins, med utvikling av godt styresett, utdanning og landsbygduitvikling som hovedinnsatsområde (Utenriksdepartementet, 2012a). Majoriteten av midlene øremerket Faryab har imidlertid blitt fordelt til NGOer i tråd med *den norske modellen* og til United Nations Development Program (Utenriksdepartementet, 2012a).⁵⁷ En konsekvens av dette har vært at provinsmyndighetene i begrenset grad har kunnet prioritere til hva, og hvor, midlene skulle bli benyttet. Det kan således hevdes at potensialet for bruk av midlene som verktøy for økt *legitimitet* til lokale styresmakter, ikke er blitt utnyttet.

Hovedslutning som kan utledes fra dette kjerneprinsippet er at det kan synes som Norge har politisk vilje til å følge prinsippet om å vektlegge *legitimitet* for opprørsbekjemperen på det nasjonale nivået. Konsekvensene av *den norske modellen* og prioritering av ikke-militære ressurser til det nasjonale nivået, kan imidlertid ha bidratt til at arbeidet med å bygge *legitimitet* i Faryab har vært noe mangelfullt.

4.4 Kjerneprinsipp 3: Kampen om befolkningen

I kapittel 3 ble det redegjort for at kampen om befolkningen primært avgjøres på to områder. For det første, hvorvidt opprørsbekjemperen lykkes med å beskytte og separere befolkningen fra opprørerne. For det andre, hvorvidt de lykkes med å innfri de forventninger som befolkningen har til myndighetene. Spørsmålet blir således om Norge har vist politisk vilje til å sende et «tilstrekkelig» antall soldater til Faryab, og til å benytte dem slik kapittel 3 redegjorde for at har størst effekt?

av Verdensbanken, og er delt inn i en del for myndighetenes driftskostnader som for eksempel lærerlønninger og en del for afghanske nasjonale utviklingsprogrammer» (Utenriksdepartementet, 2012c).

⁵⁷ NGOer mottar cirka 50% av den totale norske bistanden til Afghanistan. Norsk bistand drøftes for øvrig nærmere i kapittel 4.5.

Norge har mellom 2006 og 2012 hatt omtrent 500 soldater til stede i Faryab, i tillegg til cirka 2000 afghanske soldater og politifolk (Halsne, 2013, s. 95).⁵⁸ Med en befolkning på omtrent en million mennesker gir dette en «troop density» på mindre enn tre opprørsbekjempere per 1000 innbygger. Styrkeforholdet ligger dermed langt under den minimumsbeskrivelsen som kapittel 3 redegjorde for.⁵⁹

Det norske styrkebidraget har i hovedsak operert ut fra en stor og sikker base utenfor provinshovedstaden Meymaneh. Norske styrker har vært godt egnet for utdanning, og til støtte for afghanske sikkerhetsstyrker i offensive operasjoner (såkalte clear-operasjoner). Styrkene har imidlertid vært mindre egnet for selvstendig å besette og kontrollere et område over tid (såkalte hold-operasjoner), noe kapittel 3 redegjorde for at er nødvendig dersom lokalbefolkningen skal få økt sikkerhet. NATO og Norges «afghaniserings-strategi» (Utenriksdepartementet et al., 2009) finner støtte både i opprørsbekjempningsdoktrinene og i studien til Friedman (2011), som ble omtalt i kapittel 3. Forutsetningen er at støtte og opplæring vektlegger å sette afghanerne i stand til å sikre befolkningen over tid ved å leve og bo blant dem i små enheter. I praksis er imidlertid denne funksjonen overlatt til det afghanske politiet, som har fått langt mindre støtte og oppfølging fra norsk side enn de militære styrkene.

Som nevnt i kapittel 3 er en ulempe med et operasjonskonsept som har som hovedmålsetting å beskytte befolkningen, at risiko og sårbarhet for opprørsbekjemperen øker.

Opprørsbekjemperen må gi avkall på egen styrkebeskyttelse, i form av store sikre festningslignende leirer og pansrede kjøretøy med fjernstyrte våpenstasjoner. I stedet må de leve blant befolkningen i små enheter hvor de i større grad patruljerer til fots, ofte med lettere bevæpning og mindre beskyttelse, for å skape sikkerhet og tillit hos befolkningen. Dette øker sannsynligheten for å lide egne tap. Spørsmålet er således om det er politisk vilje til å ta denne økte risikoen?

Norge har fått mye kritikk for ikke å bidra med styrker i Sør-Afghanistan (Andreassen, 2006b), hvor våre allierte har lidd langt større tap enn hva tilfellet har vært i Nord-Afghanistan.⁶⁰ De offisielle uttalelsene har vært at Norge ikke kan forlate sine forpliktelser i Nord-Afghanistan, men frykten for å lide større tap og behovet for et kompromiss som er

⁵⁸ Tilførsel og utdanning av sikkerhetspersonell har skjedd gradvis og tallene er mer representative for siste enn første del av perioden.

⁵⁹ Befolkningstallene varierer mellom 900.000 og 2 millioner, Norge har vanligvis benyttet 1 million som estimat. Kapittel 3 redegjorde for tommelfingerregelen, hentet fra FM 3-24, på 20 opprørsbekjempere per 1000 innbyggere.

⁶⁰ Tapstallene for de forskjellige nasjonene er blant annet tilgjengelig hos Afghanimonitor (2013).

akseptabelt for regjeringspartiet SV har i følge Nygaard et al. (2007) vært like viktig. SVs forsvarspolitiske talsmann Bjørn Jacobsen uttalte på grunnlag av en forespørsel om å sende norske styrker til Sør-Afghanistan i 2007:

Jeg ser fortsatt på krigen i Sør-Afghanistan som en del av den amerikanske angrepskrigen mot terror, og den ser jeg ikke noe poeng i at Norge skal delta i. Vi har mer enn nok viktige oppgaver i nord og bør holde fokus på det humanitære sporet (Hammer, 2007).

Rupert Smith (2006, s. 292-293) hevder at det i dag er viktigere for demokratiske regjeringer å sikre støtten i egen befolkning enn å ta risiko med militære styrker i utlandet, selv om slik risiko øker sannsynligheten for å lykkes med operasjonen. Sverre Diesen (2010, s. 229-230) fører et lignende resonnement når han hevder at norsk forsvarspolitikken hverken er prestisjefyllt eller interessant for norske politikere. Forsvarspolitikken assosieres med store kostnader og kontroversielle operasjoner i utlandet der konsekvensen kan bli å måtte ta ansvar for tap av norske soldater så vel som sivile uskyldige. Dersom Diesen og Smith har rett vil vi således se liten risikovillighet blant norske politikere.

Det største enkelttapet Norge har lidd i Afghanistan er fire soldater som døde etter et veibombeangrep fra en såkalt «Improvised Explosive Device» (IED).⁶¹ Denne hendelsen medførte økt støtte fra Norges befolkningen til de norske styrkene i Afghanistan (Green-Stensrud, Bugge-Hansen, & Sanden, 2010) og økt støtte til Norges engasjement i Afghanistan (Westhrin & Granbo, 2010). Basert på denne enkeltstående hendelsen kan det således se ut som om regjeringen finner forståelse og aksept i egen befolkning for at norske soldater kan miste livet i Afghanistan. Hvorvidt befolkningen aksepterer at risikoen øker ytterligere for de norske soldatene, ved at de bor og opererer tettere på den afghanske befolkningen, er usikkert. Nødvendigheten av å ta den økte risikoen må i så fall kommuniseres tydelig. Dette argumentet er også konsistent med drøftingen av kjerneprinsippet *politisk forrang*, der vi har sett en dreining i Afghanistan-retorikken fra altruistiske motiver til at dette dreier seg om økt sikkerhet og trygghet for Norges befolkning. Dette kan ha til hensikt å sikre en mer stabil støtte til regjeringens Afghanistanpolitikk i befolkningen.

⁶¹ Andreas Eldjarn, Simen Tokle, Trond Andre Bolle og Christian Lian mistet livet i veibombeangrepet 27.06.2010 ca 30 km vest for Meymaneh.

Tidligere sjef ISAF, general Stanley McChrystal argumenterte for en endring i ISAF-strategien og at *kampen om befolkningen* må vinnes (McChrystal, 2009). Logikken hans var i følge tidligere forsvarssjef Sverre Diesen enkel:

Det vi gjør i dag fører ikke frem, og dersom dere ikke har tenkt å la meg prøve noe som har mulighet for å lykkes, har dere jo egentlig sagt at dere har tenkt å akseptere et nederlag når det bare har gått tilstrekkelig lang tid. I så fall er det eneste både fornuftige og etisk forsvarlige å gi opp med en gang og spare hundrevis om ikke tusenvis av menneskeliv (Diesen, 2009).

McChrystal ble løst fra sin stilling av USAs president Barack Obama, men hans forsøk på en omlegging til en tydeligere opprørsbekjempningsprofil ble fulgt opp av general David Petraeus.⁶²

Norge ga prinsipielt sin tilslutning til denne nye strategien gjennom behandlingen av McChrystals anbefalinger under NATOs forsvarsministermøte i Bratislava, oktober 2009. Selv om strategiendringen fikk bred støtte i militære kretser (Diesen, 2009), så kan det synes som det politiske landskapet i Norge i liten grad har gjennomført en politisk realitetsbehandling av forslaget til strategiendring ut over å ta stilling til ønsket om flere militære styrker til Afghanistan (Matlary, 2009a).

Dersom *kampen om befolkningen* skal vinnes må man i tillegg til å kunne beskytte befolkningen rent fysisk, lykkes med å innfri de forventninger som befolkningen har til myndighetene. Ola Bøe-Hansen (2009) har i sin masteroppgave vist hvor viktig det er for opprørsbekjemperen å ha et troverdig narrativ som realitetsorienterer lokalbefolkningen om hvilke forventninger de kan ha til myndighetene. Samtidig hevder han at dersom befolkningen skal være mottakelig «må den ikke-kinetiske innsatsen støttes av kinetiske tiltak som medfører å legge til rette for sikkerhet på bakken» (ibid, s. 81). Det er således en tett sammenheng mellom kinetiske og ikke-kinetiske virkemidler. Det er imidlertid først og fremst den afghanske regjering, og delvis ISAF, som har behov for en direkte kommunikasjon med den afghanske befolkning og ikke norske politiske myndigheter. Det er derfor naturlig at Norge i all hovedsak har overlatt «management of expectations» til ISAF og afghanske myndigheter, og at denne formen for kommunikasjon i liten grad er vektlagt fra norske myndigheter.

⁶² Den amerikanske hærgeneralen David Petraeus er regnet for å være en av hovedarkitektene bak FM 3-24 og han hadde stor suksess med sin tilnærming til opprørsbekjempning som sjef for de amerikanske styrkene i Irak.

Hvilke slutninger kan utledes på bakgrunn av analysen av dette prinsippet? På den ene siden kan det synes som Stoltenberg-regjeringen har vist begrenset politisk vilje til å utsette norske styrker for den økte risiko det vil medføre å skape økt sikkerhet for befolkningen i Afghanistan. På den annen side har Stoltenberg-regjeringen vektlagt og fulgt en «afghaniserings-strategi» hvor den afghanske hæren har blitt trent opp til selv å ta ansvar for sikkerheten i Faryab. Viljen til å stille norske ressurser for en tilsvarende opplæring av det afghanske politiet har i mye mindre grad vært tilstede. Stoltenberg-regjeringen har i liten grad drevet «management of expectations» for å håndtere befolkningens forventninger til myndighetene. Samtidig kan det synes som norske myndigheter har ment at det er rimelig at afghanske myndigheter og ISAF tar det største ansvaret for slik kommunikasjon.

4.5 Kjerneprinsipp 4: Enhetlig innsats

I tråd med den teoretiske redegjørelsen i kapittel 3 kreves både sivile og militære virkemidler for å håndtere og bekjempe et opprør. Det ligger ved kjernen av prinsippet *enhetlig innsats* å oppnå synergier mellom disse virkemidlene.

Norsk krisehåndtering organiseres normalt etter prinsippene; nærhet, likhet, ansvar og samvirke (NOU 2013: 5, 2013), der hver sektor har et selvstendig ansvar. Dette *sektoransvarsprinsippet* står sterkt i norsk politikk.⁶³ Norge har ingen tradisjon for et «war cabinet» som sikrer en nasjonal «grand strategy». Det nærmeste vi kommer er sannsynligvis det allerede omtalte *Afghanistan-forumet* som først og fremst var et politisk forum for departementene som bidro i Afghanistan. Tanken bak *Afghanistan-forumet* har som nevnt ikke blitt operasjonalisert til å omfatte det norske operasjonelle eller taktiske nivået (Lilland, 2010).

PRT-modellen var ment å ivareta koordinerings- og samordningsfunksjonen i Afghanistan på det utøvende taktiske nivået i en «whole of government approach» (Coning et al., 2009, s. 29). PRT'ene skal i henhold til konseptet bestå av både sivile og militære aktører, og tanken er at en samlokalisering av aktørene skal bidra til bedre koordinering. I følge ISAF (2012, s. 24-25) viser erfaringene at de mest suksessrike PRTene har en ledergruppe satt sammen av en sjef, som kan være både sivil og militær, og representanter fra både militær og sivil side. I og med at NATO har latt de ledende nasjonene i hver PRT selv bestemme organisasjon,

⁶³ *Sektoransvarsprinsippet* defineres i denne studien til å innebære at den myndighet, virksomhet eller etat som til daglig har ansvaret for et område, også har ansvaret for å utøve dette i krise og konflikt.

målsettinger, aktiviteter og finansiering, er variasjonene mellom PRTene stor (Coning et al., 2009, s. 29).

Den norsk-ledede PRTen i Meymaneh hadde et tydelig skille mellom sivile og militære aktører, selv om de bodde i den samme leiren og arbeidet i samme kontorbygning. I mai 2009 utgjorde det sivile elementet 15 personer, mens det militære elementet var omtrent 450 personer (ibid, s.30). På grunn av rekrutteringsutfordringer har majoriteten av politiske- og bistandsrådgiverne blitt rekruttert utenfor UD og NORAD (ibid, s.30-31). Dette kan ha påvirket deres gjennomslagskraft i eget fagmiljø, hos de internasjonale og afghanske samarbeidspartnerne, og internt i PRTen. Rekrutteringsutfordringene kan selvsagt skyldes mange forhold, men det er nærliggende å tolke dette som et utslag av manglende prioritering, og at stillingene hadde lav status i Utenriksdepartementet og norske bistandskretser.

I tillegg til den numeriske ubalansen var det ingen formelle kommandoforhold mellom de sivile og militære aktørene. Selv om PRTen avholdt en rekke faste møter for å sikre en pragmatisk koordinering av aktiviteten, var det først i rammen av *Afghanistan-forumet* at eventuelle konflikter og interessemotsetninger kunne løses dersom det ikke ble oppnådd lokal enighet. Den allerede omtalte *Faryab-strategien* omtaler koordineringen mellom sivile og militære aktører slik:

Rollen til de sivile og militære aktørene skal tydeliggjøres og koordineringen mellom alle aktørene skal styrkes og innsatsen samordnes. Den sivile komponenten skal derfor trekkes ut av PRT og knyttes nærmere opp mot lokale afghanske myndigheter og FN (UNAMA) så snart sikkerhetssituasjonen tillater det (Utenriksdepartementet et al., 2009, s. 4).

Rolleavklaringen er tydelig og antagelig viktigst, men hvordan *Afghanistan-forumet* ser for seg at koordinering mellom sivile og militære virkemidler skal styrkes ved å flytte de sivile aktørene ut fremstår som noe uklart. Liten grad av samordning mellom de ulike sektorene under det politisk-strategiske nivået er påvist av flere forfattere (Coning et al., 2009; Halsne, 2013; Lilland, 2010).

Hvorfor er det så vanskelig å få til en hensiktsmessig koordinering av innsatsen mellom militære og sivile aktører? I Afghanistan har det militære nærværet og militarisering av bistanden fått mye kritikk, spesielt fra norske bistandsaktører (Kjølseth, 2010; Rostrup, 2006; Wang, 2010). De peker på nødvendigheten av å skape et tilstrekkelig skille mellom militær og

humanitær innsats som muliggjør opprettholdelsen av et *humanitært rom*.⁶⁴ Ikke-statlige bistandsaktører, såkalte NGOer, hevder at nøkkelen til deres sikkerhet og tilgang til hjelpetrengende ligger i at de oppfattes som nøytrale. Tilliten og respekten for deres nøytralitet, hos lokalbefolkning og de stridende partene i konflikten, har det ofte tatt flere år å bygge opp. Når sikkerhetsstyrker driver med bistands- og utviklingsarbeid utviskes skillet mellom sikkerhetsstyrker og humanitære aktører, og tilliten til NGOenes nøytralitet utfordres. Gro Holm (2012) har i en kronikk uttrykt forståelse for «militære argumenter» for bistandsprosjekter. Redd Barnas kommunikasjonssjef har gitt et tilsvarende, og et utdrag fra dette kan stå som eksempel på det *humanitære rom*:

Militæret bør ha rene sikkerhetsoppgaver, ikke sivile eller humanitære oppgaver som å bygge sykehus og flyktningleire. Dette skaper rolleforvirring, undergraver humanitære og sivile aktørers sikkerhet og integritet, noe som er avgjørende for tilgang til sårbare grupper, og det er lite kostnadseffektivt. Når partene i en konflikt ikke skiller mellom militære, sivile og humanitære, svekkes tilliten til vårt arbeid. Dette medfører at hjelpearbeideres og sivilers liv og helse settes i fare» (Hegna, 2012).

Friis (2010, s. 23) hevder at det synes som det er tre typer bistandsaktører. Den første kategorien vektlegger nøytralitet og upartiskhet. Disse driver humanitær bistand og vil ikke på noen måte assosieres med opprørsbekjemperne eller myndigheter. Den andre kategorien kan utføre både bistands- og humanitært arbeid og har en pragmatisk tilnærming til politiske aktører som FN og tidvis selv militære. Den tredje gruppen arbeider ofte med de bakenforliggende årsaker til at bistand er nødvendig. Disse er ikke fremmede for å koordinere bistandsarbeidet med myndighetsstrukturer, men vil som oftest motsette seg en militær ledelse. Det later ikke til at norske politiske myndigheter gjør noe vesentlig skille mellom disse forskjellige aktørene og således bruker dem på forskjellig måte i Afghanistankonflikten. USA har gjort et slikt skille, og den statsfinansierte bistandsorganisasjonen United States Agency for International Aid (USAID) uttrykker på sine hjemmesider at de jobber side om side med militære styrker for å sikre og gjenoppbygge Afghanistan:

Long-term development thrives best in stable conditions and USAID works as a partner to the joint Afghan-U.S. Government counterinsurgency strategy to implement programs that improve lives throughout the country (USAID, 2013).

⁶⁴ St. meld nr. 40 (2008-2009) (2009, s. 19) definerer det humanitære rom som: «Et frihetens rom hvor vi [de humanitære aktørene] står fritt til å vurdere behov, overvåke fordelingen og bruken av nødhjelp og ha en dialog med mottakerne».

Det faktum at bistandsaktørene selv kan være med på utviske skillet mellom bistand basert på humanitære prinsipper og bistand som utviklingshjelp, har i liten grad preget den norske debatten (Friis, 2010, s. 21). Smith (2006, s. 3-4) hevder at opprørskonflikter, som han beskriver som «war amongst the people», kjennetegnes ved at nesten ingen bistand blir oppfattet som nøytral. Selv humanitær bistand som mat og drikke til en lidende befolkning kan oppfattes som virkemiddel for å få befolkningen til å velge side. Når bistandsaktørene opplever at det *humanitære rom* utfordres, så kan dette med andre ord også skyldes konfliktens natur.

Jacob Schultz (2009) hevder i en avisartikkel at flere NGOer stiller seg kritiske til militariseringen av bistanden, fordi dette reduserer deres tilgang til finansiering av humanitære prosjekter og således setter deres arbeidsplasser i fare. Militære som utfører bistands- og utviklingsarbeid kan således oppfattes som en konkurrerende aktør.

En delkonklusjon som kan utledes for dette prinsippet er at til tross for at det ikke nødvendigvis er åpenbart at det er de militære styrkene som vanskeliggjør arbeidsvilkårene for bistandsaktørene har Stoltenberg-regjeringen besluttet at det skal være et prinsipielt og tydelig skille mellom sivil og militær aktivitet.⁶⁵ «Militære styrker som sådan skal som hovedregel ikke engasjere seg i bistands- og gjenoppbyggingstiltak» (Forsvarsdepartementet, 2009, s. 70). På dette området skiller Norge seg radikalt fra våre viktigste allierte (Ekhaugen, 2011) og det kan således i realiteten synes å være liten politisk vilje til norsk *enhetlig innsats* i Afghanistan ut over det som koordineres i *Afghanistan-forumet*.

4.6 Kjerneprinsipp 5: Langsiktighet

Kapittel 3 viste at opprørskonflikter er langvarige av natur, billig å utkjempe for opprørerne, og ekstremt kostbare i form av menneskelige og økonomiske kostnader for opprørsbekjemperne. Det teoretiske perspektivet legger derfor til grunn at det er viktig å tenke *langsiktig* og sikre støtte til operasjonen i egen befolkning.

I følge utenriksminister Espen Barth Eide vil Norge være en *langsiktig* støttespiller for Afghanistan: «Derfor opprettholder vi den sivile bistanden, også etter at det militære bidraget trappes ned» (Utenriksdepartementet, 2013). Norge har forpliktet seg til å tilby fortsatt

⁶⁵ Beslutningen kan spores til Stoltenberg-regjeringens første *Soria Moria erklæring* (2005). *Helhetlig innsats* understrekes, men samtidig skal sivil og militær innsats operere atskilt. Dette budskapet videreføres i *Soria Moria erklæring II* (2009).

økonomisk støtte på 750 millioner kroner årlig frem til 2017.⁶⁶ Betingelsen er at afghanske myndigheter styrker innsatsen for menneskerettigheter, kvinners rettigheter, styresett og korrupsjonsbekjempelse.

Norge har tidligere vist vilje til å holde tilbake bistandspenger når slike betingelser ikke blir oppfylt (Karlsen, 2013; Leraand, 2013; Utenriksdepartementet, 2011). Hvorvidt Norge er villig til å la den afghanske regjeringen kollapse, og således la Taliban komme tilbake til makten, er et annet spørsmål. En slik situasjon ville gitt grunnlag for både innenriks- og utenrikspolitisk kritikk mot regjeringen. Det kan derfor antas at regjeringen vil opptre på lik linje, og i samråd med, våre allierte. I et slikt perspektiv kan det virke sannsynlig at det internasjonale samfunnets *langsiktige* forpliktelser uansett blir oppfylt. Den norske støtten til Afghanistan har blitt behandlet i Stortinget ved en rekke anledninger, og et samlet Storting står bak den *langsiktige* støtten til Afghanistan (Stortingsdebatt, 2010, 2012; Støre, 2010, 2012).

På den ene siden kan det synes rimelig å anta at så lenge norske myndigheter får utenrikspolitisk uttelling for den sivile og militære innsatsen, så vil det være politisk vilje til å videreføre en *langsiktig* forpliktelse. På den andre siden har Bøifot (2007) i sin masteroppgave stilt spørsmål hvorvidt den norske *langsiktigheten* ville vært like fremtredende dersom norske soldater hadde mistet livet i konflikten i et større omfang.⁶⁷ Dette blir selvsagt bare spekulasjoner, men det er usikkert om Norge ville opptrådd særlig annerledes enn nære allierte som Nederland og Canada. Med bakgrunn i relativt store tap og en påfølgende innenrikspolitisk debatt valgte disse landene å avslutte sitt militære bidrag til ISAF. Moteksempelet er Danmark, som har vist *langsiktighet* i sitt bidrag, til tross for relativt store tap.⁶⁸ En interessant sammenligning kunne således vært mellom norsk, dansk, nederlandsk og kanadisk retorikk, men det ligger utenfor temaet for denne oppgaven. Det er imidlertid grunn til å anta at stater som knytter oppdraget i Afghanistan til egen nasjonal sikkerhet, og som forbereder befolkningen på tap av egne soldater sannsynligvis står bedre rustet til å tåle negative hendelser, og således sikrer *langsiktighet*. Som tidligere vist brukes både altruistiske og mer realpolitiske forklaringer på norsk deltakelse i Afghanistan og det er grunn til å anta at større vektlegging av realpolitiske forklaringer ville styrket viljen til *langsiktig* innsats.

⁶⁶ Avtale inngått i februar 2013 (Utenriksdepartementet, 2013).

⁶⁷ Denne studien har behandlet dette i kapittel 4.4.

⁶⁸ Danmark har pr 05.03.2013 mistet 42 soldater i Afghanistan, Canada 158, Nederland 25 og Norge 10 soldater (Afghanimonitor, 2013).

Ida Marie Oma (2011) hevder i en kronikk at den utenrikspolitiske uttellingen for norsk deltakelse først og fremst er knyttet til hvilken politisk risiko regjeringen løper med det styrkebidraget de har tatt på seg. Hun knytter den politiske risikoen til faren for tap av egne soldaters, og sivile afghanske, liv. Sammenlignet med deler av Sør-Afghanistan er det rimelig å hevde at Norge har valgt et styrkebidrag med lav politisk risiko. På den ene siden gir dette en begrenset utenrikspolitisk uttelling i forhold til risiko- og byrdefordelingsprinsippet i NATO. På den annen side blir det enklere å opprettholde en lang tidshorison for den politiske ledelsen i Norge. Således har Stoltenberg-regjeringen gjennom valg av styrkebidrag gjort det enklere å oppfylle prinsippet *langsiktighet*.

Delkonklusjon som kan trekkes fra dette kjerneprinsippet er at et samlet Storting står bak en *langsiktig* støtte til Afghanistan, og det later således til å være sterk politisk vilje til å forberede for en langvarig konflikt. Et usikkerhetsmoment knyttes til at norske liv bare i begrenset omfang har gått tapt i konflikten. Det er derfor grunn til å stille spørsmål om våre politikere i tilstrekkelig grad har forberedt den norske befolkning på de materielle og menneskelige kostnader som en langvarig konflikt vil medføre.

5 Empirisk analyse av norsk militær evne til å delta i opprørsbekjempning

Forrige kapittel drøftet hva som kjennetegner Norges politisk vilje til å etterleve kjerneprinsippene for opprørsbekjempning, slik disse ble utledet i kapittel 3. Med utgangspunkt i de teoretiske kjerneprinsippene, er målet med dette kapittelet å gjennomføre en militærfaglig analyse av Forsvarets evne til å drive opprørsbekjempning i tråd med de samme prinsippene. Kapittelet gir innledningsvis en kort beskrivelse av den norsk-ledede stabiliseringsstyrken – PRT Meymaneh, som stod i Faryab frem til september 2012. Deretter benyttes praksis og erfaringer innsamlet gjennom intervju av seks PRT-sjefer som empiri for en drøfting av den praktiske utøvelsen.

5.1 PRT Meymaneh og opprørsbekjempning

Det er på sin plass å starte med en kort beskrivelse av den norsk-ledede PRTen i Meymaneh.⁶⁹ 1. juli 2004 overtok ISAF det formelle ansvaret for stabiliseringsstyrken i Faryab provins. Styrken var innledningsvis under britisk kommando og PRTens hovedbase var lokalisert i sentrum av Meymaneh i en gammel bankbygning. Opprinnelig bestod styrken av cirka 75

⁶⁹ Utviklingen av PRT Meymaneh er godt beskrevet i web-artikkelserien Meymaneh, kapittel 1-12 (Berge, 2009; Øsmundset, 2009a, 2009b, 2009c, 2009d, 2009e, 2009f, 2009g, 2009h, 2009i, 2009j, 2009k). Artikkelserien er fjernet fra Forsvarets sider etter nedlastingen. Forfatteren har papirkopi.

personer fra Storbritannia, Norge og Finland, i all hovedsak militært personell. I tillegg til nødvendige støttefunksjoner, var PRTen oppsatt med lette observatørlag, såkalte «Military Observation Teams» (MOT). Dette var mobile enheter som viste tilstedeværelse og holdt oversikt i hele provinsen. Norge overtok ansvaret for PRT Meymaneh i september 2005 og avdelingen ble etter hvert flyttet ut av bykjernen. Avdelingen har gradvis vokst i størrelse og bestod av cirka 550 personer når ansvaret for sikkerheten i Faryab formelt ble tilbakeført til afghanerne 28. september 2012 (Søbstad, intervju 20.03.13).

I intervjuene med PRT-sjefene kom det frem at nesten ingen av kontingentene hadde samme organisering. Fra et metodisk synspunkt vanskeliggjør dette naturligvis en generalisering. Alle PRT-sjefene oppga å ha hatt et overordnet oppdrag fra NATO som gikk langs de tre operasjonslinjene; styresett (governance), sikkerhet (security) og utvikling (reconstruction and development). Aktivitet langs en operasjonslinje påvirker ofte de andre. Derfor kan ukoordinert aktivitet fremstå kontraproduktivt. En opprørsbekjempningsoperasjon er avhengig av å lykkes på alle operasjonslinjene og dette er derfor en vanlig måte å gi oppdrag på (FM 3-24, 2007, s. 55).

Det er liten tvil om at ISAF, i hvert fall siden general McChrystal overtok som sjef i 2009,⁷⁰ gjennomførte en opprørsbekjempningsoperasjon i Afghanistan. Dette synliggjøres blant annet i ISAFs «Mission Statement» (NATO, 2011),⁷¹ samt i «ISAF Commander's Counterinsurgency Guidance» (McChrystal & Hall, 2009). I et innledende intervju ved Hærens våpenskole ble forfatteren gjort oppmerksom på at både det politiske nivået og forsvarssjefen hadde uttrykt at Norge ikke driver opprørsbekjempning i Afghanistan (Steindal, intervju 23.01.13). Flere av PRT-sjefene bekreftet denne påstanden og at dette både ble formidlet fra etatsledelsen i Forsvaret, fra politisk nivå i Forsvarsdepartementet og fra Utenriksdepartementet. Oberst Rune Solberg hevdet at forsvarssjefen under sitt besøk hos PRT 15 sa:

«Dere driver ikke opprørsbekjempelse» sier forsvarssjefen, «dere driver ikke COIN»... På allmøte uttrykte forsvarssjefen misnøye med at vi var så mye ute, det skinte gjennom at han var redd for at vi skulle ta tap. Poenget hans var at vi skulle ikke delta i noen

⁷⁰ Oberst Knotten mener general David McKiernan innførte opprørsbekjempning som strategi for ISAF.

⁷¹ «To carry out its mission, ISAF conducts population-centric counterinsurgency operations...» (NATO, 2011). Dette «Mission statement» stammer fra general Petraeus sin tid og dagens «Mission statement» er noe vagere: «...ISAF conducts operations in Afghanistan to reduce the capability and will of the insurgency... ISAF forces conduct security and stability operations throughout the country...» (ISAF, 2013)

opprørsbekjempelsesoperasjon, selv om dette var oppdraget fra ISAF (Solberg, intervju, 15.03.13)

Likeledes hevdet oberstløytnant Torger Gillebo at han i møte med Utenriksdepartementet før avreise til Afghanistan tok opp det han oppfattet som en divergens mellom ISAFs opprørsbekjempningsstrategi og manglende norsk tilslutning til denne:

Svaret fra UD [Utenriksdepartementet] var «de har feil, vi har rett»... I følge avdelingsdirektøren i UD driver vi ikke med COIN. Virket som hun var mot COIN fordi det var en amerikansk greie. «Norge er prinsipielt i mot dette, dette holder ikke vi på med», sa hun (Gillebo, intervju 19.03.13).

Enkelte PRT-sjefer hevdet at politikken natur tilsier at det er problematisk å innrømme at nasjonen deltar i en opprørskonflikt. En årsak til dette kan være at det er vanskelig å definere når oppdraget er fullført. Risikoen er at operasjonen blir en langsiktig hengemyr. Ved å hevde at oppdraget handlet om å forhindre at Afghanistan fremsto som fristed for terrorister, og at man skulle bygge opp de afghanske sikkerhetsstyrkene, så blir det mer målbart og oppnåelig, og regjeringen kan raskere avslutte oppdraget.

Kapittel 1.3, definerte strategi til å handle om å finne en balanse mellom mål, metode og midler (ends, ways, means). Norge har offisielt gitt sin tilslutning til ISAFs Afghanistanstrategi. Strategien innebærer at opprørsbekjempning er metoden som skal benyttes. Sitatene over beskriver en manglende tilslutning til opprørsbekjempning som metode. Dette kan tyde på at den nødvendige balansen i strategien ikke er tilstede. Dersom en metode velges uten å tilføre de nødvendige midlene eller justere den ønskede slutttilstanden, ødelegges balansen mellom mål, midler og metode, og sannsynligheten er stor for å mislykkes uansett hvor iherdig innsatsen er (Smith, 2006, s. 210-211). Manglende balanse i strategien kan også tyde på at forståelsen av det militære maktmidlets nytte og bruksområde er mangelfull (ibid).

Det ligger utenfor denne studiens omfang å undersøke det politiske og strategiske nivåets kunnskap og forståelse for opprørsbekjempning som konsept. Når det gjelder de militære offiserene viste intervjuene at ingen av PRT-sjefene hadde fått utdanning i opprørsbekjempning ved befalsskole, krigsskole eller stabsskole i Norge.⁷² Det kan dermed

⁷² Utdanningen ved Hærens befalsskole, Hærens krigsskole og Stabsskolen er betydelig endret siden majoriteten av PRT-sjefene ble uteksaminert. Oberstløytnant Rune Wenneberg (2011, s. 43-47) hevder i sin masteroppgave at opprørsbekjempningsutdanningen ved Hærens krigsskole i dag holder god kvalitet og utfyller utdanningen ved Hærens befalsskole og Stabsskolen.

synes som Forsvaret i liten grad har vektlagt utdanning i denne operasjonstypen for det alderssjiktet av offiserer som har tjenestegjort som PRT-sjefer. Noen få av PRT-sjefene oppga at de hadde fått noe opplæring i opprørsbekjempning ved utenlandske stabsskoler. I all hovedsak er imidlertid kunnskapen de innehar et resultat av egenstudier og enkelte korte seminarer som del av forberedelsene til Afghanistan. Alle PRT-sjefene viste i intervjuene en rimelig grad av forståelse for hva opprørsbekjempning dreier seg om, men variasjonen i forståelse og dybdekompetanse fremsto likevel stor.

Et premiss for denne oppgaven er at PRTens operasjoner i Faryab har blitt gjennomført som del av en opprørsbekjempningsoperasjon, noe dette kapitlet allerede har illustrert som kontroversielt. Et viktig spørsmål til intervjuobjektene var derfor hvorvidt de oppfattet sin PRT-virksomhet som del av en opprørsbekjempningsoperasjon. Interessant nok er PRT-sjefene delt i synet på dette og svarene kan i grovt fordeles i tre grupper. Den første gruppen er de som mente at de drev, og var del av, en opprørsbekjempningsoperasjon. Den andre gruppen hevdet at de som del av en større NATO-styrke drev opprørsbekjempning, men at Norge og de nasjonale ressursene ikke gjorde det. Den tredje gruppen hevdet at de ikke kan se at de selv, eller andre norske styrker har drevet opprørsbekjempning i Afghanistan.

De viktigste argumentene PRT-sjefene trakk frem, og som taler mot at PRTen og ISAF drev opprørsbekjempning går på manglende koordinering av innsatsmidlene, utfordringer med forskjellige nasjonale tilnærminger og *caveats*.⁷³ Men også for lite styrker tilgjengelig og utfordringer med å få en allianse og øvrige bidragsytere til å enes om opprørsbekjempning som metoden i strategien. PRT-sjefene fremstod som enige om at NATO hadde en tydelig opprørsbekjempnings-strategi, men at det i realiteten var vanskelig å gjennomføre en slik strategi for norske styrker.

Selv om PRT-sjefene i varierende grad hevdet at de selv drev opprørsbekjempning, så påstod de fleste at de anvendte prinsippene fra metoden der det var hensiktsmessig. En potensiell metodisk feilkilde kan ligge i at de ønsket å fremstille det de hadde vært i ledelsen for, i et best mulig lys. Det kan således være at det er mer tilfeldig enn de gir uttrykk for at de har brukt elementer og teknikker fra opprørsbekjempningsdoktrinene. Muligens er det først i

⁷³ Caveat / restriction - In NATO operations, any limitation, restriction or constraint by a nation on its military forces or civilian elements under NATO command and control or otherwise available to NATO, that does not permit NATO commanders to deploy and employ these assets fully in line with the approved operation plan (AAP-6, 2012, s. 2-C-2).

etterpåklokskapens lys at de så at det de hadde gjort kunne kategoriseres som opprørsbekjempning. Dette kan illustreres med følgende sitat fra oberst Huse:

For det norske tankesettet er ikke COIN noe revolusjonerende, det har vært der bestandig, men ikke uttrykt tydelig. Derfor er jeg ikke sikker på om vi vet når vi kjører COIN og ikke i militær sammenheng (Huse, intervju 14.03.13).

Flere av intervjuobjektene hevdet at de brukte opprørsbekjempningsteori og doktrinene som grunnlag, men «på et tidspunkt må doktrinene gå over til praktisk handling, PRTens oppgave er å sy om fra et tankesett til praktiske handlinger» (Gillebo, intervju 19.03.13). Denne tilpasningen til situasjonen på bakken gjør at ikke alle elementene i doktrinene vil komme til syne i selve operasjonen. Den videre analysen vil drøfte hvordan de tidligere utlede kjerneprinsippene kommer til uttrykk på det taktiske nivået hvor PRTen opererer.

5.2 Kjerneprinsipp 1: Politisk forrang

Kapittel 3 redegjorde for hva som ligger i dette prinsippet og konkluderte med noen indikatorer som vil fungere som analyseobjekt og overskrifter i den videre drøftingen.

På den ene siden gir intervjuobjektene uttrykk for at de fra norske politiske myndigheter ikke mottok styringssignaler i vesentlig grad og at det var svært vanskelig å skape en dialog på norske kanaler rundt den samlede norske innsatsen i Faryab. Dette gjorde det vanskelig å etterleve prinsippet om politisk forrang i en nasjonal kontekst. På den annen side understrekte flere av PRT-sjefene at de som styrkesjefer var avgitt fra Norge til NATO, og at oppdraget var å bidra til at den afghanske regjeringens makt og innflytelse ble styrket i Faryab provins. Den norske styrken kunne selvsagt ikke bryte med føringer og eventuelle *caveats* pålagt fra norske myndigheter, men kjernen i oppdraget var å understøtte de afghanske myndighetene. Skulle de lykkes med dette måtte derfor den afghanske politikken ha forrang og ikke den norske, noe som stilte dem ovenfor en rekke dilemmaer.

- **Indikator 1: Politisk nivå sanksjonerer de militære operasjonene**

Intervjuene indikerte at det hadde vært en utvikling over tid på dette området i Faryab. I starten var det meste som foregikk i Faryab initiert og ledet av PRTen. Afghanske myndigheter og sikkerhetsstyrker ble i stadig større grad delaktig, og overtok etter hvert ledelsen. Dette skyldes, i følge intervjuobjektene, at det i starten ikke fantes afghanske sikkerhetsstyrker i provinsen ut over noen få politimenn. Den politiske strukturen var dessuten

svært umoden og manglet alt fra infrastruktur til ressurser og kompetanse. Heller ikke de som ofte plasseres i sekkeposten «opprørere», var spesielt innflytelsesrike. PRTens rolle og relative evne til maktprojeksjon endret seg dermed over tid.

Flere respondenter hevdet at de fleste afghanere ikke har noen forventninger til, eller tradisjon for, en sterk sentralmakt. De støtter seg i stedet på lokale maktpersoner, landsbyens eldre, og tradisjonelle organer som shuraer. Konsekvensen for PRT-sjefene var at det var mange aktører, og at det ikke nødvendigvis bare var statsadministrasjons-nivået som det var viktig og nødvendig å forholde seg til:

Politikken setter ikke premisser og spilleregler for å utøve makt i landsbyen eller Faryab, det gjør alliansene og nettverket. Disse kan være politisk styrt, men de kan også være styrt gjennom klaner, familier og etnisitet (Huse, intervju 14.03.13).

I følge PRT-sjefene har president Karzai utgitt et dekret som fastslo at provinsguvernøren, ikke ISAF, skulle bestemme hvor og hvordan militære operasjoner skulle foregå.⁷⁴ Flere av intervjuobjektene hevdet dette var en viktig mekanisme som sikret afghansk eierskap, og som bidro til ivaretagelse av kjerneprinsippet *politisk forrang*.

Sikkerhetsrådet i Faryab ble fremhevet av PRT-sjefene som en viktig møteplass for å sikre at det politiske nivået sanksjonerte de militære operasjonene:

Sikkerhetsrådet i provinsen var diskusjonsarena for politisk forrang, men jeg tror nok det som styrte hans [guvernørens] beslutning ikke var en politisk strategi... Provinsguvernøren tok alltid den endelige beslutningen om det skulle gjennomføres operasjoner, men guvernøren fokuserte på sikkerhetsaspektet, snakket sjelden om utvikling og legitimitetsbygging (Solberg, intervju 15.03.13).

- **Indikator 2: Politisk nivå gir føringer for, og deltar i planlegging av operasjoner**

Sikkerhetsrådet i provinsen fremstår også som den viktigste kanalen for å få lokale afghanske føringer og politiske innspill til planleggingen av operasjoner. Flere av PRT-sjefene fremhevet imidlertid at det tidvis var problematisk å forholde seg til sikkerhetsrådet fordi det politiske nivået ikke alltid så ut til å tenke helhetlig for Faryab provins. Respondentene illustrerte dette med eksempler hvor det kom frem at enkelte afghanske aktørers involvering

⁷⁴ I følge Moorefield (2013, s. 67) ser dette ut til å være «Presidential Decree 2497», men forfatteren av denne studien har ikke lyktes med å spore opp dette dokumentet.

og engasjement dreide seg om å skape fordeler for egen velgerskare og landsbyene hvor de hadde sine støttespillere. Det var derfor nødvendig å forsøke å forstå når sikkerhetsstyrkene ble brukt som brikker i et politisk spill, og når innspillene til operasjonene var konstruktive bidrag som sikret et best mulig grunnlag for en politisk løsning av konflikten.

- **Indikator 3: Operasjonene adresserer de underliggende årsakene til opprøret**

Intervjuobjektene viste et nyansert syn på hva som var de underliggende årsakene til opprøret i Faryab. I sum pekte de på at årsakene kan variere fra landsby til landsby, fra gammel til ung, mellom etnisiteter, samt mellom modernister og tradisjonister.

Respondentene oppga at støtten til opprøret kunne være forårsaket av manglende sikkerhet, ønske om økt makt eller allianser med maktpersoner. Det kan også dreie seg om ressursfordeling eller være drevet av økonomiske motiver. En lokal forståelse helt ned på individ- og landsbynivå ble derfor fremhevet som viktig. PRT-sjefene fremstod enige om at en etnisk skjevfordeling av makt, ressurser og utvikling er en vesentlig underliggende årsak i Faryab. Flere av PRT-sjefene oppga at de hadde forsøkt å adressere dette problemet ovenfor afghanske myndigheter, men at det var liten vilje til å gjøre noe med det:

Problemet er et dysfunksjonelt system all den tid ikke alle er representert – som pashtunerne. Så lenge det er snakk om usbekere eller tadsjiker er alt mulig, men med en gang det blir snakk om utvikling i pashtunske områder forsvinner viljen (Gillebo, intervju 19.03.13).

Flere respondenter hevdet at problemet ble forsterket ved at majoriteten av sikkerhetsoperasjonene forgikk utenfor det såkalte pashtunske beltet. Samtidig valgte utviklings- og bistandsorganisasjonene å rette innsatsen mot de usbekiske eller tadsjikiske områdene, som de oppfattet som tryggere.

5.3 Kjerneprinsipp 2: Legitimitet

Samtlige respondenter viste stor forståelse for viktigheten av at styresmakter og sikkerhetsstyrker skulle oppfattes som *legitime*. Samtidig presiserte flere av PRT-sjefene at det handler ikke om *legitimitet* for de internasjonale styrkene, men for de afghanske styresmaktene og deres sikkerhetsstyrker. Flere PRT-sjefer trakk også frem at Afghanistan ikke har noen tradisjon eller historie for et sterkt sentralstyre, slik tilfellet er i Europa. Dette

betyr at myndighetene må vise befolkningen at det styresettet de tilbyr er bedre enn det tradisjonelle, noe blant andre oberstløytnant Søbstad hevdet at man ikke har lykkes med:

De har levd i et stammesamfunn hvor den sterke mannen i dalen har ivaretatt dem. Vesten har påført dem et nytt styresett som selv ikke etter 10 år fungerer spesielt bra, det bidrar ikke til at myndighetene får legitimitet. Da er det fort gjort å støtte seg på sin lokale «warlord» som sørger for sikkerhet og mat på bordet i dag, i morgen, og i overskuelig fremtid. Hadde vi lykkes med å skape fremgang, så ville sannsynligvis myndighetene hatt større legitimitet (Søbstad, intervju 20.03.13).

- **Indikator 1: operasjonene bidrar til oppfattelsen av økt sikkerhet blant befolkningen**

De fleste av intervjuobjektene fremhevet at det er viktig for myndighetenes *legitimitet* at de etablerer et voldsmonopol. En viktig målsetting var således at myndighetene måtte stå som sikkerhetsgarantist for befolkningen og ikke opprørerne eller den lokale krigsherren. En vanlig taktikk som opprørerne benyttet var sporadisk beskytning mot sikkerhetsstyrkene når de gikk inn i nye områder. Samtidig ble befolkningen truet til taushet gjennom såkalte «night letters». ⁷⁵ Effekten var at befolkningen oppfattet at det ble mindre sikkerhet når myndighetene kom. Fare for «collateral damage» på sivilbefolkning og mangel på ressurser til å bli værende i området over tid, gjorde at sikkerhetsstyrkene ofte trakk ut etter kort tid. Dette utnyttet opprørerne ved å hevde at de hadde jaget ut sikkerhetsstyrkene, og at det følgelig var de som var sikkerhetsgarantister i området. Intervjuobjektene var samstemte i at slik praksis var svært uheldig og hverken underbygget myndighetenes *legitimitet* eller bidro til oppfattelse av økt sikkerhet for befolkningen. Flere PRT-sjefer hevdet derfor at de kun sanksjonerte operasjoner når det forelå ressurser og planer for å bli stående i et område over tid

Flere PRT-sjefer pekte også på at ANA og ANP ikke nødvendigvis oppfattes i befolkningen som nøytral og upartisk. Oppfattelsen er snarere at de er et virkemiddel for sterke maktpersoner eller enkelte etniske grupper. Sikkerhetsstyrkene kan dermed mistenkes for å ha en annen agenda enn å skape sikkerhet for befolkningen, hvilket kan undergrave *legitimiteten* i deler av befolkningens øyne. Dette forsterkes ytterligere av en etnisk skjevfordeling i sikkerhetsstyrkenes sammensetting, hvor særlig pashtunerne er underrepresentert.

⁷⁵ «Night letters» kan ta mange former, men er oftest brev til enkeltmennesker som festes til vedkommendes dør, eller proklamasjoner som henges opp i løpet av natten. Et gjennomgangstema er at de som samarbeider med myndighetene og sikkerhetsstyrkene, og deres familier, vil bli tatt av dage så snart sikkerhetsstyrkene trekker ut.

Flere av respondentene poengterte at størrelsen og det etniske lappeteppet i Faryab antagelig gjorde at oppfatningen om hvorvidt PRTens operasjoner bidro til økt sikkerhet, ganske sikkert varierte fra ett område til et annet. «Bare deler av befolkningen mener nok at vi bidrar til sikkerhet, spør du noen i det pashtunske beltet vil de antagelig si nei, mens usbekere eller tadsjiker vil si ja», hevdet Gillebo (intervju, 19.03.13).

Et gjennomgangstema blant PRT-sjefene var også deres innsats for å trene opp de afghanske sikkerhetsstyrkene til selv å ta ansvaret for sikkerheten i provinsen. Dette kan representere en *langsiktig* løsning og samtidig underbygge myndighetenes *legitimitet*.

- **Indikator 2: operasjonene bidrar til en kulturelt akseptabel politisk, økonomisk og sosial utvikling**

Samtlige av intervjuobjektene uttrykte en forståelse og tro på sammenheng mellom utvikling, sikkerhet og myndighetenes *legitimitet*. De fleste PRT-sjefene har fulgt Afghanistan-konflikten i mange år og oppga at det har vært betydelige utviklingsmessige fremskritt i Faryab. Det kom asfalt, strøm, og nye veier mange steder, skoler ble oppført og flere elever ble uteksaminert. Vareutvalg og handel økte, flere mennesker ble synlig og innbyggerne investerte i eiendommene sine. I sum kan dette tyde på en positiv afghansk fremtidstro. Intervjuene indikerer at det ble mer og mer vanlig at guvernøren eller andre myndighetspersoner stod for åpningen og «tok æren» for nye utviklings- og bistandsprosjekter. Dette kan også tolkes som tegn på en bevisstgjøring om at slike prosjekter bidrar til økt *legitimitet* for de afghanske myndighetene.

Samtidig pekte flere på at PRTen og provinsmyndighetene i liten grad kunne styre eller påvirke bistandsaktørene. Flere bistandsorganisasjoner opererte i Faryab uten noen knytning eller samarbeid med provinsmyndighetene. Dette gjaldt også for de norske bistandsmidlene som det norske styrkebidraget var avskåret fra gjennom det prinsipielle skillet mellom militære og sivile virkemidler, og som også provinsguvernøren hadde liten innflytelse på bruken av:

Hjelpeorganisasjonene, som ofte består av lokalt ansatte, ble sett på som småkonger – de som leverte, mens myndighetene, provinsguvernøren og hans linjeministere var ute av loopen på den måten Norge drev dette på (Solberg, intervju 15.03.13).

Flere respondenter pekte på at alt tilsynelatende ble styrt fra Kabul. De offentlige kontorene som representerte de forskjellige afghanske ministeriene og som kunne utløse midler rapporterte direkte til Kabul, ikke guvernøren. Den afghanske organisasjonsmodellen har således heller ikke bidratt til å gjøre det lett å styrke *legitimiteten* til lokale myndigheter gjennom utvikling som er igangsatt med lokalt initiativ. Enkelte av PRT-sjefene tok i den sammenheng opp at de manglet personell med kompetanse «som kunne hjelpe, støtte og stake opp rørene bakover i systemet til Kabul, noen som kunne støtte byråkratiet – hjelpe dem å få det til» (Huse, intervju 14.03.13). Dette er en oppgave som det ville vært naturlig at den sivile komponenten i PRTen ivaretok, men flere PRT-sjefer hevdet at dette var en oppgave som ikke ble prioritert eller det var kapasitet til.

Et annet problem som respondentene trakk frem var at myndighetene tilsynelatende ikke var interessert i utvikling utenfor sine kjerneområder. PRT-sjefene ga uttrykk for at utviklingen var kommet lengst i de områdene av Faryab med best sikkerhet. Dette var områder som ofte sammenfalt med myndighetsaktørens kjerneområder og der hvor myndighetenes *legitimitet* stod sterkest i utgangspunktet. Flere av PRT-sjefene ga derfor uttrykk for at de kunne ønsket en bedre samordning av de vestlig initierte utviklingsprosjektene og sikkerhetsoperasjonene. Dette kunne blitt brukt som brekkstang for å tvinge myndighetene til å ta et større ansvar utenfor sine primære interesseområder, og økt myndighetenes anseelse og *legitimitet* i nye befolkningslag.

- **Indikator 3: korrupsjonsnivået er, og holdes på, kulturelt akseptabelt nivå**

Et gjennomgående tema hos PRT-sjefene var at antikorrupsjonsarbeid i liten grad ble vektlagt, og at det hverken kom føringer fra Norge eller ISAF om å vektlegge dette. Enkelte hevdet at det de fikk kjennskap til ble rapportert oppover i ISAF kjeden og at slike rapporter fikk betydning for utvelgelse til fremtidige posisjoner. Flere pekte på at det afghanske samfunnet har relativt stor aksept for at penger bytter hender mot tjenester eller fordeler, og at afghanerne ikke nødvendigvis anså dette som urettmessig eller korrupsjon. Samtidig ga de fleste PRT-sjefene tydelig uttrykk for at de forstod at korrupsjon kan undergrave myndighetenes *legitimitet*:

Når journalister har spurt meg har jeg ofte svart at korrupsjon er den største utfordringen.

Dette starter på toppen og går hele veien ned til landsbynivået. Dette skjønner folk og det går ut over legitimiteten (Søbstad, intervju 20.03.13).

5.4 Kjerneprinsipp 3: Kampen om befolkningen

Alle PRT-sjefene var inne på hvor annerledes og komplekst det afghanske samfunnet er. Når man hverken forstår språket, kulturen eller agendaen til aktørene er det vanskelig å vinne *kampen om befolkningen*. Samtidig handler ikke dette om at ISAF styrkene skal bli godt likt – de må selvsagt gi sitt bidrag, men det er primært de afghanske sikkerhetsstyrkene som må vinne *kampen om befolkningen*.

Oberst Sommerseth poengterte at erfaring fra øvelser i Norge, med trening utenfor skyte- og øvingsfelt – tett på befolkningen, er en viktig erfaringsbank. Her har norske offiserer lært viktigheten av å ta hensyn, og å arbeide kontinuerlig med omdømmet i befolkningen.

Basert på tilbakemeldinger forsvarssjef Harald Sunde har fått fra afghanske myndigheter kan det synes som de norske soldatene i Afghanistan har lyktes godt med måten de har møtt den afghanske befolkningen på:

De [norske soldatene] har ikke bare vært dyktige i strid, men vært kloke i maktanvendelsen og opptrådt støttende gjennom nærhet og respekt for det afghanske folket og oppdraget. President Karzai, innenriksministeren, forsvarsministeren og mange andre afghanske ledere har alle gitt særdeles gode skussmål til måten de norske soldatene har løst oppdraget på og særlig deres respekt for det afghanske folk (Sunde, 2013).

- **Indikator 1: minimum bruk av makt benyttes for å unngå «collateral damage»**

Som sitatet fra forsvarssjefen indikerer har norske styrker et rennommé for å være måteholdne i sin maktbruk, nettopp for å unngå å skade sivilbefolkning eller skape det Kilcullen (2009) kaller «accidental guerrillas».

Jeg husker at synet fra ISAF på offensiv opptreden – dette å sparke inn dørene – endret seg mens jeg var der. At de ikke hadde skjønt tidligere at du skaper deg mange flere fiender ved å operere på en slik måte – at du skaper flere fiender ved å jage etter opprørere og ikke sky noen midler – er uforståelig. Vi opererte aldri slik (Solberg, intervju 15.03.13).

Sitatet fra Solberg synes å være representativt for PRT-sjefenes holdning til maktbruk og omgang med lokalbefolkningen. Angrepet på «banken» i februar 2006 brukes som illustrasjon av flere respondenter. PRTens tilbakeholdenhet på bruk av makt brukes som forklaring på hvorfor ikke flere ble drept, samt hvorfor PRT Meymaneh beholdt en relativt god anseelse i

befolkningen også etter denne episoden. Flere sivile ble riktignok drept i angrepet, men da først etter at alle ikke-dødelige muligheter og våpen var prøvd. De som ble drept i sammenstøtet falt for det som kalles «rettet ild», fordi de fremsto som provokatører og en umiddelbar trussel (Andreassen, 2006a). Det later således til at PRT-sjefene, og norske soldater mer generelt, har et bevisst forhold til å unngå «collateral damage» og at unødvendig maktbruk kan medføre at de taper *kampen om befolkningen*.

Flere hevdet at de afghanske sikkerhetsstyrkene har et annet forhold til bruk av makt og at dette kan være både etisk problematisk og kontraproduktivt. Solberg hevdet eksempelvis at det var flere «eksempler på likskjending etter trefninger, som politiet stod for» (intervju 15.03.13). De fleste intervjuobjektene trakk også frem at afghanerne hadde drevet krig i nærmere 30 år, mer eller mindre sammenhengende, og at det kunne synes som dette hadde brutalisert fremferden deres. «De kriger på afghansk måte, det å drepe fienden er det som gjelder» (Søbstad, intervju 20.03.13).

Flere PRT-sjefer uttrykte at de har brukt mye tid og energi på å formidle at slik fremferd kunne virke mot sin hensikt. Virkemidlene de hadde for å få afghanerne til å endre sin praksis var dog begrenset. Flere av intervjuobjektene hevdet at det virket som budskapet deres hadde størst effekt når de sa nei til å støtte afghanerne. Noe de oppga å ha gjort når de anså at operasjonene ville gi unødvendig risiko for «collateral damage», eller hadde som målsetting å jage eller ta livet av opprørere. Dette tvang afghanerne til å tenke annerledes fordi de nødig ville gjennomføre risikobetonte operasjoner uten støtte fra PRTen. Hvorvidt afghanske sikkerhetsstyrker har fortsatt med denne tilnærmingen etter at Norge trakk seg ut av Faryab er imidlertid et åpent spørsmål.

- **Indikator 2: befolkningen holdes orientert om operasjoner i sitt nærområde for å avklare forventninger**

På den ene siden ga majoriteten av intervjuobjektene uttrykk for at dette er noe de ikke vektla i operasjonene. På den annen side hevdet de fleste at det å gjennomføre såkalt «Key Leader Engagements» (KLE), hvor operasjonene la til rette for at myndighetene fikk gjennomført møter med lokale ledere, som et viktig aspekt ved de fleste operasjoner.⁷⁶ Slike møter brukes blant annet til informasjon om myndighetenes arbeid, samt til å lytte til befolkningens

⁷⁶ Ronny Kristoffersen (2011) viser i sin artikkel hvordan KLE ble gjennomført og hvordan «local powerbrokers» brukes for å vinne befolkningen til myndighetenes side.

utfordringer og ønsker. Hvorvidt disse møtene ble brukt for å avklare og edrueliggjøre forventningene som befolkningen hadde til de militære operasjonene ga ikke intervjuene grunnlag for å svare på.

Flere PRT-sjefer ga uttrykk for at de var bevisst på at sikkerhetsstyrkenes tilstedeværelse kunne skape forventning om utvikling, sikkerhet og forandring, uten at dette nødvendigvis var intensjonen med operasjonen. Måten de mobile (MOT) lagene opererte på i starten av PRT-perioden ble brukt som illustrasjon.⁷⁷ Flere PRT-sjefer ga uttrykk for å ha blitt møtt av befolkningen med kommentarer som: «dere har vært her flere ganger nå og stilt de samme spørsmålene – ingenting skjer, vi stoler ikke på dere lenger» (Solberg, intervju 15.03.13). Dette kan gjøre at befolkningen mister troen, at myndighetene som er avhengig av tillit diskrediteres og at *kampen om befolkningen* tapes. Til tross for en tilsynelatende bevissthet ga ingen respondenter uttrykk for at «management of expectations» var noe de arbeidet målbevisst med.

Ingen av PRT-sjefene tok uoppfordret opp bruk av media som en bevisst handling for å håndtere befolkningens forventninger. På direkte spørsmål ga intervjuobjektene uttrykk for at media sjelden ble brukt bevisst, og selv om ISAF hadde investert i, og drev, to radiosendere i Faryab benyttet ikke PRTen seg av denne budskapsplattformen.

- **Indikator 3: sikkerhetsstyrkene bor og arbeider tett på befolkningen**

Høsten 2003 ble styrker fra Telemark Bataljon deployert til Kabul... Her fikk de norske styrkene oppdraget for å ivareta sikkerheten i politidistrikt 10 og 11, som var to av de verste og viktigste områdene av den afghanske hovedstaden. Her ligger regjeringskvartalet, ISAF hovedkvarteret og området omfattet også den fattigste delen av byen hvor titusener av fordrevne afghanere etablerte seg. Norske soldater var noen av de få som patruljerte til fots, dag og natt, for å sørge for afghanernes sikkerhet i det som jeg vil beskrive som en lovløs by (Sunde, 2013).

Selv om Forsvarssjefen i sitatet over referer til et annet styrkebidrag og en annen tidsepoke enn PRT Meymaneh kan det være beskrivende for den norske viljen til å komme tett på befolkningen. Kapittel 3.4.3 redegjorde for viktigheten av å komme tett på befolkningen for å

⁷⁷ MOT lagene reiste rundt og kartla de forskjellige delene av Faryab, inkludert behov for ny infrastruktur som skoler, helsestasjoner osv. Enkelte PRT-sjefer ga uttrykk for at PRTen i starten av oppdraget hadde en forventning om at den informasjonen de samlet skulle bli brukt nettopp for å skape et bedre og mer utviklet samfunn, men at dette ikke ble fulgt opp av de som satt på ressursene til å gjøre noe med det.

skape sikkerhet og for å få tilgang til informasjon. Enkelte PRT-sjefer uttrykte imidlertid at denne måten å drive opprørsbekjempning på ikke lenger er like relevant, eller mulig, som den var da prinsippet ble utviklet:

Den delen av COIN – den muligheten, har vi rett og slett ikke. Den viljen til å gjøre det finnes ikke, så viktig er ikke Afghanistan for nasjonene som bidro at de var villige til å sende sine soldater avgårde for å gjøre det (Sommerseth, intervju 18.03.13).

Det kan synes som dette synspunktet bygger på en risikoaversjon. Muligens er det forskjell på hvilken risiko som er akseptabel i en konflikt vi har «valgt» å bli med i, versus en konflikt som handler om nasjonens eksistens. Analysen i kapittel 4.4 viste at det ikke har vært politisk vilje til å sende en styrke som er stor nok til å innfri de forholdstallene som doktrinene beskriver som nødvendig. Enkelte av PRT-sjefene hevdet, i tråd med dette, at rammefaktorene ikke tillot at prinsippet ble fulgt. Generalinspektøren for Hæren har ved en rekke anledninger gitt uttrykk for at omfanget av operasjonene i Afghanistan utsetter personellet for en belastning som er på grensen av det forsvarlige (Olsen, 2010). Det kan således synes som at Forsvaret heller ikke har evnen til å øke styrkebidraget til det omfang doktrinene beskriver.

Kapittel 3.4.3 redegjorde for at best effekt oppnås når det er lokale sikkerhetsstyrker som står for kontakten med befolkningen. PRT-sjefene har tilsynelatende fått med seg dette poenget og ga uttrykk for at selv om de ikke hadde tilgang til alle ressursene de kunne ønsket, så forsøkte de å få til en lokal tilstedeværelse sammen med, og gjennom, de afghanske sikkerhetsstyrkene. Kapittel 3.2 redegjorde for en såkalt «inkspot» tilnærming som ofte benyttes i opprørsbekjempning fordi ressursene ikke strekker til. Flere av intervjuobjektene hevdet at de benyttet seg av en slik tilnærming når de forsøkte å skape sikkerhet og komme tett på befolkningen. Dette gjorde de blant annet ved å operere ut fra fremskutte operasjonsbaser, såkalte «Forward Operating Bases» (FOB). Forsvaret har brukt til dels store ressurser på å etablere slike FOBER i tilknytning til de største befolkningssentrene i Faryab. FOBERne fungerte som baser hvorfra sikkerhetsoperasjoner kunne iverksettes og en samlokalisering med politiet sikret bemanning og lokal tilstedeværelse over tid.

Flere PRT-sjefer hevdet at poenget ikke var at ISAF-styrken skulle være synlig og tilstede for befolkningen, men at de afghanske sikkerhetsstyrkene var det. Ved å tilrettelegge og bidra til at disse er synlig, hevder Gillebo at Norge i praksis «treffer slik doktrinen sier på et overordnet nivå» (intervju 19.03.13).

5.5 Kjerneprinsipp 4: Enhetlig innsats

Intervjuobjektene viste stor forståelse for viktigheten av-, og kompleksiteten knyttet til det å oppnå kjerneprinsippet *enhetlig innsats*, og at det involverte mange aktører som kunne ha forskjellige agendaer. PRT-sjefene syntes å være enige om at enhetlig innsats var det kjerneprinsippet som fungerte dårligst i den norske Afghanistan-innsatsen.

På den ene siden uttrykte PRT-sjefene respekt og forståelse for de internasjonale ikke-statlige humanitære organisasjonenes frie og selvstendige stilling. På den andre siden argumenterte flere for at ressursene som den norske stat setter inn i Afghanistan bør underbygge den internasjonale strategien som materialiserer seg i ISAF og deres opprørsbekjempning. Det later således til at de først og fremst oppfatter dette som et norsk problem innenfor rammen av en «whole of government approach».

- **Indikator 1: sikkerhetsoperasjoner koordineres med øvrige aktører i operasjonsområdet**

Den store utfordringen knyttet til denne indikatoren sett fra et militært perspektiv er å kombinere behov for åpenhet med behovet for operasjonssikkerhet. Behovet for åpenhet knyttes, for det første, til mulighetene for å skape synergi på tvers av militære og sivile virkemidler, eller i det minste unngå aktivitet som ødelegger for hverandre. For det andre kan den militære operasjonen påvirke de sivile aktørenes sikkerhet i området. Dette taler for en størst mulig grad av åpenhet.

Behovet for operasjonssikkerhet dreier seg om at det ofte vil være behov for hemmelighold for å lykkes med operasjonens målsetting, men det handler også om sikkerhetspersonellens sikkerhet. Bistandsorganisasjonene har mange lokalt ansatte og det vil være naivt å tro at den informasjonen som gis til dem, ikke også kan tilfalle opprørerne. Dette øker sannsynligheten for at opprørerne treffer mottiltak som for eksempel å gjennomføre bakhold, eller plassere ut veibomber.

Samtlige respondenter uttrykte at de forsøkte å ha full åpenhet, men at det lå en grad av vurdering til grunn på hvor åpne de kunne være og til hvem de kunne si hva. Det later således til at de fleste har gjort en distinksjon mellom de forskjellige sivile aktørene.

- **Indikator 2: sikkerhetsoperasjoner støttes ved behov av andre virkemidler og vice versa**

Intervjuene kan tolkes slik at det har vært klare variasjoner mellom de forskjellige PRT kontingentene. Det later til å ha vært en del koordinering og forsøk på å få til en form for *helhetlig innsats* i starten av PRT perioden. Oberst Sommerseth hevdet at det i hans periode var jevnlig dialog og møtevirksomhet mellom PRTen, NGOene og andre aktører: «Vi snakket sammen og orienterte hverandre, men vil ikke si at vi gikk så langt at vi la en plan og så sluttet de andre seg til, sånn funker det ikke» (Sommerseth, intervju 18.03.13). Dette ble tilsynelatende etterfulgt av en periode med lite dialog mellom PRTen og andre internasjonale aktører og hvor en norsk policy om å skille militær og sivil aktivitet ble implementert.⁷⁸ Den økte amerikanske tilstedeværelsen i Faryab fra 2010 later til å ha blitt et nytt skillepunkt. PRTen, i rollen som «landeier», hadde da en tett koordinering med de amerikanske aktørene. Gillebo hevdet at denne perioden var preget av godt og tett samarbeid hvor «alle ressursene amerikanerne har med seg med seg; USAID, US agriculture, US engineers, og andre, var godt synkronisert inn i det vi holdt på med» (intervju, 19.03.13). Han hevdet at dette stod i kontrast til den sivile norske innsatsen i Faryab som var usynkronisert og ikke mulig å samordne med ISAFs innsats.

Det kan være en rekke årsaksforhold som forklarer denne variasjonen. For det første kan en forverring av sikkerhetssituasjonen ha bidratt til at bistandsorganisasjonene så behov for å distansere seg fra den militære komponenten, for å skape et såkalt *humanitært rom*. For det andre ga flere av PRT-sjefene uttrykk for at den norske PRT modellen, med et klart skille mellom sivil og militær komponent og ingen felles leder, ikke legger opp til en samordnet bruk av de norske midlene. Intervjuene indikerte at en tredje forklaring kan knyttes til personkjemi. Enkelte PRT-sjefer ga uttrykk for et anstrengt samarbeidsklima, mens andre uttrykte at det var stor gjensidig forståelse.

Til tross for PRTens oppdrag langs de tre operasjonslinjene medførte Stoltenberg-regjeringens føringer at PRTen ble skilt i en sivil og en militær komponent (Gulichsen, Marthinussen, & Eggereide, 2011, s. 11). Det sivile norske elementet rapporterte ikke på ISAF kanaler, men direkte til Norge eller ambassaden i Kabul (ibid). PRT sjefene hevdet at det sivile elementet i PRTen heller ikke hadde noen handlefrihet til å støtte opp under lokale initiativ. Flere av

⁷⁸ Opprettelsen av provinsens sikkerhetsråd bidro imidlertid til bedre dialog mellom ISAF og afghanske lokale myndigheter i denne perioden.

PRT-sjefene ga uttrykk for at dette var en uheldig løsning i lys av det overordnede samordningsbehovet mellom de tre operasjonslinjene:

Når det gjelder en sivil og en militær komponent i PRT, så henger de ikke sammen. Det er interessant å notere seg at forsvarssjefen i sin tale i OMS sier noe om dette.⁷⁹ Han sier at prosjektet i PRT med felles ledelse av militære og sivile trenger vi ikke prøve igjen, for det har feilet. Det er feil! Det er jo nettopp fordi det ikke har vært en felles ledelse at det har feilet. Vi har foret de sivile med opplysninger, de sivile har ikke rapportert eller informert oss eller RC N [Regional Command North] om sin aktivitet. De rapporterte direkte til UD og ambassaden og ville ikke dele rapporteringen med oss (Gillebo, intervju, 19.03.13).

Som nevnt later det til å ha vært et godt og koordinert samarbeid mellom den militære komponenten i PRTen og de amerikanske statlig finansierte aktørene. Når det gjelder de norske sivile aktørene fra justis- og bistandssektoren, så indikerer intervjuene at den militære komponenten strakk seg langt for å vise åpenhet og åpne opp for samordning. Tilsynelatende praktiserte de sivile aktørene i sterkere grad Stoltenberg-regjeringens politikk med skillet mellom sivil og militær aktivitet: «Han [Utenriksdepartementets representant] var invitert og deltok på alle mine møter, mens jeg ikke var invitert til noe av det som foregikk hos dem» (Solberg, intervju 15.03.13). Dette leder til et inntrykk av at ønsket om samarbeid bare går en vei, eller bare er ønskelig når det skjer på den sivile komponentens betingelser.

De fleste PRT-sjefene hevder at de norske sivile representantene i uoffisielle sammenhenger uttrykte forståelse for militærets behov og ønske om en tettere samordning med sivile virkemidler. Dialog og samordning med «ikke-norske» utviklings- og bistandsaktører ble, i følge PRT-sjefene, aldri forsøkt forhindret eller motarbeidet. Dette kan tyde på pragmatisme, og at den norske beslutningen om å skille sivile og militære virkemidler tilsynelatende kun praktiseres av de norske sivile aktørene og ikke gjelder for PRTens samarbeid med internasjonale eller utenlandske sivile aktører. Gillebo hevdet at «bruken av USAID og de andre, blir sett bort fra i Norge, fordi det er opportunt å ikke ta denne diskusjonen. De ser at det dekker et hull og at det vil bryte for mye med NATOs operasjoner om de påpeker det» (intervju, 19.03.13). Oberst Huse hevdet likeledes at dette ikke er noe som norske

79 OMS - Oslo Militære Samfunn. «Når vi nå har avsluttet PRT oppdraget i Faryab, er det også mange lærdommer som må tas med videre. Jeg er av den oppfatning at en blanding av sivile og militære oppgaver i en PRT, er noe vi ikke trenger å prøve en gang til. Jeg mener at militære skal fokusere mot militære oppgaver og at sivil bistand best ivaretas av sivile aktører. Erfaringene er at en blanding av disse rollene under en felles ledelse ikke gir noen klare synergieffekter» (Sunde, 2013).

myndigheter ønsket å diskutere høylytt fordi det vil være en erkjennelse av at *den norske modellen* ikke fungerer:

Det er mange, uten å røpe noen kilder, både i FD og UD, som er glad for at vi har hatt tilgang til amerikanske CERP fond,⁸⁰ USAID, US agriculture, osv. og at vi kunne bruke norske midler på skoler, kvinner og utvikling som ikke er koordinert med militær virksomhet (Huse, intervju 14.03.13).

Det kan således se ut til at de norske sivile og militære aktørene i svært liten grad støtter og utfyller hverandre i forbindelse med operasjoner. Noe av årsaken til dette kan muligens ligge i forskjellige tidshorisonter. Den norske sivile bistanden er i stor grad rettet mot *langsiktig* kapasitetsbygging og utviklingsprosjekter, mens den militære delen av PRTen arbeider både kort- og *langsiktig* med sikkerhet. Huse uttrykte at faren er at man «velger å gjennomføre ting som gir kortsiktige gevinster fordi vi ønsker å få til ting på egen vakt» (Huse, intervju 14.03.13). Den militære delen av PRTen er dessuten forpliktet til å operere der hvor sikkerhetsrådet ønsker å gjennomføre operasjoner. Flere PRT-sjefer tok opp det problematiske i at guvernøren så på PRTen som en form for brannkorps, som han kunne benytte der hvor uroligheter blusset opp istedenfor å tenke *langsiktig*. Slike «kortsiktige» sikkerhetsoperasjoner bygger ikke nødvendigvis opp under et norsk *langsiktig* perspektiv.

Det kan dermed se ut til at det eksisterer en rekke forskjellige ambisjoner, interesser, ønsker og viljer som gjør at tverrsektoriell støtte i videste forstand kan være vanskelig å få til i praksis i operasjonsområdet.

- **Indikator 3: militære styrker er del av en «comprehensive approach»**

«Comprehensive approach», eller *helhetlig tilnærming* ble definert i kapittel 3.4.1 og drøftet i kapittel 4.1. I korte trekk dreier det seg om samordning for å skape tverrsektorielle synergieffekter. Samordningen må skje mellom flere aktører i operasjonsområdet og PRT-sjefene ga uttrykk for at de var fornøyd med måten dette foregikk på mot de fleste aktørene. PRT-sjefene var imidlertid unisone i at dette ikke fungerte på norske kanaler, i det som kapittel 4.1 beskrev som en norsk «whole of government approach». Sommerseth hevdet at det aldri har vært noen norsk vilje til en *helhetlig tilnærming* i Afghanistan. «Den militære

⁸⁰ The Commander's Emergency Response Program (CERP) enables local commanders in Afghanistan and Iraq to respond with a nonlethal weapon to urgent, small-scale, humanitarian relief, and reconstruction projects and services that immediately assist the indigenous population and that the local population or government can sustain (US Army, 2009, s. 13).

komponenten mottar ordre fra ISAF, men når de COIN inspirerte ordrene skal settes ut i livet så mangler det en kobling til de andre “instruments of power”», hevdet han (intervju, 18.03.13). Solberg hevdet at det i hans periode ikke fantes noen vilje til å samarbeide og at «avgjørelsen om et prinsipielt skille mellom de sivile og militære skulle følges for en hver pris, det var som en usynlig vegg mellom oss» (intervju, 15.03.13). Respondentene fremhevet således det prinsipielle skillet mellom sivile og militære aktører som en antitese til samordning av norsk innsats.

Flere PRT-sjefer kom i intervjuene med uttalelser i retning av at det ikke bare var de militære som opplevde den manglende norske *helhetlige innsatsen* som en utfordring. Problemet, i følge Huse, var at bistanden ikke var koordinert med behovet sikkerhetsrådet så i provinsen: «det fremsto nærmest tilfeldig hvor utviklingsprosjektene skjedde. Det var derfor mye frustrasjon hos afghanerne, og vi mangler handlingsrommet til å spille på alle innsatsmidlene» (intervju, 14.03.13). Samtidig uttrykte PRT-sjefene som hadde tilgang til de amerikanske bistandsressursene at den mer kortsiktige aktiviteten som den militære delen av PRTen sto i ledelsen for, og den *langsiktige* utviklingen som var en konsekvens av norsk bistand, på en god måte utfylte hverandre.

Kan så Norge si at de har en *helhetlig tilnærming* i Faryab, og hva skal i så fall kriteriene være for å avgjøre dette? Sommerseth antydte at det ganske sikkert vil være en divergens mellom et norsk syn på strategisk og taktisk nivå:

Fra norsk politisk nivå vil jeg anta at de sier at vi driver med «comprehensive approach», men at beslutningene tas på politisk nivå i regjeringen. Dette kan sammenlignes med at militære fra operasjon til operasjon avgjør hvor langt ned i organisasjonen beslutningsmyndigheten skal delegeres... Vurderingen er den samme i forhold til hvem som driver «comprehensive approach». Vi kunne ønsket at den var lavere delegert, men siden det ikke finnes en definisjon er det ingen gitt å si at dette er rett eller galt (Sommerseth, intervju 18.03.13).

Sommerseths syn stemmer tilsynelatende godt overens med funnene i kapittel 4.5 hvor det ble argumentert for at *Afghanistan-forumet* hadde den rollen han beskriver.

At norske myndigheter driver med *helhetlig tilnærming* når koordineringen bare skjer på det politisk-strategiske nivået bestrides imidlertid av de fleste andre PRT-sjefene. Argumentet deres er i korte trekk at en *helhetlig tilnærming* som ikke gir utslag på bakken er meningsløs. Ingen av respondentene ga uttrykk for å ha sett noen positiv effekt av *Afghanistan-forumet*.

De fleste respondentene påpekte at veien fra et overordnet «policy- forum» til praktisk utførelse på bakken møter mange hindringer. Flere møteplasser er derfor nødvendig for å lykkes med en *helhetlig tilnærming*.

Uten en reell *helhetlig tilnærming* er koordinerte tverrsektorielle operasjoner i praksis vanskelig å få til i operasjonsområdet. Intervjuene tyder også på at det er først og fremst de norske styrkene som står på bakken i konfliktområdet som kjenner konsekvensene av dette på kroppen. I mangel av en ansvarlig leder som koordinerer på taktisk nivå, eller en tydelig strategi som favner alle virkemidlene, så blir det å skape tverrsektoriell samordning i praksis «like vanskelig som å gjete katter». Det er imidlertid ingen av intervjuobjektene som uttrykker et ønske om at de sivile virkemidlene skal underlegges en militær sjef.

5.6 Kjerneprinsipp 5: Langsiktighet

Til tross for at vi har stått med norske styrker i Faryab i drøyt åtte år ga ingen av intervjuobjektene uttrykk for at de oppfattet dette som spesielt lenge. Det kan således se ut til at de har forståelse for den *langsiktighet* som kreves i opprørsbekjempning.

- **Indikator 1: evne og vilje til å håndtere tap**

De siste årene har det kommet en rekke norske bøker og oppslag i media som blant annet beskriver hvordan soldatene tenker rundt det å ta tap i Afghanistan.⁸¹ Inntrykket som tegnes er at de fleste offiserer og soldater har et reflektert forhold til at jobben deres kan medføre at de mister sitt eget eller nære kollegaers liv. Et militært ledelsesmantra er «løs oppdrag og ta vare på dine menn», og en form for balanse mellom de to oppgavene er nødvendig. Såkalte «wars of choice» karakteriseres av liten vilje til risiko og det å få alle soldatene med seg hjem igjen i god behold kan bli viktigst (Smith, 2006, s. 292-293). Oppdragene de løser må da være verdt den risikoen de tar.

«Kan vi forklare de pårørende hvorfor det var verd at vi tok tap i Afghanistan?» (Søbstad, intervju 20.03.2013). Spørsmålet Søbstad reiser har minst to aspekter, for det første om engasjementet var verd det fra et politisk synspunkt. Dernest om risikoen og den potensielle gevinsten i det konkrete oppdraget forsvarer at en soldat mistet livet. Det politiske aspektet

⁸¹ Noen eksempler på dette kan være bøkene til Malin Stensønes (2012) og Emil Johansen (2011), samt Rune Wennebergs opptreden på tv programmet Skavlan (Rostad, 2010) og tv serien Norge i krig – oppdrag Afghanistan som er tilgjengelig på NRKs hjemmesider.

ved dette ble behandlet i kapittel 4.4 og berøres ikke nærmere her. Noen vil sikkert hevde at ingen oppdrag i Afghanistan er viktige nok til at vi kan «ofre» en norsk soldats liv. Flere av intervjuobjektene uttrykte imidlertid at de forsto og aksepterte at dette kunne bli konsekvensen av yrkesvalget og den politiske beslutningen om norsk deltakelse.

Enkelte av intervjuobjektene trakk også frem at aksepten og forståelsen for at oppdraget kan medføre tap av norske liv har vært i endring. Oberst Knotten hevdet at antall og intensitet i trefningene har økt gradvis og dette har blitt visualisert i media. Effekten har vært en form for «herding» eller tilvenning for det norske samfunnet. «Jeg vil derfor si at toleranseevnen til [norske] myndigheter, til pressen og til befolkning har endret seg» (Knotten, intervju 14.03.2013). Knotten hevdet at tilvenning ble brukt bevisst, både av regjering og Forsvaret. Dette kom blant annet til uttrykk i forbindelse med utvidelsen av det norske ansvarsområdet til også å omfatte det konfliktfylte distriktet Ghorwmack:

Jeg hadde samtaler med sjef FOH og statsråden om hvordan dette skulle håndteres. Det ble ikke gitt noen formelle oppdrag..., men de råd og anbefalinger jeg fikk var å tilnærme meg Ghorwmack stegvis fordi jeg måtte tilvenne norske myndigheter, politiske ledelse, FOH og befolkning på at dette blir kvast. «Ikke dra til med en kjempegreie med en gang slik at du får en smekk på fingrene – ta det gradvis», var rådet jeg fikk fra Jan Reksten (Knotten, intervju 14.03.2013).

Det kan således se ut til at Forsvaret har vært bevisst at de påtok seg en økt risiko, noe blant andre Kristian Harpviken har hevdet (Nilsen, 2010). Samtidig har de tilsynelatende forsøkt å tilvenne den norske befolkningen til økt risiko. En mulig tolkning er at dette er gjort for å øke befolkningens aksept for at norske liv kan gå tapt i konflikten.

- **Indikator 2: Langsiktighet i planlegging ivaretas**

Flere PRT-sjefer pekte på viktigheten av at alle aktørene tenker *langsiktig* for å lykkes med opprørsbekjempning. *Langsiktighet* for sikkerhetsstyrkene har både et norsk og et afghansk perspektiv. Det hjelper ikke om de norske styrkene har *langsiktighet* dersom den afghanske styrken de er der for å støtte ikke har det. Flere av intervjuobjektene kom med eksempler på hendelser hvor afghanske lokale myndigheter hadde vist liten vilje og evne til å følge opp planer av litt mer *langsiktig* karakter. «Det virket som symptomer var viktigere å behandle enn årsaken og vi fikk dem ikke til å tenke *langsiktig* (Solberg, intervju 15.03.2013).

De fleste PRT-sjefene hevdet at den kontinuerlige endringen av rammer og forutsetninger for PRTen gjorde det vanskelig å sikre *langsiktig* planlegging. En klassisk feil som omtales i opprørsbekjempningslitteraturen er at opprørsbekjemperen for sent innser at han har et opprør i hendene og således setter inn for små ressurser og for sent. Den gradvise økningen av PRT Meymaneh kan tolkes som at dette også var tilfellet i Faryab:

Dersom du ikke vet hva du skal ut på, da er det ikke lett å være langsiktig... Har du ingen politisk strategi så har du et problem. COIN er en langsiktig affære og når du ikke vet at det er det du driver på med, eller at det er det som det utvikler seg til å bli, så er du på hæla med å oppnå langsiktighet både med tanke på operasjonskonsept, men også styrkegenerering. Du blir reaktiv hele veien (Søbstad, intervju 20.03.2013).

Flere av intervjuobjektene hevdet at den militære evnen til å drive *langsiktig* planlegging gradvis ble bedre. PRTen fikk sine oppdrag av ISAF, men innenfor og på tvers av disse oppdragene var det likevel mulig å tenke *langsiktig*. Det ble etter hvert vanlig å lage en såkalt «framework-ordre» som bidro til *langsiktighet* i planlegging og operasjoner, og som bandt «korte» seksmåneders kontingenter sammen. Et annet grep som ble tatt for å øke graden av *langsiktighet* var at de påtroppende PRT-sjefene måtte legge frem og få godkjent sin plan for kontingenten hos sjef Forsvarets operative hovedkvarter (FOH). Disse grepene kom imidlertid først mot slutten av PRT perioden.

Selv om intervjuobjektene var samstemt i at Forsvaret gradvis ble flinkere til å tenke *langsiktig* i planlegging av operasjoner ga flere uttrykk for at det fremdeles er et forbedringspotensial. Sommerseth hevdet eksempelvis at vi mangler et hovedkvarter i Norge som evner å se langt fremover, og som innehar en institusjonell hukommelse til støtte for styrkesjefen ute.⁸² «Vi skal selvsagt følge sjef ISAFs føringer, men vi vil alltid ha noe spillerom. Hvordan vi skal utnytte dette spillerommet kan Norge mene noe om, og siden vi ikke gjør det blir *langsiktighet* tilfeldig», hevdet han (intervju, 18.03.2013).

- **Indikator 3: etablering av varig infra- og støttestruktur i operasjonsområdet**

På den ene siden bør støtte- og infrastruktur som sikkerhetsstyrkene behøver, holdes på et minimum og, som vist i kapittel 3, skape minst mulig avstand til befolkningen som skal beskyttes. På den annen side vil infrastruktur som bærer preg av å være midlertidig sende et

⁸² Sommerseth uttrykker at han savner et hovedkvarter med tilsvarende funksjon som NATO hovedkvarteret i Brunsum.

signal til lokalbefolkningen om at sikkerhetsstyrkene ikke har vilje og evne til å stå i operasjonsområdet over tid. Norge har et deployeringskonsept som tilsier at dersom det planlegges med en tidshorisont opp til og med to år så skal infrastrukturen etableres i telt, mens permanent infrastruktur benyttes for oppdrag av lengere varighet. Ved å bygge fast infrastruktur sendes det dermed også et signal om tidshorisont for oppdraget:

Etter «banken-angrepet» var det ikke noe problem lenger med penger og det ble besluttet å flytte ut til flyplassen. Strøm-Erichsen tok da beslutningen om å bygge permanente bygg, det vil si at vi skulle stå der mer enn to år. En camp som er litt mer varig ble resultatet. Vi bygde en leir som var dimensjonert for det dobbelte av de 125 som PRTen da bestod av (Søbstad, intervju 20.03.2013).

I tillegg til en robust hovedbase for operasjonene i Faryab pekte flere av intervjuobjektene på at også FOBene ble etablert på et vis som gav et tydelig signal om *langsiktighet*.

Forsvarssjefen har også pekt på at Norge har bidratt og stått for bygging av permanent infrastruktur for de afghanske sikkerhetsstyrkene. Et eksempel på dette, som forsvarssjefen har brukt, er byggingen av Camp Griffin i Meymaneh som var nødvendig for å sikre overføringen av en afghansk hæravdeling fra Mazar e-Sharif til Faryab:

Norge bygde som første nasjon en leir for afghanske styrker ute på provinsnivået. Dette var et vitalt tiltak for at afghanerne selv kunne ivareta sin sikkerhet. Afghanske sikkerhetstyrker var nå ute der folket bodde (Sunde, 2013).

6 Konklusjon og oppsummering om norsk tilnærming til opprørsbekjempning

Studien har vist at NATO og ISAF har brukt befolkningscentrisk opprørsbekjempning som operasjonskonsept i Afghanistan. Til tross for NATOs vektlegging av standardisering og interoperabilitet, tyder ulik nasjonal praksis i ISAF-operasjonen på at det er rom for nasjonale tilnærminger og særegenheter i opprørsbekjempning.

Studien har gjennom å følge utviklingen fra det som omtales som klassisk opprørsbekjempning frem mot dagens moderne form for opprørsbekjempning utledet fem kjerneprinsipper: *politisk forrang*, *legitimitet*, *kampen om befolkningen*, *enhetlig innsats* og *langsiktighet*. Tidligere erfaringer tilsier at disse suksesskriteriene har stor betydning for utfallet av opprørskonflikter. Kjerneprinsippene er brukt for å analysere den norske politiske

viljen og den militære evnen til å drive opprørsbekjempning i Afghanistan. Basert på analysen er det mulig å utlede syv slutninger som svarer på studiens problemstilling om hva som kjennetegner norsk tilnærming til opprørsbekjempning. Disse kan plasseres i det strategiske skjæringspunktet mellom politikk og militærmakt.

For det første har studien vist at Stoltenberg-regjeringen har gitt sin tilslutning til ISAFs opprørsbekjempningsstrategi gjennom NATOs besluttede organer, samt ved å stille norske styrker under ISAF kommando uten offisielle *caveats*. Samtidig viser studien at Forsvarssjefen, så vel som embetsverket i Utenriksdepartementet, har hevdet at Norge ikke driver opprørsbekjempning i Afghanistan. Studien har vist at denne diskrepansen har lagt bindinger på Norges tilnærming til opprørsbekjempning i Afghanistan, og at Norge på dette området står i en særstilling i forhold til andre allierte. Det er med andre ord en stor strategisk tvetydighet i den norske tilnærmingen til NATOs valgte metode.

For det andre har studien vist at kjerneprinsippet *enhetlig innsats* kun i begrenset grad har blitt ivaretatt i den norske Afghanistan-innsatsen. Den viktigste årsaken til dette er Stoltenberg-regjeringens beslutning om et prinsipielt og tydelig skille mellom sivil og militær aktivitet. På dette området skiller Norge seg radikalt fra våre viktigste allierte. Det synes i realiteten å være liten politisk vilje til norsk *enhetlig innsats* i Afghanistan ut over det som koordineres i *Afghanistan-forumet*. Dette står i kontrast til det militærfaglige behovet som det taktiske nivået i Forsvaret uttrykker og som er en viktig forutsetning for ISAFs strategi.

Innenrikspolitiske forhold som Stoltenberg-regjeringens partisammensetning, bistandsaktørens sterke stilling, *den norske bistandsmodellen*, samt det norske sektorprinsippet kan være plausible forklaringsmekanismer på hvorfor *enhetlig innsats* ikke har vært mulig å oppnå i praksis. Konsekvensen er at det ikke er belegg for å hevde at Norge har en «whole of government» tilnærming i Faryab. I forlengelsen av dette har analysen vist at skillet mellom sivil og militær aktivitet tilsynelatende kun gjelder i forhold til norske aktører. PRTens samarbeid med amerikanske statlige bistandsaktører blir således håndtert med stor pragmatisme fra det politiske miljøet i Oslo.

For det tredje kjennetegnes norsk opprørsbekjempning i Afghanistan av at det strategiske, operasjonelle og taktiske nivået er lite samordnet og at beslutninger som fattes på ett nivå, eller innenfor en sektor, ikke operasjonaliseres og får praktiske implikasjoner på de øvrige nivåene/etatene. Ut over dialogen som finner sted i *Afghanistan-forumet* kan det se ut til at det

eksisterer få formelle tverrsektorielle møteplasser som kan anspore til tettere nasjonal dialog og samordning.

For det fjerde har studien vist at norske politiske myndigheter tilsynelatende prioriterer det afghanske nasjonale nivået fremfor det lokale nivået i Faryab. Forholdsmessig større utenrikspolitisk uttelling og synlighet knyttet til ressursene som nyttes på det nasjonale nivået kan være en plausibel forklaring på dette fenomenet. Samtidig har den militære innsatsen i stor grad vært rettet mot Faryab. Konsekvensen er at den norske opprørsbekjempningen i stor grad har foregått med militære virkemidler fordi dette var det eneste «instrument of power» som var tilgjengelig.

For det femte kjennetegnes den norske tilnærmingen av at de sivile aktørene på det taktiske nivået har liten grad av lokal handlefrihet og beslutningsmyndighet. Studien har vist at det kan synes som de sivile representantene fra Utenriksdepartementet primært har hatt en rapporterende og monitorerende rolle. Dette har bidratt til at norsk opprørsbekjempning i liten grad kjennetegnes av “bottom up” aktivitet, og at lokalt initiativ i liten grad har blitt utnyttet.

For det sjette har studien vist at ingen av de intervjuede PRT-sjefene har fått opplæring i opprørsbekjempning som del av sin norske nivåhevende militærfaglige utdanning. Variabel forståelse og kunnskap om opprørsbekjempning kan forklare hvorfor enkelte elementer ved prinsippene følges, og andre ikke. Selv om opprørsbekjempning er et sektorovergrepende konsept, indikerer studien at det politiske nivået i Oslo i stor grad oppfatter dette som et amerikansk-inspirert militært konsept. Kunnskap og forståelse for opprørsbekjempning er derfor sannsynligvis begrenset utenfor Forsvaret, noe som kan forklarer deler av den tilsynelatende motviljen som eksisterer mot NATOs strategi i innenrikspolitiske kretser.

Til sist kan det synes som at Stoltenberg-regjeringens tilnærming til opprørsbekjempning i Afghanistan kjennetegnes av et ønske om å tilfredsstille flest mulig aktører. At norske myndigheter ikke tok avstand fra opprørsbekjempningskonseptet ovenfor NATO og stilte ressurser i tilstrekkelig omfang, har tilfredsstilt alliansen. Stoltenberg-regjeringen har valgt å anvende de militære ressursene på en måte som er akseptabel og som medfører minst mulig risiko for interne spenninger i regjeringen, muligens for å tilfredsstille partnerne i samarbeidsregjeringen. Praktiseringen av et tydelig skille mellom sivil og militær aktivitet og videreføring av *den norske modellen* til tross for at denne fremstår lite hensiktsmessig i

forhold til NATOs strategi og valgte metode, tilfredsstillende i stor grad det norske bistandsmiljøet.

Summen av de syv slutningene har vist at koblingen mellom det politisk-strategiske og taktiske nivå i Norge kan synes å være svak. På den ene siden er norske militære styrker del av en større NATO-kampanje hvor opprørsbekjempning er den valgte metoden. Studien har vist at det politisk-strategiske nivå tilsynelatende ikke har tatt konsekvensen av dette. På den annen side synes også norske militære å være lite sensitive i forhold til de politiske pålegg og føringer som gis, og at opprørsbekjempning søkes gjennomført på taktisk nivå til tross for at det politiske nivå tilsynelatende tar avstand fra metoden. Det kan dermed se ut til at norske militære ikke evner å sette egen virksomhet inn i en bredere norsk politisk kontekst. Resultatet er stor avstand mellom det politisk-strategiske og det taktiske nivået i synet på hvordan statens maktmidler skal og kan anvendes effektivt i en opprørskonflikt.

Litteraturliste

- AAP-6. (2012). *NATO glossary of terms and definitions*. Brussels: NATO Standardization Agency Hentet fra <http://nsa.nato.int/nsa/zPublic/ap/aap6/AAP-6.pdf>.
- Afghanimonitor. (2013, 05.03). Afghanistan conflict casualties: ISAF fatalities. Hentet 05.03.2013, fra <http://afghanimonitor.blogspot.no/p/isaf.html>
- AFM 1-10. (2009). *British army field manual: Countering insurgency* (Vol. 1, Part 10). London: UK Ministry of Defence.
- AJP-3(B). (2011). *Allied joint doctrine for the conduct of operations: AJP-3 (B)*. Brussel: NATO.
- AJP-3.4.4. (2011). *Allied joint doctrine for counterinsurgency (COIN): AJP-3.4.4* Brussel: NATO.
- Akerhaug, L. (2010, 28.01). Støre vil ha forhandlinger med Taliban, *Aftenposten*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article3487586.ece>
- Andreassen, T. A. (2006a, 10.06). De norske skuddene i Afghanistan, *Aftenposten*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/amagasinet/article1347208.ece>
- Andreassen, T. A. (2006b, 18.11). Rabalder på NATO-møte: Irritasjon over innsatsen i Afghanistan, *Aftenposten Morgen*, s. 12. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=020002200611187455&serviceId=2>
- Ap, Sv, & Sp. (2005, 20.12). Politisk plattform for en flertallsregjering utgått av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet (Soria Moria-erklæringen). Hentet 05.05, 2013, fra http://www.regjeringen.no/upload/SMK/Vedlegg/2005/regjeringsplattform_SoriaMoria.pdf
- Ap, Sv, & Sp. (2009, 07.10). Politisk plattform for flertallsregjeringen utgått av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet (Soria Moria erklæring II). Hentet 05.05, 2013, fra http://www.regjeringen.no/upload/SMK/Vedlegg/2009/Ny_politisk_plattform_2009-2013.pdf
- Armanshahr. (2011). Making peace with the Taliban, at what cost? Seven keys to a just peace for the people of Afghanistan, *Armanshahr*. Hentet fra <http://www.khorasanzameen.net/php/en/pdf/armanshahr%20issue%2021%20eng.pdf>, 21.02.2013
- Arreguin-Toft, I. (2001). How the weak win wars: A theory of asymmetric conflict. *International Security*, 26(1), 93-128.
- Bauck, P., Strand, A., Hakim, M., & Akbari, A. (2007). Afghanistan: An assessment of conflict and actors in Faryab province to establish a basis for increased norwegian civilian involvement. How can future norwegian involvement best be targeted and organised? *CMI Commissioned Report*. Hentet fra <http://www.norad.no/no/resultater/publikasjoner/publikasjon?key=109598>
- Baumann, A. B. (2008). Clash of organisational cultures? The challenge of integrating civilian and military efforts in stabilisation operations. *The RUSI Journal*, 153(6), 70-73.
- Berdal, M. (2009). *Building peace after war*. Abington: Routledge.
- Berge, M. (2009). Meymaneh, kapittel 2. Hentet 10.12.2012, fra <http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=187305>
- Bergmann, R. A. (2011). *Lokale konflikters implikasjoner for Norges Faryabstrategi*. Masteroppgave, Universitetet i Tromsø, Tromsø.

- Bøe-Hansen, O. (2009). *Kampen om den mest uimotståelige historien: Hva kjennetegner Talibans propaganda og med hvilke kontrapropagandatiltak kan ISAF bekjempe den?* Masteroppgave, Forsvarets høgskole, Oslo.
- Bøe-Hansen, O., Heier, T., & Matlary, J. H. (Red.). (2013). *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Libya og Afghanistan*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bøifot, E. (2007). *Det norske militære engasjementet i Afghanistan - idealisme eller egeninteresse?* Masteroppgave, Forsvarets høgskole, Oslo.
- Clausewitz, C. v. (1976). *On war* (M. Howard & P. Paret, Trans.). Princeton: Princeton University Press.
- Clausewitz, C. v., & Rapoport, A. (1968). *On war*. Harmondsworth: Penguin.
- Cohen, E. A. (1996). A revolution in warfare. *Foreign Affairs*, 75(2).
- Collier, P., Elliott, L., Hegre, H., Hoefler, A., Reynal-Querol, M., & Sambanis, N. (2003). Breaking the conflict trap: Civil war and development policy. Hentet fra http://us-cdn.creamermedia.co.za/assets/articles/attachments/00536_breakingconflict.pdf
- Coning, C., & Friis, K. (2011). Coherence and coordination: The limits of the comprehensive approach. *Journal of International Peacekeeping*, 15(1-2), 243-272.
- Coning, C., Lurås, H., Nagelhus Schia, N., & Ulriksen, S. (2009). *Norway's whole of government approach and its engagement with Afghanistan*. Oslo: NUPI.
- COPD. (2010). *Allied command operations comprehensive operations planning directive (COPD)*. Brussel: NATO.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3. utg.). Thousand Oaks, California: SAGE Publications
- Dagbladet leder. (2008, 17.04). Norge er i krig, *Dagbladet*, s. 2. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=0550072008041708051195&serviceId=2>
- De Rosa, I. (2012, 05.10). Stoltenberg: - Usikkert om vi har lykkes i å forbedre den sosiale utviklingen i Afghanistan, *Aftenposten*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/nyheter/Stoltenberg---Usikkert-om-vi-har-lykkes-i-a-forbedre-den-sosiale-utviklingen-i-Afghanistan-7009735.html>
- Defence staff Norway. (2011). *Actual implementation of the STANAG 2611 (edition 1)*. Arkivreferanse: 2009/045014-060/DEFNON/ 323.
- Desch, M. C. (2003). Democracy and victory: Why regime type hardly matters. *International Security*, 28(1).
- Diesen, S. (2009, 05.11). Afghanistan-krigens utfordringer. *Minervanett*. Hentet 02.03.2013, fra <http://www.minervanett.no/afghanistan-krigens-utfordringer/>
- Diesen, S. (2010). *Fornyelse eller forvitring? Forsvaret mot 2020*. Oslo: Cappelen Damm.
- Dyndal, G. L., & Knutsen, T. L. (2012). *Exit Afghanistan: tilbakeblikk - og debatt om utviklingen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Egnell, R. (2008). Between reluctance and necessity: The utility of military force in humanitarian and development operations. *Small wars & insurgencies*, 19(3), 397-422.
- Eide, E. B., Kaspersen, A. T., Kent, R., & Hippel, K. v. (2005). Report on integrated missions: Practical perspectives and recommendations. Hentet fra http://ochanet.unocha.org/p/Documents/Report_on_Integrated_Missions_May_2005_Final.pdf
- Ekhaugen, L. (2011, 05.04). Norsk alenegang i Afghanistan, *Dagbladet*. Hentet fra http://www.dagbladet.no/2011/04/05/kultur/debatt/kronikk/militer_strategi/afghanista n/16076591/

- FM 3-24. (2007). *The U.S. Army/Marine Corps counterinsurgency field manual: U.S. Army field manual no. 3-24: Marine Corps warfighting publication no. 3-33.5*. Chicago: University of Chicago Press.
- Forsvaret. (2012). Forsvaret i Afghanistan: Status andre halvår 2012. Hentet fra <http://forsvaret.no/operasjoner/internasjonalt/afghanistan/rapporter/Documents/Afghanistan%20-%20status%20%20-%202012.pdf>
- Forsvarsdepartementet. (2009). *Evne til innsats - strategisk konsept for Forsvaret*. Oslo: Hentet fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fd/pressemelder/pressemeldinger/2009/nytt-strategisk-konsept-for-forsvaret--e.html?id=576543>.
- Friedman, J. A. (2011). Manpower and counterinsurgency: Empirical foundations for theory and doctrine. *Security Studies*, 20(4), 556-591.
- Friis, K. (2010). *The politics of the comprehensive approach: The military, humanitarian and state-building discourses in Afghanistan*. Oslo: NUPI.
- Galula, D. (2006). *Counterinsurgency warfare: Theory and practice*. Westport: Praeger Security International.
- Gitmark, H., & Skjeseth, H. T. (2012, 31.07). Aldri mer Afghanistan, *Dagsavisen*. Hentet fra <http://www.dagsavisen.no/verden/aldri-mer-afghanistan/>
- Gray, C. S. (2008). The 21st century security environment and the future of war. *Parameters*, 38(4), 14-26.
- Green-Stensrud, T., Bugge-Hansen, H., & Sanden, A. E. (2010, 02.07). Soldat-støtten har økt kraftig. *NRK*. fra <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostfold/1.7194254>
- Gulichsen, S., Marthinussen, E., & Eggereide, B. (2011). OA Support to PRT Meymaneh. *FFI-rapport 2010/02151*. Hentet fra <http://rapporter.ffi.no/rapporter/2010/02151.pdf>
- Halsne, S. (2013). Strategi og operasjoner i Faryab. I O. Bøe-Hansen, T. Heier & J. H. Matlary (Red.), *Strategisk suksess? Norsk maktbruk i Afghanistan og Libya*. (s. 93-106). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hammer, A. S. (2007, 29.08). Vurderer å sende nordmenn til Sør-Afghanistan, *Dagsavisen*, s. 4. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=0550062007082945EB63C27B73A37EE97A28B81A53D743&serviceId=2>
- Hammes, T. X. (2005). Why study small wars? *Small Wars Journal*, 1(1).
- Haugland, M. F. (2011). Sivilt-militært samarbeid i Afghanistan: En komparativ studie av norske og ISAFs føringer. *PACEM*, 14(1).
- Hegna, L. (2012). Den norske modellen i Afghanistan. *NRK*. Hentet 14.09.2012, fra <http://www.nrk.no/ytring/den-norske-modellen-i-afghanistan-1.8315930>
- Heuser, B. (2010). *The evolution of strategy: Thinking war from antiquity to the present*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hoffman, F. G. (2009). Hybrid Warfare and Challenges. *Joint Forces Quarterly*, 51(1).
- Holm, G. (2012, 09.09). Den norske modellen i Afghanistan. *NRK*. Hentet 14.09, 2012, fra <http://www.nrk.no/ytring/den-norske-modellen-i-afghanistan-1.8315930>
- Høiback, H. (2003). *Kan vi lære av historien?: En studie i militær kompetansefilosofi*. Oslo: Institutt for Forsvarsstudier.
- Høiback, H. (2010). *Uniformed reason: On the justification of military doctrine - past, present, and future*. Ph.d. avhandling, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Høiback, H. (2011). Hva er strategi? I H. Edström & P. Ydstebø (Red.), *Militærstrategi på norsk: en innføring*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Høiback, H., & Ydstebø, P. (Red.). (2012). *Krigens vitenskap: En innføring i militærteori*. Oslo: Abstrakt forlag.

- ISAF. (2012). ISAF provincial reconstruction team (PRT) handbook. Hentet fra <http://info.publicintelligence.net/ISAF-PRThandbook.pdf>
- ISAF. (2013). About ISAF: Mission. Hentet 03.04.2013, fra <http://www.isaf.nato.int/mission.html>
- Johansen, E. (2011). *Brødre i blodet: I krig for Norge*. Oslo: Kagge.
- Jones, S. G. (2008). Counterinsurgency in Afghanistan. Hentet fra http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG595.pdf
- Jordan, D., Kiras, J. D., Lonsdale, D. J., Speller, I., Tuck, C., & Walton, C. D. (2009). *Understanding modern warfare*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Karlsen, O. (2013, 14.01). Norge får tilbake svindel-millioner fra Uganda. *ABC nyheter*. fra <http://www.abcnyheter.no/nyheter/2013/01/14/norge-far-tilbake-svindel-millioner-fra-uganda>
- Kilcullen, D. (2007). Counter-insurgency redux. *Survival*, 48(4), 111–130.
- Kilcullen, D. (2009). *The accidental guerrilla: Fighting small wars in the midst of a big one*. London: Hurst & Co.
- Kissinger, H. A. (1969). The Viet Nam negotiations. *Foreign Affairs*, 47(2), 211-234.
- Kitson, F. (1992). *Low intensity operations: Subversion, insurgency and peacekeeping*. New Delhi: Dehra Dun.
- Kjølseth, L. (2010, 02.02). Leger setter liv i fare i Afghanistan, *Klassekampen*, s. 17.
- Krekvik, O. (2011). *Forsvarets samvirke med afghanske styrker*. Oslo: Institutt for forsvarsstudier.
- Kristoffersen, L. (2009). *Interesser i norsk engasjementspolitikk*. Oslo: Institutt for forsvarsstudier.
- Kristoffersen, R. (2011). Bleeding for the village: Success or failure in the hands of the local powerbrokers. *Combating Terrorism Exchange*, 1(2). Hentet fra <http://www.nps.edu/Academics/Schools/GSOIS/Departments/DA/Documents/CTX%20Vol.1%20No.2.pdf>
- Kronvall, O., & Petersson, M. (2011). *US and NATO COIN doctrine - Logic, contents and implications*. Paper presented at the Annual ISA Convention, Montreal. http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/5/0/1/2/1/pages501214/p501214-1.php
- Krulak, C. C. (1999). The strategic corporal: Leadership in the three block war. *Marine Corps Gazette*, 83(1), 18.
- Latifi, A. M. (2013, 26.02). Taliban talks in Doha drag on endlessly. *Al Jazeera*. Hentet 27.02.2013, fra <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/02/201322121225350352.html>
- Lawrence, T. E. (1920). The evolution of a revolt. *Combat Studies Institute Reprint*. Hentet fra <http://permanent.access.gpo.gov/lps68452/lawrence.pdf>
- Leraand, D. (2013). Zimbabwes historie. *Store norske leksikon*. Hentet 26.04.2013, fra http://snl.no/Zimbabwes_historie
- Lien, G. (2011). En helhetlig tilnærming til humanitær krisehjelp – konsept og eksperiment i regi av Multinational Experiment 6. *FFI-rapport 2011/01179*. Hentet fra <http://www.ffi.no/no/Rapporter/11-01179.pdf>
- Lilland, J. B. (2010). Norsk helhetlig innsats i Afghanistan: Utvalgsrapport 2010. Hentet fra www.venstre.no/files/sentralt/sentralt/Afghanistanrapport.doc
- Long, A. (2006). *On "other war": Lessons from five decades of RAND counterinsurgency research*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Lurås, H. (2009a, 26.11). Brutale sannheter om Afghanistan, *VG*, s. 50. Hentet fra <http://tomcat-pm.intermedium.com/pdf/VG/2009/09/26/0200192009092601010101050.pdf>

- Lurås, H. (2009b). *Norge i Afghanistan: bakgrunn, retorikk, fortsettelse*. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt.
- Lykke, A. F. (2001). Toward an understanding of military strategy. I J. R. Cerami & J. F. Holcomb (Red.), *U.S. Army War College guide to strategy*. Carlisle, Pennsylvania: U.S. Army War College.
- Mack, A. (1975). Why big nations lose small wars: The politics of asymmetric conflict. *World Politics*, 27(2).
- Mackinlay, J., & Al-Baddawy, A. (2008). *Rethinking counterinsurgency*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Manea, O., & Cohen, A. A. (2013, 10.01). The Galula Doctrine: An Interview with Galula's Biographer A. A. Cohen. *Small wars Journal*. Hentet 22.01.2013, fra <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/the-galula-doctrine-an-interview-with-galulas-biographer-aa-cohen>
- Mao Tse-tung [Zedong]. (2000). *On Guerrilla Warfare* (Samuel B. Griffith, Trans.). Champaign: First Illinois
- Matlary, J. H. (2009a, 16.11). Afghanistan: Hva står på spill? *Minervanett*. Hentet 02.03.2013, fra <http://www.minervanett.no/afghanistan-hva-star-pa-spill/>
- Matlary, J. H. (2009b, 20.06). Blottet for strategi, *Aftenposten Morgen*, s. 5. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article3135601.ece>
- Matlary, J. H. (2009c, 24.11). Skjoldets styrke, *Dagsavisen*, s. 6. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=020002200906205659&serviceId=2>
- McChrystal, S. (2009, 21.09). COMISAF Initial Assessment, *The Washington Post*. Hentet fra <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/09/21/AR2009092100110.html>
- McChrystal, S., & Hall, M. (2009). ISAF commander's counterinsurgency guidance. Hentet 03.04.2013, fra http://www.nato.int/isaf/docu/official_texts/counterinsurgency_guidance.pdf
- Mets, S. (2011). New challenges and old concepts: Understanding 21st century insurgency. *Parameters*, 41(4), 1-12.
- Moorefield, K. P. (2013). Assessment of U.S. efforts to develop the afghan national security forces command, control, and coordination system. *Report No. DODIG-2013-058* Hentet fra <https://www.hsdl.org/?view&did=734408>
- Moseley, W. G. (2009, 31.07). Stop the blanket militarization of humanitarian aid. *Foreign Policy*. Hentet 19.09.2012, fra http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/07/31/stop_the_blanket_militarization_of_humanitarian_aid
- Myers, R. B. (2003). The new american way of war: Keeping the legacy alive. Hentet 23.04.2013, fra <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=aph&AN=9717490&site=ehost-live>
- Nagl, J. A. (2005). *Learning to eat soup with a knife: Counterinsurgency lessons from Malaya and Vietnam*. Chicago: University of Chicago Press.
- NATO. (2010). *Formation of a counter insurgency task force (COIN TF)*. IMS Control NR: 0010000441.
- NATO. (2011). ISAF's mission in Afghanistan. Hentet 03.04.2013, fra http://www.nato.int/cps/en/SID-8254A75B-1374BFCC/natolive/topics_69366.htm?bInSublanguage=true&selectedLocale=tr&submit=select

- Nergård, L.-H. (2009). *The Norwegian-led PRT in Meymaneh, Afghanistan, and its contribution to security*. Masteroppgave, Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Nilsen, A. A. (2010, 03.05). Visste om risikoen i Ghowmach-distriktet. *NRK*. fra <http://www.nrk.no/nyheter/verden/1.7107413>
- Noetzel, T., & Schreer, B. (2009). NATO's Vietnam? Afghanistan and the future of the atlantic alliance. *Contemporary Security Policy*, 30 (3), 529-547.
- NORAD. (2012). Evaluation of Norwegian Development Cooperation with Afghanistan 2001-2011. Hentet fra <http://www.norad.no/no/resultater/publikasjoner/evalueringer/publikasjon?key=392660>
- NOU 2013: 5. (2013). *Når det virkelig gjelder: Effektiv organisering av statlige forsterkningsressurser*. Oslo: Departementenes servicesenter. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/pages/38285679/PDFS/NOU201320130005000DDDDPDFS.pdf>.
- NTB. (2011, 07.06). Taliban invitert til samtaler i Norge, *Dagsavisen*. Hentet fra <http://www.dagsavisen.no/verden/-taliban-inviter-til-samtaler-i-norge/>
- Nygaard, O., Skjævesland, O. I., & Magnus, G. (2007, 15.02). SV har vetorett mot innsats i sør, *Aftenposten Morgen*, s. 4. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=020002200702154470&serviceId=2>
- Nyhamar, T. (2009). Counterinsurgency Field Manual 3-24 and operations. *FFI-rapport 2009/01342*. Hentet fra <http://www.ffi.no/no/Rapporter/09-01342.pdf>
- Olsen, Ø. F. (2010, 29.10). Helt på grensen, *Forsvarets forum*. Hentet fra http://www.fofo.no/%E2%80%93Helt+p%C3%A5+grensen.b7C_w7vK1R.ips
- Oma, I. M. (2008). *Internasjonal militær deltakelse: En analyse av Stoltenberg II-regjeringens sannsynlige avveininger mellom kostnader og fordeler av å imøtekomme forespørsler om styrkebidrag til International Security Assistance Force*. Masteroppgave, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Oma, I. M. (2011, 21.09). Like troverdig i 2012?, *Dagsavisen*. Hentet fra <http://www.dagsavisen.no/nyemening/ioma/>
- Paul, C., Clarke, C. P., & Grill, B. (2010). *Victory has a thousand fathers: Sources of success in counterinsurgency*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Politidirektoratet. (2012). Hjem fra Afghanistan. Hentet 20.02.2013, fra https://www.politi.no/politidirektoratet/aktuelt/nyhetsarkiv/2012_10/Nyhet_11751.xhtml
- Politidirektoratet. (2013, 30.01.). Organiseringa av politi- og lensmannsetaten. Hentet 30.04.2013, fra https://www.politi.no/om_politiet/organisasjon/
- Rabasa, A., Warner, L. A., Chalk, P., Khilko, I., & Shukla, P. (2007). *Money in the bank: Lessons learned from past counterinsurgency (COIN) operations*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Ravndal, J. A. (2009). Counterinsurgency - when theory meets reality: Seminar report. *FFI-rapport 2009/01346*. Hentet fra <http://www.ffi.no/no/Rapporter/09-01346.pdf>
- Regjeringen. (2012). Jens Stoltenbergs andre regjering. Hentet 10.02.2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/om_regjeringen/stoltenberg-ii.html?id=85843
- Reichborn-Kjennerud, E., Friis, K., & Håvoll, H. (2012). *Revising COIN: The stakeholder centric approach*. NUPI Working Paper 810. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt.
- Ricks, T. E. (2007). *Fiasco. The American Military Adventure in Iraq*. London: Penguin Books.
- Ringdal, K. (2009). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskaplig forskning og kvantitativ metode* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

- Rostad, K. (2010, 08.10). Å drepe er en forutsetning. Hentet 15.04.2013, fra <http://www.nrk.no/kultur-og-underholdning/1.7327451>
- Rostrup, M. (2006). *Felt: ti år med Leger uten grenser*. Oslo: Cappelen.
- Røssum, E. (2013, 03.03.). Norsk støtte borte i FN-korrupsjon, *Bergens Tidende*, s. 18. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=020021201303031123629&serviceId=2>
- Schultz, J. (2009, 08.11). Politikerne vil beholde bistandsmilliardene her, *E 24*. Hentet fra <http://e24.no/makro-og-politikk/politikerne-vil-beholde-bistandsmilliardene-her/3258257?view=print>
- Smith, R. (2006). *The utility of force: The art of war in the modern world*. London: Penguin Books.
- Solberg, R. (2010, 06.12). Bistand på ville veier, *Aftenposten Morgen*, s. 4. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=020002201012069379&serviceId=2>
- St. meld nr. 40 (2008-2009). (2009). *Norsk humanitær politikk*. Oslo: Utenriksdepartementet.
- Stensønes, M. (2012). *På våre vegne: soldatberetninger fra Afghanistan*. Oslo: Aschehoug.
- Stoltenberg, J. (2007). Derfor er Norge i Afghanistan. Hentet 25.02.2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/aktuelt/taler_og_artikler/statsministeren/statsminister_jens_stoltenberg/2007-4/derfor-er-norge-i-afghanistan.html?id=491689
- Stortingsdebatt. (2010, 18.02). Innlegg i debatt om Afghanistan-redegjørelsen: Stortinget, 18. februar 2010. Hentet 08.05, 2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/jgs_taler_artikler/2010/debatt_afghanistan.html?id=593840
- Stortingsdebatt. (2012, 05.06). Debatt om utenriksministerens Afghanistan-redegjørelse: Stortinget, 5. juni 2012. Hentet 08.05, 2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/jgs_taler_artikler/2012/debatt_afghanistan.html?id=684332
- Strachan, H. (2010). Strategy or alibi? Obama, McChrystal and the operational level of war. *Survival*, 52(5), 157-182.
- Støre, J. G. (2009). Innledning på Nupi-seminar om beskyttelse av sivile 6. oktober 2009. Hentet 18.02.2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/jgs_taler_artikler/2009/beskyttelse_sivile.html?id=581325
- Støre, J. G. (2010, 09.02). Redegjørelse om utviklingen i Afghanistan og Norges sivile og militære engasjement i landet: Stortinget, 9. februar 2010. Hentet 08.05, 2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/jgs_taler_artikler/2010/afghanistan_utvikling.html?id=592976
- Støre, J. G. (2012, 29.05). Utviklingen i Afghanistan samt norsk sivilt og militært engasjement: Stortinget, 29. mai 2012. Hentet 08.05, 2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/jgs_taler_artikler/2012/afghanistan_utvikling.html?id=683802
- Summers, H. G. (1982). *On strategy: A critical analysis of the Vietnam war*. Novato, CA: Presidio.
- Sunde, H. (2013). Forsvaret - Status: Tale i Oslo Militære Samfund 14. januar 2013. Hentet 06.04.2013, fra http://www.oslomilsamfund.no/oms_arkiv/2013/2013-01-14-FSJ.html
- Themnér, L., & Wallenstein, P. (2012). Armed conflict, 1946-2011. *Journal of Peace Research* 49(4).

- Thompson, R. (1966). *Defeating communist insurgency: Experiences from Malaya and Vietnam*. London: Chatto and Windus.
- Thucydides. (431 B.C.). History of the Peloponnesian war: Chapter XVII. Hentet 29.01.2013, fra <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/melian.htm>
- Thune, H., & Ulriksen, S. (2002). Prestige and penance through peace, Norway as an allied activist. I A.-S. Dahl & N. Hillmer (Red.), *Activism and (non)alignment: The relationship between foreign policy and security doctrine* (s. 113-137). Stockholm: Swedish Institute of International Affairs (UI).
- Tvedt, T. (2006). Utviklingshjelp, utenrikspolitikk og den norske modellen. *Historisk tidsskrift*, 85(1).
- Ulriksen, S. (2010). Norway's political test in Faryab, Afghanistan: how to lead? Vol. 10. *Noref Policy Brief*. Hentet fra http://www.peacebuilding.no/var/ezflow_site/storage/original/application/1932b56f2ba4eec585d250f27e7e466a.pdf
- US Army. (2009). Commander's guide to money as a weapons system: Handbook 09-27 Hentet fra <http://usacac.army.mil/cac2/call/docs/09-27/09-27.pdf>
- USAID. (2013). USAID/Afghanistan strategy. Hentet 04.03.2013, fra http://afghanistan.usaid.gov/en/about/country_strategy
- Utenriksdepartementet. (2000). *Norge i fredens tjeneste: Norske bidrag til fred og forsoning*. Oslo: Utenriksdepartementet. Hentet fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/rapporter_planer/rapporter/2000/fredenstjeneste.html?id=467585.
- Utenriksdepartementet. (2011, 27.10). Norway to disburse withheld funds to Afghanistan Reconstruction Trust Fund. Hentet 15.05.2013, fra http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/Whats-new/news/transcript-of-the-prime-ministers-speech/artf_funds.html?id=661590
- Utenriksdepartementet. (2012a). Et spesielt ansvar i Faryab-provinsen. Hentet 26.02.2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/kampanjer/bistand_afghanistan/ansvar_faryab.html?id=592620
- Utenriksdepartementet. (2012b). Hvordan arbeider norske myndigheter med Afghanistan-spørsmål? Hentet 25.02.2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/kampanjer/bistand_afghanistan/innsats.html?id=573479
- Utenriksdepartementet. (2012c). Norsk bistand. Hentet 25.02.2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/kampanjer/bistand_afghanistan/bistand.html?id=573478
- Utenriksdepartementet. (2012d). Styresett og korrupsjonsbekjempelse. Hentet 20.02.2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/kampanjer/bistand_afghanistan/bistand/styresett.html?id=573799
- Utenriksdepartementet. (2013, 05.02.). Norge og Afghanistan inngår samarbeidsavtale. Hentet 05.03.2013, fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/pressemeldinger/2013/pm_karzai.html?id=713458
- Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, & Justisdepartementet. (2009). *Strategi for helhetlig norsk sivil og militær innsats i Faryab-provinsen i Afghanistan*. Oslo: Hentet fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/nyheter/2009/faryab_strategi.html?id=566387.
- Vinding, A., & Wold, S. (2013, 25.02). Har betalt for palestinernes reiser i 20 år, *NRK*. Hentet fra <http://www.nrk.no/fordypning/betaler-for-palestinernes-reiser-1.10892285>

- Walter, D. (2005). *Symmetry and asymmetri in colonial warfare ca 1500-2000: The uses of a concept*. IFS info 3/2005. Oslo: Institutt for forsvarsstudier.
- Wang, T. R. (2010, 07.04.). Natos «myke makt», *Dagbladet*, s. 52. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive.html?method=displayDocument&documentId=05500720100407C654B307CB80CE5CE2C4BB0BF300CDD5&serviceId=2>
- Wenneberg, R. (2011). *NATOs nye counterinsurgensy doktrine: Kan den etterleves av norske styrker?* Masteroppgave, Forsvarsakademiet, København.
- Westhrin, V., & Granbo, K. (2010, 07.10). Folket støtter Norges deltagelse i Afghanistan, *NRK*. Hentet fra <http://www.nrk.no/nyheter/verden/1.7326427>
- Woodward, B. (2010). *Obama's wars*. New York: Simon & Schuster.
- Yousafzai, S., & Moreau, R. (2011, 02.10). You have the watches, we have the time, *Newsweek*. Hentet fra <http://www.thedailybeast.com/newsweek/2011/10/02/10-years-of-afghan-war-how-the-taliban-go-on.html>
- Øsmundset, M. (2009a). Meymaneh, kapittel 1. Hentet 10.12.2012, fra <http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=184483>
- Øsmundset, M. (2009b). Meymaneh, kapittel 3. Hentet 10.12.2012, fra <http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=184481>
- Øsmundset, M. (2009c). Meymaneh, kapittel 4. Hentet 10.12.2012, fra <http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=184486>
- Øsmundset, M. (2009d). Meymaneh, kapittel 5. Hentet 10.12.2012, fra <http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=186028>
- Øsmundset, M. (2009e). Meymaneh, kapittel 6. Hentet 10.12.2012, fra <http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=186031>
- Øsmundset, M. (2009f). Meymaneh, kapittel 7. Hentet 10.12.2012, fra <http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=186041>
- Øsmundset, M. (2009g). Meymaneh, kapittel 8. Hentet 10.12.2012, fra <http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=184372>
- Øsmundset, M. (2009h). Meymaneh, kapittel 9. Hentet 10.12.2012, fra <http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=184388>
- Øsmundset, M. (2009i). Meymaneh, kapittel 10. Hentet 10.12.2012, fra <http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=184409>
- Øsmundset, M. (2009j). Meymaneh, kapittel 11. Hentet 10.12.2013, fra <http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=184456>
- Øsmundset, M. (2009k). Meymaneh, kapittel 12. Hentet 10.12.2012, fra <http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=185102>

Vedlegg A, Respondentoversikt

Major Ragnhild Gorsetbakk ble intervjuet på Terningmoen 23. januar 2013. Gorsetbakk er stabsoffiser ved Hærens våpenskole/Hærens skole for taktikk og operasjoner/Doktrineseksjonen. Hun har blant annet en mastergrad fra Kings College London innen emnet terrorisme i Nord Afrika. Gorsetbakk er saksbehandler på AJP-3.4.4 og ATP 3.4.4.1.

Major Atle Steindal ble intervjuet på Terningmoen 23. januar 2013. Steindal er stabsoffiser ved Hærens våpenskole/Hærens skole for taktikk og operasjoner/Doktrineseksjonen. Han leverte vinteren 2013 en masteravhandling ved Universitetet i Tromsø som omhandler i hvilken grad Norge følger NATOs opprørsdoktrine. Steindal har fulgt hele prosessen med utvikling av en opprørsdoktrine som saksbehandler på AJP-3.4.4 og ATP 3.4.1.1.

Oberst Lars Huse, intervju 14 mars 2013 ble intervjuet på Linderud 14. mars 2013. Huse er artillerioffiser med bred operativ erfaring blant annet som sjef for Artilleribataljonen. For tiden er han fagsjef artilleri ved Hærens våpenskole. Han har internasjonal erfaring fra ISAF HQ i 2005 og er intervjuet med bakgrunn i sin rolle som sjef for PRT 17 fra juni til desember 2011.

Oberst Ivar Knotten ble intervjuet på Linderud 14. mars 2013. Knotten er sambandsoffiser med bred operativ erfaring blant annet som sjef for Sambandsbataljonen. Han har gått norsk og amerikansk stabsskole, samt NATO Defence college i Roma. For tiden er han fagsjef samband ved Hærens våpenskole. Han har internasjonal erfaring fra Kosovo og er intervjuet med bakgrunn i sin rolle som sjef for PRT 12, fra desember 2008 til juni 2009.

Oberst Rune Solberg ble intervjuet på Akershus festning 15. mars 2013. Solberg er infanterioffiser med bred operativ erfaring, blant annet som bataljonssjef i Telemark bataljon. Han har erfaring fra internasjonal tjeneste som S-3 for Telemark bataljon i KFOR 1, som sjef for QRF 4 i Mazar e-Sharif og senest som PRT-sjef i Meymaneh. For tiden er han sjef for HV 16. Han er intervjuet med bakgrunn i sin rolle som sjef for PRT 15, fra juni til desember 2010.

Oberst Leif Petter Sommerseth ble intervjuet på Akershus festning 18. mars 2013. Sommerseth er ingeniøroffiser med bred erfaring blant annet fra rollen som bataljonssjef i Ingeniørbataljonen. Han har gått norsk og amerikansk stabsskole og er for tiden sjef ved avdeling for fellesoperasjoner ved Stabsskolen/FHS. Han er intervjuet med bakgrunn i sin rolle som den tredje norske PRT-sjefen i PRT 7, fra juni til desember 2006. PRT 7 var hans første deployering til internasjonale operasjoner.

Oberstløytnant Torger Gillebo ble intervjuet på VTC 19. mars 2013. Gillebo er ingeniøroffiser med bred erfaring blant annet fra rollen som bataljonssjef i Ingeniørbataljonen. Han har erfaring fra internasjonal tjeneste både i rollen som troppsjef og S-3 Plan i Kosovo, samt som kompani- og styrkesjef i Irak. Han arbeider nå som senior stabsoffiser ved organisasjon og materiellkontoret i Hærstaben. Gillebo ble intervjuet med bakgrunn i sin rolle som sjef for PRT 18, fra desember 2011 til juni 2012.

Oberstløytnant Odd Andreas Søbstad ble intervjuet på Akershus festning 20. mars 2013. Søbstad er infanterioffiser med bred erfaring blant annet som ops-sjef landoperasjoner i FOH

og som bataljonssjef i Garden. Han arbeider nå som hovedlærer ved Forsvarets stabsskole/FHS. Søbstad er intervjuet med bakgrunn i sin rolle som sjef for Transition Support Group Faryab (PRT 19), fra juni til september 2012, samt med bakgrunn i sin rolle ved FOH.

Vedlegg B, Informasjonsskriv

Innledning

Jeg vil innledningsvis takke for at du lar deg intervjuet i forbindelse med min masteroppgave. Det er til stor hjelp. Hensikten med dette skrevet er å gi deg informasjon om mitt forskningsprosjekt og hvordan intervjuet vil bli gjennomført.

Masteroppgaven

Hensikten med denne studien er å gjøre opp status på opprørsbekjempningen slik Norge har drevet denne i Afghanistan. Studien undersøker den norske politiske vilje og militære evne til å drive opprørsbekjempning og forsøker på bakgrunn av dette å beskrive hvorvidt det finnes en særegen norsk måte å drive opprørsbekjempning på.

Som intervjuobjekt vil du være en førstehåndskilde som forhåpentligvis vil bidra til å svare på deler av denne studien.

Oppgaven vil bli levert den 24. mai 2013. I tillegg til den skriftlige oppgaven vil det være en muntlig eksamen før sensuren faller. Oppgaven vil bli trykt opp i fem eksemplarer og den vil bli gjort tilgjengelig på internett: <http://www.bibgate.mil.no/fhs>.

Om intervjuet

Intervjuet vil vare i ca en time. Jeg kommer til å bruke en diktafon og intervjuet vil bli lagret som en lyd-fil på min skole-pc. Lyd-filen vil kun være tilgjengelig for meg og mine to veiledere fra Forsvarets høyskole (FHS). I tillegg vil jeg gjøre notater underveis. Studien er innrapportert og godkjent av Personvernombudet for forskning. All informasjon fra intervjuene vil bli behandlet i tråd med Personvernombudets retningslinjer og i henhold til generelle forskningsetiske retningslinjer.

For å gjøre masteroppgaven tilgjengelig for flest mulig lesere, har jeg valgt å holde den ugradert. Det er derfor viktig at svarene ikke inneholder gradert informasjon. Hvis det imidlertid fremkommer gradert informasjon underveis i intervjuet er det viktig at du gjør meg oppmerksom på det slik at lyd-filen kan oppbevares iht til sikkerhetsloven og offentleglova.

Jeg har i utgangspunktet ikke tenkt å anonymisere informasjon fra intervjuet, men jeg vil kunne etterkomme anonymisering dersom det er ønskelig.

Ta kontakt med meg på telefon 48010632 eller e-post: manderssen@fhs.mil.no dersom du har spørsmål vedrørende prosjektet. Du kan også kontakte veiledere Oblt Tormod Heier på telefon 47642420 eller Oblt Mårten Langvik på telefon 45415740 ved eventuelle spørsmål.

Med vennlig hilsen
Morten L. Anderssen
Oblt
FHS/Masterstudiet

Vedlegg C, Samtykke erklæring

Jeg samtykker i å bli intervjuet i forbindelse med masteroppgaven til Morten Anderssen. Jeg er klar over at jeg vil bli identifisert i den ferdige oppgaven og eventuell andre skriftlige publikasjoner fra prosjektet.

Sted og Dato:.....

.....
Respondent

.....
Morten L. Anderssen
(FHS/masterstudiet)

Vedlegg D, Intervjuguide

Orientering om intervjuet, masteroppgaven og utfylling av samtykke-erklæring.

Del 1 – personalia

Eget navn og bakgrunn, intopserfaring/-tidspunkt?

Beskriv din kjennskap til opprørsbekjempning?

I hvilken grad/på hvilken måte vil du si at dere drev opprørsbekjempning i din Afghanistankontingent? Når skjedde det evt en endring, hva var årsaken til dette?

Del 2 - forberedelser og grunnlagsdokumenter

I hvilken grad vektla dere forberedelser på opprørsbekjempning under opptreningsperioden hjemme i Norge?

Hva, om noe, brukte dere som teorigrunnlag? Hvilke erfaringer har dere med dette?

Hvordan vil du beskrive kunnskaps- og ferdighetsnivået hos norske soldater og offiserer innen dette området?

Finnes det en norsk tilnærming til opprørsbekjempning, og hvor avviker denne i så fall fra AJP-3.4.4?

Del 3 – innsamling av brukererfaringer/praktisk gjennomføring

Political primacy

Hva legger du i dette prinsippet?

Hva betyr dette prinsippet for den militære komponenten?

Hvordan operasjonaliserte dere dette prinsippet i PRTen/hvordan kom dette prinsippet til uttrykk i din PRT kontingent på bakken i Faryab?

Relevance of legitimacy

Hva legger du i dette prinsippet?

Hva betyr dette prinsippet for den militære komponenten?

Hvordan operasjonaliserte dere dette prinsippet i PRTen/hvordan kom dette prinsippet til uttrykk i din PRT kontingent på bakken i Faryab

The struggle against the insurgent is a struggle for the population, not against it

Hva legger du i dette prinsippet?

Hva betyr dette prinsippet for den militære komponenten?

Hvordan operasjonaliserte dere dette prinsippet i PRTen/hvordan kom dette prinsippet til uttrykk i din PRT kontingent på bakken i Faryab ?

Unity of effort

Hva legger du i dette prinsippet?

Hva betyr dette prinsippet for den militære komponenten?

Hvordan operasjonaliserte dere dette prinsippet i PRTen/hvordan kom dette prinsippet til uttrykk i din PRT kontingent på bakken i Faryab?

Prepare for the long term

Hva legger du i dette prinsippet?

Hva betyr dette prinsippet for den militære komponenten?

Hvordan operasjonaliserte dere dette prinsippet i PRTen/hvordan kom dette prinsippet til uttrykk i din PRT kontingent på bakken i Faryab?

Del 4 – fremtiden

Beskriv det du anser for styrke og mangler/svakheter med den norske måten å drive COIN på. Ser du behov/nytte av en revisjon av Norges doktrinære grunnlag post Afghanistan?

Bør Norge utvikle en egen opprørsbekjempningsdoktrine, hvorfor/hvorfor ikke?

«Aldri mer Afghanistan», hvordan bedømmer du sannsynligheten for lignende operasjoner i fremtiden?

Del 5 – avslutning/oppsummering

Finnes det en norsk tilnærming til COIN?

Noe du savner, som vi ikke har snakket om og som du tror kan være verdifullt for oppgaven?

Noe du ikke ønsker å siteres på, eller som har en gradering som gjør at det ikke bør tas med i oppgaven?